

ЛЕЗГИ Газет

Жуван Ватан, ватанэгълияр,
дидед ч'ал хуьх!

1920 – йисалай акъатзава

N 38 (10839) хемис 20 – сентябрь, 2018 – йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 16 манат

Хци месэла

Агъалийри куьмек вилив хуьзва

Дигидай цин къаналар къайдадик хуьнлай чкадин жемиятдин яшайишдин шартлар аслу я

Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

10-11-августдиз къвайи къати марфарин нетижада Докъузпара райондиз хъайи зиянрикай чна галай-галайвал гъа йикъара малумарнай. Юргъади неинки рекъерни салар, гъак' дигидай цин къаналарни къайдадикай хкудна, анрин бандар, имаратар селди инсафсузвилелди барбатна. Къилди къачуртла, райондин мулкара кардик квай “Миграгъ-Къаракуьре” ва “Къуруш-Мискискар” къаналрин бандар, турбаяр ци тухвана, вац'ай къаналдиз яд ахъайзавай чкъар уьцена...

Татугай гъалар арадал атайдалай инихъ “Миграгъ-Къаракуьре” къаналда яд амукънач. Малум хъайивал, ам гъеле ремонт хъувунвач. Гъавилляй и йикъара Миграгъ-Къазмайрал яшамеш жезвай Жамал Камалова, са гъихътин ят'ани куьмекдик умуд кутуналди, и месэла газетда къарагъарун т'алабна. Ада ихтилатзавайвал, Миграгъ-Къазмайрин агъалийриз келемар, картуфар канвай чпин салар, никер дигидай яд эсиллагъ амач. Дигидай яд авачирла, салан майваар битмишарунал ва багъманчивилел машгул инсанрин ийир-тийир квахъзава, абурук еке къалабулук акатзава.

“Къанал ч'ур хъайидалай инихъ гзаф йикъар алатнава. Келемар канвай чи салар цихъ гъарарат хъанва”, - лугъузва Ж.Камалова.

Къейд ийин, и хуьруьн агъалийри, уьценвай чкадилай къуд шланг кутуна, са т'имил яд къаналдиз къведай вахтуналди тир чараяр акунва. Амма вац'ай къаналдиз яд ахъайдай чка уьцена, раг

хъиз хъанва. Ам мадни ч'ур хуьнин, шлангарни ци тухунин къурхулувал ава.

Къаналар авай гъал ч'урин патал зун Докъузпара райондин къил Абдурагъим Алискерован патав фена. Ада лагъайвал, района кардик квай “Миграгъ-Къаракуьре” ва “Къуруш-Мискискар” къаналар гуьнгуьна хтун патал “Минмелиоводхоз РД” идарадин директор Залкип Къурбановаз са шумудра чарар ракъурнава. Дигидай къаналар ремонтунин къвалахар гъа идарадин хиве ава.

Абдурагъим Алискерова къейдзавайвал, Демирин хуьруьн гъевчи къанал райондин такъатрихъни къватрихъ са куьруь вахтунда къайдадик хкана. Къати марфари зиян гайи чкайриз талукъ тир акт'ар, шикилар ва видеоматериалар гъа сифте йикъара Ахцегъ района авай районрин урта ООС-дин идарадиз ракъурна.

“Минмелиоводхоз РД” идаради талукъ тир серенжемар къабул тавурла, райондин къил А.Алискерова Дагъустандин къил В.Васильевазни чар ракъурна.

Чарче, къилди къачуртла, къхенва: “Гъуьрметлу Владимир Абдуалиевич! 10-11-августдиз къвайи къати марфарин нетижада Докъузпара райондин Усугъчай вац'а цин къадар са шумудра артукъ хъана. Вац'уз сел атуниди райондин сергъятра авай дигидай къаналриз еке зиянар хъанва. “Миграгъ-Къазмайра” ва “Къуруш-Мискискар” къаналрин бандар барбатла хъана, 530 миллиметрдин яцувал авай металлдин турбаяр селди тухвана. А къаналри Къаракуьре, Цийи Къаракуьре, Миграгъ-Къазмайра, Цийи Къаракуьре, Миграгъ-Къазмайра, Мискискар ва са къадарда Миграгърин хуьрни дигидай целди таъминарзавайди я...

Докъузпара райондин сергъятра авай дигидай цин къаналар “Минмелиоводхоз РД” ФГБУ-дин (Министерство мелиорации земель и сельскохозяйственного водоснабжения РД) гуьзчивилик квайбуьр я. Са шумуд сеферда чна талукъ тир чарар ракъурнат'ани, а идаради чпин гуьзчивилик квай къаналар гуьнгуьна хтун патал гъич са серенжеми къилиз акъудзава. “Минмелиоводхоз РД” ФГБУ-ди Докъузпара района авай дигидай цин къаналар гуьнгуьна хтунин къвалахар тади гъалда къилиз акъудун патал чна Квевайни куьмек т'алабзава”.

Са шакни алач, цин къаналри райондин хуьруьн майишат вилик финин карда важиблу чка къазва. Ихътин къаналар галачиз агъалийривай бегъер арадал гъиз жедач. Малум тирвал, дагълух хуьрерин агъалияр патал хуьруьн майишатда саларбанвилин хилехъ еке метлеб ава, гъик' хъи, келемар, картуфар гъасилунал машгул хуьнлай гъейри, агъалийриз яшайиш къиле тухун патал маса мумкинвилерни шартлар авач. Патавай вац' физват'ани, дигидай цикай магърум хъайила, менфят къведай са чешмени авачир агъалийри арзаферзе авун гъахълу ва чарасуз кар я.

Райондин сергъятра хуьруьн майишат вилик финин карда куьмекдин хуси майишатри къетлен чка къазва. Абуру хуьрерин агъалияр, гъак' шегъерра авай муьква-къилиярни суьрсетдалди таъминарзава.

Гъелелиг хтай жаваб-зат' авач. Къаналриз хъанвай зиянар гъевчибуьр туш. Умуд кутаз къанзава хъи, республикадин дережадин талукъ идарайри къаналрин хци месэладиз фикир гуда ва, гежел вегъин тавуна, герек тир серенжемар къабулда.

Нумрадай клела:

МЯРЕКАТАР

Садвал, дуствал макъсад яз...

Дагъустандин халкъарин садвилдин сувар - виридалайни жегъил сувар. Адакай алай вахтунда вири дагъустанвийриз малум я. Тешкилзавай мярекатрани гзафбуьру ашкъидалди иштиракзава. 8-сеферда къейд авур сувар и кар мадни успатна.

▶ 3

ОБЩЕСТВО

Халкъдин ихтибар зурба къуват я

Инсанар туплаишунин, виридан къуватар, алахъунар санал къват'на, вилик акъвазнавай месэла гъялуьн, мураддие агакъарунин карда сада-садаз ихтибар авуние гекъигиз жедай маса къуват авач. Куьне фикир це: ихтибар авачир касдихъ галаз гъич садазни са карни ийиз къан жедач.

▶ 4

ТАРИХ

Вилик фидай мумкинвилер гана

Комсомолди Дагъларин уьлкведин гзаф жегъилриз вилик фидай, гъукмдин идарайра жавабдар къуллугърин иесияр жедай, республикадин халкъдин майишатдин гъар са хиле агалкъунар къазанмишдай шартлар яратмишна, мумкинвилер гана.

▶ 5

ИРС

Гъамни гъижран негъна, умуд хвейи кас...

Лезгийр, дерин тарих хъиз, гъа тарихдиз кутугай культура, искусство, литература авай халкъ я. Дуьул дерирриз фенвай Алпан уьлкве авай вахтариллаи башламишна, лезги халкъдихъ гилани яргъал гъетери хъиз экъ гузай къакъан руьгъдин чешнеяр - камалгъелияр, алимар, художникар, шаирар хъана.

▶ 6

ЭКОНОМИКА

Гъайиф ичер!

Ци ичерин тум-къил авач, гъакъван булдиз битмиш хъанва. Амма абуьр къабулдай чка авач. Виликрай, гъикъван лагъайт'ани, муьштерийри, чкадал къвез, маса къачудаи, пар чуьгвадай машина къвез, къвахъайбуьр цехриз, къабулдай маса чкайриз тухудаи. Гила и крайкай ван-сес амач.

▶ 8

УЬМУЬР

Намус, буржи, лайхлувал - сифте чкадал

Цийивилерихъ къекъуьн, зегъмет чуьгунин еке бажарагъ, риклин ачухвал, дуьзвал, авайди чинал лугъун - ибуьр Б.Ражабован къилихрин асул пишарикай я. Гъина къвалахнат'ани, ада хъсан гел туна.

▶ 9

Терехвена

ЧИ МУХБИР

И йикъара Россиядин Федерациядин Гьукуматдин Председатель Дмитрий Медведева Дагъустан Республикадин Кьил Владимир Васильев къабулна. Гуьруш кьиле физвай вахтунда Д.Медведева Дагъустанда коррупциядихъ галаз женг члугунин жигъетдай тухузвай кваллахдин терехвена.

РФ-дин премьер-министрди Дагъустандин экономика авай гьалдал наразивална.

Гуьрушдин вахтунда Д.Медведева малумарна хь, Дагъустандин экономикада "рехи, рагъул" зонади лап еке чка къазва. Авайвал лагъайтла, уьлкведин маса регионрив гекъигайла, хейлин еке чка. Коррупциядихъ галаз женг члугуни республикадин бюджетдиз алава дуллухарни гьидна.

РД-дин Кьили республикада налогар тамамвилелди кватл тийизвайди хиве къуна. Ада Дагъустан саки са къадардин агъалияр авай Ставрополдин крайдихъ галаз гекъигна. Ставрополда гьар йисуз алишверишдин 600 миллион операцияр кьиле тухузва. Дагъустанда лагъайтла, и рекъемдилай 200 миллиондин артухни. Гьа са вахтунда Дагъустанда налогар 4 сеферда тлимил кватлзава.

В.Васильева уьлкведин премьер-министр регионда и месэла гьалун патал алахъ-

завайдахъ ва хъсанвилехъ дегишвилер жезвайдахъ инанмишарна. Ада алава хъувуна хь, коррупциядихъ галаз женг члугунин нетижада региондин 200 чиновник къуллугърикай азаднава. И кваллах мадни давамарзава. В.Васильева ФАС-дин Дагъустанда авай управленидин руководитель, рижвет къачудайла, къур дуьшуйшдин мисални гьана. Адан чкадал маса региондай атанвай кас тайинар хъувунва.

Инвестпроектар веревирдна

19-сентябрдиз Дагъустан Республикадин Гьукуматдин Председателдин везифаяр вахтуналди таммарзавай Артем Здунов регионда яр-емишдин кластер арадал гьуниз талукъ проектар раижзавай инвесторихъ галаз гуьрушмиш хъана. Идан гьакъиндай "Лезги газетдиз" РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин пресс-къуллугъди хабар гана.

Пуд йисан муддатда бажармишун фикирдиз къачунвай проектар веревирд авунин карда РД-дин Гьукуматдин Председателдин заместителдин везифаяр вахтуналди таммарзавай Гьажимегьамед Гьуьсейнова, РД-дин хуьруьн майишатдин ва суьрсетдин министрдин везифаяр вахтуналди таммарзавай Абдулмуслим Абдулмуслимова ва маса ксари иштиракна.

Министрдин кабинетдин кьили къейдна: "Дуьзгьундаказ тешкилнавай теплицайрин майишатдиз, продукция еридикиз килигна кьилди-кьилди чара авуниз, къапара туниз,

метягъар базарда ише фидайвал авуниз, продукция санлай гзаф къадарна маса гудай, кьилдин чкайриз пайдай центрайриз (ОРЦ) чна еке итиж ийизва".

Проектрикай РФ-дин мусурман карчийрин Ассоциациядин президент Айдар Шагьмарданова суьгьбетна.

Дагъустандин тьебиатдин ва гьвадин шартлар фикирда кьуналди, чаз ина гьа ихьтин хел вилик тухуз кланзава. За гьисабзавайвал, и проектриз республикади итиж ийида. Гьик лагъайтла, и жуьредин продукция хъсандиз ише физвайди я", - лагъана ада.

Яр-емиш (некъияр, мерейар, чулав циррицар, хамзар (малина)) дуьньядин лап хъсан технологиярин бинедаллаз битмишардайвал я.

Инвесторри хабар гайивал, проектар кьилиз акъудунин нетижада кваллахдин 2000 чка тешкилиз жеда.

Гуьрушдин эхирдай Артем Здунова А.Абдулмуслимовал проект кьилиз акъудун патал кутугай чка тайинарун тапшурмишна.

Лутувал авунай

Махачкъала шегьердин 1-нумрадин клинический больницадин виликан кьилин духтурдал лутувал авунай шак фенва. Силисдихъ авай делилралди, ада вичиз ва бязи къуллугъчийриз бизнесуздаказ премияр гуз хъана. И саягьда гайи пуларин къадар 238 миллион манатдилай алатнава. Прокуратуради кьиле тухвай ахтармишунин нетижайрал асаслу яз, виликан кьилин духтурдилай уголовный дело къарагьарнава, хабар гузва республикадин прокуратурадин пресс-къуллугъди.

Дагъустандин прокуратуради региондин "Шегьердин 1-нумрадин клинический больница" ГБУ-да законодательство кьилиз акъудзавай гьал ахтармишна. Ахтармишунрин материалриз килигунин нетижайрал асаслу яз, РФ-дин УК-дин 159-статьядин 4-паонай ("Лутувал авун") уголовный дело къарагьарнава.

Тайин хъанвайвал, 2016-йисалай 2018-йисан апрелдалди идарадин кьилин духтурди, маса ксарихъ галаз виликамаз гаф-члал сад авуна, вичиз ва больницадин са бязи къуллугъчийриз премияр ва ашкъиламишдай пулар гуниз талукъ бизнесуз приказар акъудна. И жуьредин пуларин къадар 238 миллион манатдилай алатнава. Кьилин духтурдин тапшургьдалди адан заместителди къуллугъчийар, абурун мажибар къачудай картайриз бизнесуздаказ янавай пуларин члехи пай руководстводив вахкуниз мажбуриз хъана.

Кьилди къачуртла, кьилин духтурдин заместителди медицинадин гзаф багъа тадаракар маса къачун чарасуз тирдакдай багъна къуна, больницадин къве къуллугъчидивай 3,7 миллион манатдин пулдин такъатар къачуна, пул чуьнуьхна", баян хгана ведомстводай.

Совещание

Тапшуругъар гана

Гьазурайди -
Рагнеда РАМАЛДАНОВА

18-сентябрдиз РД-дин Гьукуматдин Председателдин везифаяр вахтуналди таммарзавай Артём Здунова Дагъустандин здравоохраненидин министрстводин коллективдихъ галаз совещание кьиле тухвана.

Алай вахтунда региондин здравоохраненидин къурулуш авай гьалдикай ва ам вилик финикай министрстводин кьил Жамалудин Гьажиибрагьимова лагъана. Совещанидал, уьлкведин Президентдин "майдин" указрилай башламишна, "Земский духтур" твар алай федеральный программа республикада кьилиз акъудунал къведалди, ведомстводин гьар са хел галай-галайвал веревирдна. Алай йисуз "Земский духтур" программадин бинедаллаз дагъустанви саки 230 пешекардивай зегьметдив эгечлиз ва и кардай 1 миллион манат къачуз жеда. Къенин юкьуз документар къабулун давам жезва, сифте нубатда сифтегьан хиле (первичное звено) кьит пешейрин иесияр къабулдайвал я. Артём Здунова хуьрерин здравоохраненидин кадрйриз талукъ хьалхьам (кимвал) агалкъунралди ацлурун патал программадин серенжемерин менфятлувал хкажуниз эвер гана.

Милли макъсаддин ва РФ вилик тухунин стратегиядин везифайрин гьакъиндай президентдин Указ кьилиз акъудуникай рахадайла, кьилин фикир сифтегьан (первичный) медицина вилик тухуниз гуда. Идалайни гьейри, онкологиядин ва риккинни дамаррин азаррин вилик пад къуниз ва сагъаруниз, аялрин здравоохраненидиз, виниз тир технологиярин медицинадиз, кадрйрин месэлайризи кьеттен фикир гуда.

Совещанидал регионда куьрпе аялар къинихъ галаз алакьалу месэла ни къарагьарна. Премьер-министрдиз эхиримжи йисара ихьтин дуьшуйшар са къадар тлимил хъанвайди, амма Россиядин юкьван делилрилай 1,5 сеферда артух тирди хабар гана.

Мадни медицинадин яргьал эцигунриз элкьвенвай объектрикайни рахана. Абурукай садни эцигиз 10 йисалайни виниз хъанвай республикадин аялрин онкодиспансер я. Россиядин Гьукуматдин резервдин фондунин такъатрин гьисабдай яз адан эцигунар акъалтйруниз 350 миллион манат чара авун къалурнава. Корпусда диагностикадин отделение ва 40 койкадин стационар, гьакъни са сменада 200 кас къабулдай цийи поликлиника ачуьда.

Медицинадин виридалайни яргьал эцигунриз элкьвенвай объект аялрин республикадин клинический больницадин дараматни я. Ам эцигунив гьеле 1982-йисуз эгечна, амма къенин юкьузни куьтягиз хъанвач. Премьер-министрди и эцигунар вичин гуьзчивилик кутун хиве къуна. Аялрин здравоохраненидиз гьамишна артух фикир гун лазим тирди къейдна.

Совещанидал онкологиядик начагъ жезвайбурун къадар артух хъунин месэладикайни кьилди рахана. Артём Здунова радик рекъизвайбурун къадар вучиз артух жезватла и кардай кьил акъудунин, кьилди къачуртла, Дагъустандин государстводин медицинадин университетдин вилик агъалийрин арада члур дакунар арадал атунин себебрай кьил акъудунин месэла эцигунин тапшуругъ гана.

Агъалийрин къезилвилер авай къат дарманралди таъминарунин месэла ни къарагьарна. И жигъетдай яз РД-дин здравоохраненидин министрдин везифаяр вахтуналди таммарзавай Жамалудин Гьажиибрагьимова алай йисуз агъалияр дарманралди таъминарунин такъатар 3 сеферда, 11 процентдилай 49 процентдалди артухарнавайдак хабар гана. Пулсуздаказ дарманралди таъминарунин карда кьилин месэла агъалийрин кьилдин къатар, пул къачуналди, дарманрикай отказунихъ галаз алакьалу я. И карди федеральный бюджетдай чара ийизвай такъатар тлимиларнал гьизва.

Эхирдайни Артём Здунова муькъвал вахтунда, медицинадин гьар са хиле авай гьалариз кьимет гуналди, совещанидал къарагьарнавай ва веревирд ийиз агакь тавунвай месэлаяр гьалдай тайин теклифар агакъарунин тапшуругъ гана.

Еке къегьалвал

Facebookда авай "Пак Дербент" твар ганвай, виридавай менфят къачуз жедай дес-теди хабар гузайвал, Дербент райондин Белиж поселокадай тир школьникди, еке къегьалвал авуналди, бедбахтвиле вилик пад къуна.

Ильмар РАМАЗАНОВА Белиждин 4-нумрадин юкьван школадин 6-классда клелзава.

16-сентябрдиз Ильмараз яд авахьна физвай къаналдиз къве йис хъанвай аял аватнавайди акуна. Ада, гьич са клусни энгелвал тавуна, аял къутармишун патал, вичин уьмуьр хаталувилик кутуналди, зарбдаказ физвай циз хкадарна. Бахтунай, ам, батмиш жезвай аял къуна, къаналдай ахкъудиз агакъна. Ам ци муькъуьн кланик тухуз амайди са клам-шам тир.

Белиж поселокадай тир школьникди, гьакъикъатдани, еке къегьалвал авуна. Ам виниз тир награда гуниз лайихлу я.

Садвал, дуствал макъсад яз...

Хийир ЭМИРОВ

Дагъустандин халкъарин садвилдин сувар - виридалайни жегил сувар. Адакай алай вахтунда вири дагъустанвийриз малум я. Тешкилзавай мярекатрани гзафбуру ашкъидалди иштиракзава. 8-сеферда къейд авур сувар и кар мадни успатна.

Дагъларин уьлкведин мярекатрив сифте нубатда "Ак-Гель" паркуна, вирин патарив эгечна. Ина республикадин 3 лагъай "Балугърин фестиваль-ярмарка" киле фена.

Къейд авун лазим я хьи, республикадин балугъар туретмишзавай, гъалзавай къадалай виниз карханайри (Къизляр, Тарумовский, Къизилюрт, Хасавюрт районар, Махачкъала) ачухнавай лавкайрай, суфрайрилай цудалай виниз гъар жуьредин балугъар ва балугърикай гъазурнавай продуктар, хуьрекар теклифзавай.

Инсанрикай рахайтла, абур экуьнин сятдин муьжудалай къевез гатуннавай. Гьелбетда, абур сифте нубатда гьихътин балугъар аватла ва къиметар гьихътин бурятла, чирзавай. Къиметар базардинбурулай 30-50 процентдин ужуз тир. И кар чир хъайила, инсанри чпин муькьвабуруз, дустаризни ярамаркадиз атун патал зенгер ийизвай.

уьлкведин халкъарин садвилдин сувар арадал гъунин теклиф Дагъустандин халкъарин 3-сьезддал гайиди тир.

- И сувар Дагъустандин гзаф миллетрикай ибарат ва жуьреба-жуьре динриз ибадат ийизвай халкъарин садвал къалурзавай лишан, ярж я, - лагъана А.Къарибова. - Ида Дагъларин уьлкведин агъалияр чпин тарихдив гъурметдивди эгечзавайди, миллетрин арада дуствал, ислягъвал хуьз, Дагъустан гъар са рекъай вилик физвай ва абад региондиз элкъуьриз къанзавайди къалурзава. И кар патал дагъустанвийри гъар са хиле гъакьсагъвилелдди зегъмет члугвазва, герек макъамда игитвилерни къалурзава. Дагъустандин тарихдин тежриба чируйгъдин ва культура вилик тухунин диб я.

Суварин концерт Дагъустандин къуьлердай академический "Лезгинка" ансамблди башламишна. Республикадин 14 халкъдин милли парталар алай артистри хореографиядин "Гамунин гъалар гвайбурун къуьл" тамамарна. Концерт государствонин ва самодеятельный коллективри, хореографиядин, музыкадин халкъдин алатрин ансамблри, эстрададин гъетери ажайиб, гъейранардай къуьлер авуналди, манияр лугъуналди, макъамар тамамаруналди давамарна.

И юкъз "Октябрдин 50 йис" паркуна Россиядин МЧС-дин РД-да авай къилин управленидин къуллугъчийри агъалийриз инсанар ва имаратар цукай хуьдай алай аямдин техника къалурна. И кардал иллаки аялри шадвална. Гьикл лагъайтла, пешекарри абуроз машинриз акъахдай, махсус партал алуькдай, шланграй яд ядай, инсанар къутармишдай кицлериз килигдай мумкинвал гана. Паркуна къватл хъанвай инсанриз пожарныйри жуьреба-жуьре хаталу гъалара къвалахзавай тегъерни акуна. Абуру инсанриз цу кайи ва маса хата хъайибуруз сифте куьмек гудайвални чирна.

Россиядин МЧС-дин РД-да авай Къилин управленидин начальник Нариман Къазимгъамедова къейд авурвал, ихътин мярекатри агъалийриз, хаталу дуьшуьшар арадал атайла, чеб тухудай тегъер, клева гъатайбуруз сифте куьмек гудай къайда, лазим чкадиз хабардай тегъер чирзава.

МЧС-дин къуллугъчийри агъалийриз суварин суфрани ачухнавай. Хуш авайбуру чуьлдин гъалара гъазурнавай гречкадин аш дадмишна.

Меркезвийар ва муьгманар патал суварин югърикел аламуькдаиди хъана.

Садвилдин сувар республикадин шегъерра ва районрани тешкиллувилдин гъалара киле фена.

Къадим шегъердин Югъ

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

16-сентябрдиз Дербент шегъердин югъ шад гъалара, сувар хъиз къейдна.

СЯТДИН КИУЪД. Азадвилдин майдандал хуьруьн майишатдин продуктин ярмаркади къвалахиз башламишна. Чи фикир Дербент райондин "Татляр" агрофирмади гъанвай суьрсетди вичел желбна. Агъалийри хушвилелди ципицлар, ичер, афнияр маса къачузвай. Чунни къереда акъвазнач, хъсан еридин ва хейлин ужуз салан майваар, емишар къачуна. Муьштерийриз гъар жуьредин виртлер, ширинлухар, колбасаяр ва маса шейэрни маса гузвай.

Шадвилер шегъердин пуд чкадал киле фена. Женгинин баркаллувилдин паркуна школайрин, колледжрин аялри ва жаванри гъазурнавай шейэрин выставкайри беъем чка къунвай. Инал чун 14-нумрадин школадин директор Фазил Алимова хъ галаз таниш хъана. Сада-сада сувар мубарак авурдалай гъуьгъуьниз ада чун аялри ва муаллимири гъазурнавай экспонатрихъ галаз танишарна. Баркалла, абур пара гурчег шейэр гъазурнавай...

Паркунин агъа киле Лезги театрдин ва музыкадин училищедин коллективри тамамарзавай шад авазризни манийриз яб гуз, гзаф инсанар къватл хъанвай... Стлал Сулейманан паркуна спортсменри чпин алакьунар къалурзавай. Ина спортдин са шумуд жуьредай акъажунар киле фена. Яшлубуруз шашкайрал, нардрал ва шахматрал къугъвадай шартлар тешкилнавай. И паркуна авай халкъарин адетрин культурадин центрада жаван артистри чпин алакьунар къалурзавай.

Лезги театра аялриз ва абурон диде-бубайриз "Аленький цветочек" тамаша пулсуз къалурна. Ина аялар машгулардай аттракционни кардик къвай...

СЯТДИН ЦИУСАД. Къилин шадвилер женгинин баркаллувилдин паркуна башламиш хъана. Анин килихъ галай майдандал шегъерэгълийар, патарив гвай хуьрерай атанвай агъалияр, шегъердин идарайрин, карханайрин коллективар, махсус парталар алай "Юнармиядин" иштиракчийар, шегъердин кадетрин корпусда келзавайбуру, школайрин муаллимар къватл хъанва. Ина гъакни Дагъустандин телеканалрин, республикадин милли чла-ларал акъатзавай газетрин ва гъакни шегъерринни районрин массовый

такъатрин журналистри ва корреспондентрини иштиракна.

Майдандал Дербентдин къилин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Энрик Муслимов киле аваз шегъердин руководство, РД-дин Халкъдин Собранидин ва шегъердин собранидин депутаттар, карханайрин руководителар ва масабур атана.

- Дербент шегъердин гъурметлу агъалияр, багъа муьгманар! Квезчи виридан сувар - Дербентдин югъриклин сидкъидай мубаракрай, - гъаралди мярекат Э.Муслимова ачухна. - И сувар, яшариз, миллетдиз, диндиз, пешекарвилеиз килиг тавуна, чун вири сад-сада агуздава. Чна чи шегъердин къетленвилел, адан тикрар тежедай акунрал дамаханва. Чун ам агалкъунралди, бахтлуодак мадни вилик фидайдахъ инанмиш я.

Дербент йикъалай-къуз гурчег ва авадан жезва. Шегъердин мулкар хъсандиз дуьзмишунин къвалахар галай-галайвал киле тухузва. Дербентвийрин уьмуьр къулайди ийидай, шегъер гурчегардай проектар уьмуьрдиз кечирмишзава. И важиблу кардик дербентвийри чпин бажарагъдалди, зегъметдалди еке пай кутазава. Квехъ мягъем сагъламвал, яратмишунра ва зегъметда агалкъунар, бахтар хун зи мурад я.

Ахпа Энрик Муслимова ва шегъердин депутатрин собранидин председател Мавсум Рагимова кадетрин са дестедихъ галаз "Яс члугвазвай дидедин" памятникдал цуькверин тажар эцигна. Аялри, дуствилинни садвилдин лишан яз, чпин гъилера авай гъар жуьредин рангарин шарар цавуз ахъайна.

Инал цийи келдай йисуз Дербентдин кадетрин корпусдиз къабулнавай 70 аялдини кадетвилдин присяга къабулна. Абуруз уьмуьрда рикел аламуькдаиди и шад вакъиа кадетрин корпусдин директор, полковник Максим Эминова ва Энрик Муслимова мубаракна.

Нянин сятдин вадаз Азадвилдин майдандал шегъерэгълийриз чехи концерт къалурна. Ам къуьлердай "Гюнеш" ансамблди ачухна. Манийрин арайра Москвадай атанвай дизайнери Кавказдин халкъарин милли парталрин выставка къалурна. Ахпа сегънедиз Бакудай атанвай къуьлерин ансамбль экъечна. Концертдин программа Дагъустандин ва Дербент шегъердин машгур мандарри къве сятда давам хъайи концертдалди акъалтарна.

Суварин мярекатар хважамжамдин рангарин салют гуналди агална.

Сятдин цуд жедайла хъиз, фестивалдиз Дагъустан Республикадин Халкъдин Собранидин Председатель Хизри Шихсаидов, РД-дин Къилин ва Гъукуматдин Администрациядин руководитель Владимир Иванов, Гъукуматдин Председателдин Сад лагъай заместитель Анатолий Къарибов, тебиатдин ресурсрин ва экологиядин министр Набиюла Къарачаев, Халкъдин Собранидин депутаттар ва маса къуллугъчийар атана.

Республикадин руководителар фестиваль-ярмаркадиз, инсанрин хуш гъерекатриз килигна, абур балугъар маса гузвай ксарихъ галаз ихтилатар авуна. Набиюла Къарачаева муьгманриз балугъар туретмишзавай чехи карханайрин коллективрин къвалахдикай суьгъбетна. Ихътин коллективрин инвестиционный проект яз гьисабзавай форелар туретмишзавай "Янтарная" ва Алмак хуьре кардик кутунвай заводни акатзава.

Х.Шихсаидова фестиваль-ярмарка тешкилнавай гъалдал разивална ва гъа са вахтунда лагъана: "Ихътин мярекатрихъ еке метлеб ава. Гьикл лагъайтла, балугъчивилин хел вилик тухуниз куьмек гузва. Идахъ галаз сад хъиз, халкъдихъ галаз гурьуш жедай, суьгъбетардай, абурон фикирар, секинсузвал кутазвай месэляар чирдай мумкинвални жезва. Суварик-ярмаркадик атанвай къван инсанар акурла, лугъуз жеда хьи, фестиваль вичин макъсадди агакъна".

Тешкилатчийри шегъерэгълийриз халис суварик иштиракдай мумкинвилер яратмишнавай. Ашпазри балугърикай гъазурнавай хуьрекинухадин дад саки къве агъурдав агакъна инсанри акуна. Идалай гъейри абуроз чранвай судак, кефаль, сом балугъар теклифна. Инсанри пулсуз гузвай хуьрекар иштягъдивди дадмишна. Нисиналди балугъчийри шегъерэгълийриз Каспий гуьлуьн, республикадин вацарин ва вирерин 10 тондидай виниз продукция маса гана.

Фестивалдин кар алай мярекатрик "Ак-Гель" вирия балугъар къунин акъажунарни акатзавай. РД-дин тебиатдин ресурсрин ва экологиядин ми-

Халкъдин ихтибар зурба къуват я

Абдулафис ИСМАИЛОВ

Россиядин Президентдин сечкирилай инихъ хейлин вахт алатнаватлани, заз чи суьгьбет тарихдин метлеб авай гьа вакъиа рикел хкунилай башламишиз кланзава. Сечкияр тухудайла, гуя законсузвилериз рехъ гана, къайдаяр члурна, "пачкайралди бюллетенар вегьена", "каруселдин къайда" ишлемишна, гьа са ксари са шумуд учасокда сесер гана лугъудай къал квай наразивилин ихтилатар Интернетдин жуьреба-жуьре майданра къенин ийкъалди давам жезва.

Са жерге шегьеррани районра, инкар ийиз жедач, къанунар члурнуриз рехъ гана. Амма заз а кар къетлендиз къейд ийиз кланзава хьи, жува сес гайи чкада, Мегьарамдухурун райондин Хтун-Къазмайрин хуьре, агъалийри, активдакаш иштиракуналди, сечкичийрин сиягда авайбурун 90 процентдилай гзафбуру Владимир Путинад сесер гана. Инал лугъун герек я хьи, са жерге чкайра къайдаяр члурнури, Хтун-Къазмайрин ва Тагьирхурун-Къазмайрин жематри 90 процентдилай гзаф сесер гуни, санлай къачурла, сечкичийрин эхиримжи нетижадиз са клусни таъсир авунач.

Масакла хьун садани гуьзлемишни ийизвачир. Вучиз лагъайтла, эвелни-эвел, алатай сечкийра иштиракзавай президентвиле кандидатрин жергеда В.В. Путинад барабар политик авачир. 90-йисарин лап четин девирда чклдай гьалдиз атай Россия, квачел ахкъалдарна, гужлу государственойрин жергедиз хкай В.Путин алай вахтунда гьам улкъведин къенепата, гьамни дуьньядин майданда виридалайни машгур политик я. Ахътин регьбер улкъведин къиле хьунал анжах дамахиж жеда.

Амма, сечкияр рикел хкуналди, заз веревирд ийиз кланзавайди маса, алай девирда акъалтлай важиблу месэла я: ихтибар. Сада-садаз ихтибар авун - им обществода (хизанда, тухумда, коллективда, улкъведа ва эхирни дуьньяда) крар вилик тухудай, агалкъунрал гьидай зурба такъат я.

Инсанар тупламышунин, виридан къуватар, алахъунар санал киватна, вилик акъвазнавай месэла гьалуни, мураддив агакъарунин карда сада-садаз ихтибар авунив гекъигиз жедай маса къуват авач. Куьне фикир це: ихтибар авачир касдихъ галаз гьич садазни са карни ийиз клан жедач. Вучиз лагъайтла, ахътин касдихъ галаз амадагвиле агалкъун тахъунин къурхулвал чехиди я. Обществода (къилдин инсанрин, коллективрин, бизнесда ва асулудди - халкъдинни государственодин арада) ихтибар - им вич общество вилик финин къилдин шартъ я.

Ихтибарвиле дережа сечкийри ачухдиз къалурзава. Абурун важиблувал квекай ибарат я? Сечкийра гузвай сесер - им инсанрин мураддар, абуру гуьзлемишзавай, гележегда хьана кланзавай чпиз хийирлу хьсан крар къилиз акъудун патал сечкичийри ахъайзавай кредитрин такъатар я. Яни сечкичийри кредит яз гьукумдив вуганвай и такъат (ихтибар) властри гражданар патал хийирлу, уьмуьр хьсанардай гьакъикти крар авунин, къарарар къабулунин, къулай шартлар, мумкинвилер яратмишунин жуьрейра аваз вахкана кланзава. Вахкун тавуртла, гьихътин гуьгьулар арадал къведайди ятла, виридаз хьсандиз чизва.

Обществода ихтибар хьун керпичрикай цал эцигдайла, ишлемишдай цементдин къаришмадихъ галаз гекъигиз жеда. Къаришма зайифди хьана виже къведач. Политикадин ва социальный жигьетдай ихтибар тахъуни гьар гьихътин хъайитлани улкъведиз чехи зарар гузва. Ахътин чкайра гьулгьула гьатда. Къайда хуьн, обществодин хатасузвал таъминанун патал къуват ишлемишун герек къведа. Нетижанда наразивал, иллаки кисай наразивал, ихтибарсузвал - артух, обществодин битаввал зайиф жеда.

Са кар чна гьамиша фикирда хвена кланда: чи Ватандихъ - Россиядихъ гьам къенепата, гьамни къецепата ам такланбур тимил авач. Абурун къаст вуч ятла, чаз виридаз чизва. Абурун мурад россиявийр кеф-кефийтдив яшамаш хьун туш. Абуру чакъ рикл кузвайбур туш, абурун вил чи улкъведин чехи девлетра ава. Гьакъикъатда-

ни, тебиатдин девлетрал гьалтайла, чи улкъве дуьньяда виридалайни зурбади я. Чавай нефт, газ, тамун девлетар маса къачузвайбуруз гила, чун - халис сагьибар чпелай аслувилик кутуна, абурун иесияр жез кланзава. Россия такланбуру, чи улкъведа арадал атанвай вахтуналди тир четинвилерикай менфят къачуналди, чпин къуватар чи обществода власть ихтибардай вегьинал желбнава. Эвелни-эвел - кесер, нуфуз вини дережадинди тир, вичиз обществода еке ихтибар ийизвай чи Президент Владимир Путин.

Россиядин душманри чи улкъведа ихтибарсузвиле гьалар къизмишарун патал вири жуьрейрин мумкинвилерикай менфят къачузва. Сифтени-сифте - информациядин рекъай - соцсетрикай (Фейсбук, Твиттер, Ватсап, Телеграм ва ик мад), оппозициядин СМИ-рикай.

США-дин къиле авайбуру са шумудра хиве къурвал, Египетда, Алжирда, Тунисда, Йеменда, Иорданияда, Сирияда "арабрин гатфар" лугъузвай наразивилерин митингар, гьерекартар тешкилдайла, соцсети къилин роль къугъвана. Гила абуруз вири дуьньяда, сифте нубатда Россияда, Китайда, Индияда гьа ик ийиз кланзава. Гьеле вичин девирда США-дин госсекретарь хъайи Хиллари Клинтон са 5-6 йис инлай вилик малумарнай хьи, винидихъ тварар къунвай улкъвейра блоггерар, интернет-активистар руьгьламишун, абуруз куьмек гун патал США-дин госдепди гьар йисуз агъа клан 25 млн. долл. чара ийида.

Ихътин гьалара, эгер гьукумдин вири дережайрин идарайриз, вири гьакимриз халкъдин паттай чехи ихтибар хъайитла, къецепатан акси пропагандадикай клусни зарар жедач. И кар акур Рагъаклидай патан стратегарни лал жеда.

Ина вичел къетлен фикир желбдай са месэла ава: Президент Владимир Путинад халкъди вини дережада ихтибарзава, амма хейлин эксперттри прессада ачухдиз малумарзавайвал, гьукумдин са жерге идарайриз, къуллугъриз ийизвай ихтибар лап агъуз дережадинди я ("ерли ихтибарзавач" лугъуз кланзава). Гекъигун патал мад са делил гьун кутугнава. Инанмишвилелди лугъуз жеда: и мукъвара Дагъустандин регьбервиле сечки авунвай Владимир Васильеваз 90 процентдилай гзаф дагъустанвийри ихтибарзава. Къейд авун герек я хьи, мартдиз къиле фейи сечкийра Хтун-Къазмайрал ва Тагьирхурун-Къазмайрал къилин эвер гун ихътинди тир: "Путинад сес гуналди, чна Васильевани ихтибарзава. Васильева, анжах Васильева чи дердияр гьалда, чаз куьмек гуда!". Инсанриз акъазва, В.Васильев девлетлу хьанвай кланрин - ваъ, четинвилелди яшамаш жезвай жематдин патал ала. Гьавилей гзафбуру ам чпин багъри инсан хьиз къабулнава.

Эхиримжи 30-40 йисан девирда Дагъустандин къиле хъайибурухъ гьич садахъни къе Владимир Абдуалиевичахъ халкъдин патай авай хътин ихтибар хьанач лагъайтла, зун ягъалмиш жезвач. Виликан руководителрихъ гьардахъ вичин лайихлувилер, гьелбетда, хьана. Амма, гьар гьикл ятлани, чи республика властдиз ихтибар тавунин, къайдасузвилерин, коррупциядин, бюджетдин пулар чьуньхунин, жергедин инсанар кесибвиле хьунин дагъардив агатунин тахсир нин хиве ава? Анжах лугъун герек я хьи, куьруь девирда жематдин гуьгьульрихъ, умудрихъ галаз алакьалу яз къазанмишай ихтибар, инсанрин уьмуьр хьсанардай, абуруз чарасуз тир къулайвилер гудай, виле аквадай, гзафбуру, лугъудайвал, "жуван хамуналди" гьисс ийиз жедай краралди таъминанриз тахъайтла, агъалиярни пашман жеда, нетижада ихтибарни амуькдач.

Республикадин руководство и месэладин гьавурда авачиз туш.

РД-дин Кьил яз, Владимир Васильева ийизвай къвалахдин деринриз килигайтла, адаз Президент Владимир Путина гузвай куьмекдалди цийи, вилик фенвай, бахтлу Дагъустан туькьурриз кланзава. Владимир Абдуалиевичан инсанвиле виниз тир ерийрикай, намусдин мишъивиликай, ватанпересвилекай, гьахълувал патал женгивиликай, регьбервиле бажарагъдикай хабар авайбуру и экъу мурад (ам вири дагъустанвийрин мурадни я) къилиз акъатдайдахъ инанмишвалзава. Мукъвал вахтара инсанрин уьмуьр хьсанардай гьакъикти крарни жедайдахъ инанмиш я.

Биксханум АЛИБЕГОВА

И йикъара зун Бакуда хъуьлуьдвиги Дадаш МЕГЪАМЕДОВАХЪ галаз таниш хьана. Чун, шегьердин са гуьзел чкадал ацукьна, дем къачунвай чай хъваз-хъваз, суьгьбетдив гатунна. Дадаш 1939-йисан 1-декабрдиз Рутул райондин Хъуьлуьдрин хуьруьн малдар Имамаян хизанда (Базайрин тухум) дидедиз хьана. Мишекъат

Адан рикл хайи дагълара ава...

къуьд тиртлани, хуьруьн гуьнейра аялрин шад ванерин сесер дагълари тикрарзавай. Кимелни, къуьнерихъ бубайрин кавалар вегьена, дагъвийри чпин куьлуь субетарзавай. Бейхабар абурун арадиз зирек бицек гьахьна, Имамаян гада хьана лагъана, муштулук гана, катна, гьеллерал хъфена. Жегил бубади, вичин такабурлувал инсанриз къалур тавуна, яваш-яваш а бицекан гуьгьуьналлаз камар къачуна. Адан вилерикай гила вичин хчин къамат карагна, амни, и бицек хьиз, гуьнейрай авахъдай йикъак умуд кутуна, ада къвалихъ еримишна.

Дагъларин аялар фад акъалтда. Гъевчи Дадашни, амай аялар хьиз, тик гуьнейрай дагълариз физ, Самур вацлук чухъуьнагар ийиз, хуьруьн пелерал клеелер, данаяр гваз физ, къугъваз-хъуьрез, клубандиз акъалтна. Имамаян, инкъилаб башламишдалди, Бакудин куьгьне мяденра къвалахзавай кас тир. Амма, гьукуматдин гьалар акурла, ам хуьруьз хтанай. Ина къвал - юг кутуна, вири хьиз, яшамаш жез хьана. Къилин везифа зегьмет члугуна, хизан хуьн тир. Дяведин йисара ада зегьметдин фронтда окопар атлуз хьана.

Дадашан гуьгьуьнаваз Имамаян мадни гадаяр хьана - Кабил, Мустафа, Аскер. Адан уьмуьрдин юлдаш Зурият аялриз неинки хьсан тербия гана, абурув гьакни чехи клеуларни ийиз туна. Аскерни Кабил муаллимар хьана. Дадаша вичиз маса пеше хьагъун патал ирид лагъай класс хуьре куьтягъна, ахпа, Рутул физ, клелун давамарна. Ам Ростовда финансин институтдик экечна ва ам хьсан чирвилер къачуналди акъалтарна. Сифте тежрибадин варсар ада Къизляр шегьердин финансовый отделдин идарада ревизорвиле башламишна. Са куьруь вахтунлай Дадаш Махачкъаладиз инспектор-финансиствиле рекъе туна. Са шумуд йисуз финансин министерствода къвалахдайла кьулукъ Мегьамедов Дадаш къисметди Бакудиз финансин министерстводин ревизорвиле акъудна. Им 1967-йис тир. Гьа чавалай ам бакуви хьана, анжах рикл - дагъвидинди яз. Ревизор, буйдиз къакъан, чина гьамиша мергьаматлувиле хъвер авай, вилери вичел желбдай жегилдихъ хуьрени вил алай рушар авайтлани, адан вили-вили вилерин ишигъ-

дал Бакудин рушарни ашукъ жезвайтлани, ада вичин рикли члугур татарка Эльмира хьана. Абурун муьгьуьббатдикай риваятар гзаф хьана. Абурухъ пуд руш ава: Сабина, Наиля, Лала. Сабинани Наиля духтурар я, Наильдихъ Сирияда вичин хуси гуьзелвиле салон - поликленика ава. Лала экономист я. Рушарихъ чпин хизанар, къвалер хьанва. Хулпри Дадашан рикл шадарзава. Кайвани уьмуьрдивай къакъатна пара йисар я, Дадаша адахъ къени яс члугъваза. Вири мягьтел хъайи кар ам я хьи, Дадаш Мегьамедов Бакудин финансин министерствода пенсидиз фидалди важиблу отделдин ревизор тир. Садрани адан къвалахдиз са зерре къванни туьмбуьгъ авур вахт хьаначир. Цъемуьжуд йисуз ада министр Бахшалиев Бахшалидин гьилик къвалахна. Ам Дадашалай пара рази тир. Гьелбетда, бязи районрай ревизия авуна хтайла, адан гуьгьуьналлаз алава ахтармишунар ийиз маса ксар рекъе тур вахтарни хьана. Амма Дадашан къил гьамиша вине ва тик тир. Адахъ са шумуд жуьре грамотаяр, хьсан келимайрин чарар, медалар ва орденар ава. Жегил вахтара ада Бакуда марксизм-ленинизмдин школани акъалтарна. Адан лекцияр а члавуз шегьерда еке кьимет гузвайбур тир. Общественный крарал рикл алай инсандихъ пара танишарни жеда. Чи лезгийри адал а вахтунда дамахзавай. Садаз ам буба хьиз,

масадаз стха-арха хьиз тир, гьавилей адан патав гзафбур фидай. Лезгийризи ада гзаф куьмекар гана. Баку шегьерда адан бубадизни яшамаш жез клан хъайиди тир. Анай ам вил галамаз хтанай. Бубадин мурад гуьгьуьнлай Дадаша къилиз акъудна. Адазни вич яшамаш жевай Баку пара кланда - адан сифте муьгьуьббатдин шегьер. Ина хизан кутуна, аялар вири патарихъ хьсан тербия гана вердишарна. Гьеле бубадин къвале амаз, СССР-дин шегьерриз сиягъатдиз тухуз, абурун руьгьер шадарна. Къелиз туна, динжарна. Къе ада вичин аялрал, хулпрал шадвалзава. Адан чехи хулл Тимур нефтгадин компанияда къвалахзава.

Бакуда 50 къвалин агакъна хъуьлуьдвийр яшамаш жезва. Абурун арада мукъвабуруни ава - Дадаш абурун далудихъ дагъ хьиз я. Адан насигъатар важиблу я, адан инсанпересвал виридаз багъа я. Гьар вахт хъайила, Дадаш вичин хайи хуьруьз хквезва, вири акъазва. Тебиатдал пара рикл алай касди, хуьруьн ерийриз тамашиз, сейрда. Адахъ ина пара дустар, миресар ава. Абурун тухум хуьре екеди я. Гьар садаз чан-рикл авун адан адет я. Арабир адан рикел бици береда композитор Мегьамед Гьуьсейнова вич гатайвал хквезда. Ам адан еке дуст я. Вичин дустарикай мадни тварар къазва Имамеддин Агъабалаеван, Гьашим Асланован. Рутулрин арадани адахъ гзаф ярар-дустар ава. Бакудавай азербайжан дустарни, ял ягъиз арабир хуьруьз хквезда. Дуствал пара вине къадай Дадашахъ дустар виринра ава.

Чна суьгьбет авур са геренда адан къилихдин къилин ерийр хкатна чир жезвай: инсандин къадир хуьн, адан гьавурда акъун, яб акална, са дуьз меслят къалурун. Дадашан уьмуьрдикай зи яр-дуст журналист Латафат Оружевадини хьенва. Адан уьмуьрдикай еке ктаб хъейтлани жеда. И кар ада вичи къазанмишнава. Дирибаш инсан гьамиша сивел мили хъвер алаз аквада. Мили хъвер адан вилерани ава. Са гьевчи суьгьбетда ацлай къамат, гьелбетда, ачухиз жедач. Имамевич вичикай мадни гзаф гегьеншдиз хьхиниз лайихлу я. Белки, адал гележегда гьахътин ксарни дуьшуьш жен. Сагърай чеб - къанажагълу ватанпересар, гьина аватлани.

Комсомолдин - 100 йис

Вилик фидай мумкинвилер гана

Нариман ИБРАГЬИМОВ

СОВЕТРИН девирда, иллаки 60-йисара, комсомолди Дагларин уьлкведин гзаф жегьилриз вилик фидай, гьукумдин идарайра жавабдар кьуллугьрин иесияр жедай, республикадин халкьдин майишатдин гьар са хиле агалкьунар кьазанмишдай шартлар яратмишна, мумкинвилер гана. Гьа ихьтинбурукай яз завай кьучухьурви **АГЬМЕДОВ Сиражудин Шамсудиновичан** тварни кьаз жеда. Хиврин юкьван школада клелзамаз комсомолдин организациядин секретарвални ийиз эгечлай гададин кьисмет яргалди комсомолдин кьурулушдихь галаз алакьалу хьана. Вузда клелдай-лани, комсомолдин зарбачи эцигунрал кьвалахдайлани, партиядин теклифдалди важиблу ва жавабдар везифаяр кьилиз акьуддайлани. За Дагьустан Республикадин лайихлу юрист, РД-дин Гьуьрметдин грамотадин, "РД-дин счетный палатадин 20 йис" знакдин сагьиб Сиражудин Шамсудиновичахь галаз суьгьбетна, алатай баркаллу ийсар рикел хкана.

лер авай. Абурукай садни акьалтзавай несиладиз кьвалени, школадани, общественный чкайрани уьлкведиз, халкьдиз менфят гудай кеспидин иеси, инсан хьунин тербия гун тир. Вузризни лап чехи пай жегьилар гьа ихьтин фикир аваз гьахьзавай. Зунни абурукай сад тир. Зун агрономвилдин факультетдик экечнавай. Комсомолда кьвалахунин тежриба авайвилай зун курсунин, ахпа факультетдин комсомол организациядин секретарвиле ва институтдин комитетдин членвиле хкяна. Гьа и месэлади зи жележегни гьялна.

Гьа жигьетдай?

- Умуьрдин, кеспидин, кьуллугьдин жигьетдай. Диплом кьачур за "Белиджинский" совхозда зегьмет члугвазвай. Цицирдин, емишрин, кьелемрин бул бегьерар битмишарзавай ва республикада твар акьатнавай майишатдин пешекар хьунал за дамахзавай. Са йикьан нисинихь хьиз заз директорди вичин патав атун теклифна. Фенмазди, ада лагьана: "Пака зьукнахь дуьз ВЛКСМ-дин обкомдиз алад. Ана вун гуьзленишзава". Зунни фена.

Зун обкомдин 2-секретарь Федор Сапегади кьабулна. Ада зун месэладин гьавурда туна. Обкомда рабочий ва хуьрерин жегьилрихь галаз кьвалахдай отдел тешкилзавай, аниз кьвалахдай инсанарни жагьурзавай. Хуьруьн майишатдин институтдин члехибурувай хабарар кьурла, абуру, комсомолдин кьвалах алакьдайбурукай сад яз, зи тварни кьунвай. Гьавилияй заз теклифни авунай. Захь галаз гьар жуьре месэлайрай суьгьбет авурла, Сапегади куьрелди "Вун гьа чаз герекзавай кас я, амма кьил тур" лагьана. Зун 22 йисавай жегьил тир кьван, кьилин чларарни кьуьнерал кьван яргализ тунвай. За чларар туна ва са гьафтедилай Сапегадин патав хьфейла, адаз зун чир хьхьаначир. "Яда, за ваз чларар куьруь ая лагьайди тир гьа" лугьуз, хьуьренай ам. Гьа ик, 1975-йисан октябрдиз зун ВЛКСМ-дин обкомдиз кьвалахал атана. Виридалайни жегьил инструктор.

Заз кье а вахтунда ВЛКСМ-дин обкомдин 1-секретарь хьайи Мухтар Азизовани, Федор Сапегадизни, тешкиллувилдин отделдин заведующий Ашим Акимовани, цийи отделдин заведующий Владимир Садрудиновани сагьрай лугьуз кланзава. Абурун патай зав агакьай куьмек екеди я.

Кьейд авун лазим я хьи, 1970-йисара уьлкведа Вирисоюздин зарбачи эцигунрин майданар ачухнавай: БАМ, Усть-Илимдин кларас гьялдай комплекс, КА-ТЕК, Чиркейдин ГЭС, газдинни нафтадин мяденар ва кархана... Анра кьвалахдай жегьилар, комсомолар желб авун патал

чна Дагларин уьлкведин жегьилрин арада табигьатдин еке кьвалах тухвана ва эцигунрал фейи вишералди гадайрини рушари гьакьисагьвилелди, баркалла кьведайвал кьвалахна. Чна эцигунрал рекье твазвай вири дестеяр дидед члаларал акьатнавай ктабралди, музыкадин милли алатралди таъминарзавай. Чна абуруз посылкаяр, милли газетарни ракурдай. Мукьвал-мукьвал абурун патав искусстводин, культурадин коллективар ва журналистар рекье твадай. Республикадин газетрин журналистар Ольга Мамедовади, Насир Ярагьмедова, Валера Комиссарова ва масабуру эцигунрал зарбачивилелди зегьмет члугвазвай чи жегьилрикай цудралди репортажар гана.

Вад йисалай зун рабочий ва хуьрерин жегьилрихь галаз кьвалах тухудай отделдин заведующийвиле тайинарна. И везифаяр за 1985-йисалди тамамарна. Виликан ва гьа йисара чна республикадин хуьруьн майишатдин коллективра комсомолринни жегьилрин багьманчийрин, уьзумчийрин, малдаррин, магьсулдаррин бригадлар тешкилуниз, абурун арада соцсоревнование кьиле тухуниз гзаф фикир гана. Лугьун лазим я хьи, жегьилрин бригадайрин нетижайри чунни, чебни ва майишатрин, карханайрин члехибуруни шадарзавай. Гьар йисуз чна хуьруьн майишатдин суьрсет гьасилзавай кьенкьвечийрин слетар кьиле тухудай.

Гатун варцара чи куьмекни галаз Дербент, Къаякент, Хасавюрт, Мегьарамдхуьруьн, Сулейман-Стальский районрин майишатриз ципицар, емишар кватл хьийиз, консервиярдай заводра кьвалахиз, студентрин дестеяр желбдай. Студентар гьакл уьлкведин жуьреба-жуьре эцигунрални рекье тун адетдиз элкьвенвай. Ихьтин мярекатри, серенжемри жегьилрин арада дуствилин, амадагвилдин алакьаяр гьеншарзавай, мягькемарзавай.

ВЛКСМ-дин обкомдин кьуллугьчийри са хьсан адет мадни кутунвай. Чун гьар гатуз хуьрериз физвай, каникулра авай члехи классра клелзавайбуру, кеспидик квачир жегьиларни галаз майишатрин малкьарадиз алаф гьазуриз куьмекзавай.

Талуьк министерствовайрихь, ведомствойрихь, карханайрихь галаз тухузвай жегьил малдаррин, механизаторрин, токаррин, официантрин, дерлекчийрин... конкурсра гадайрини рушари ашкьидивди иштиракдай. Чна тухузвай кьвалах акьавайди, баркалла алайди тир. Зи алахьунарни ВЛКСМ-дин ЦК-дин Гьуьрметдин грамотадалди, "Комсомолда активдаказ кьвалахунай" знакдалди, Дагьустандин обкомдин Гьуьрметдин грамотадалди кьейднай.

Вуна алатай крар рикел хкизвай жуьре акурла, валлагь, риклик гьевес акатзава. А девир халис зарбачийринди тир.

- Эхь, дугьриданни, гьакл тир. Члехи юлдашрин ихтибарди, жегьилвиле, чи хиве твазвай везифайри чун зурба крарал гьевесламишзавай. Чна еке ихтибардиз гьакьисагь зегьметдалди жаваб гузвай. Комсомолдай зун партиядин Махачкьаладин Советский райкомдиз кьвалахал хутахна. Ахпа за республикадин жегьилдин ва жегьилрин крарин, спортдин рекьий комитетра, зегьметдин ва кьвалахдалди таъминардай министерствова, РД-дин Госсоветдин Администрациядин контрольный управленида, РД-дин счетный палатада жавабадар кьуллугьар тамамарна. За жуван умуьрдал, республика ва уьлкве патал члугур зегьметдал разивалзава.

Абурун чешнелу крар

Хазран КЬАСУМОВ

Алай йисуз вичин жергейра 160 миллиондив агакьна жегьилар тупламишай, уьлкведин члехи ругуд ордендиз лайихлу хьайи комсомолдин 100 йис тамам жезва. Граждан дяве, вад йисарин планар, Ватандин Члехи дяведа кьалура кьегьалвилер, хам ва члурухьтан чилер кьарагьарун, комсомолрин эцигунар, хуьруьн майишат вилик тухун - вири ибур ВЛКСМ-дин баркаллу тарихдихь галаз алакьалу, рикелай ракурдиз тежедай, чешне кьачуниз лайихлу крар, вакиаяр я.

Комсомолдин сифтегьан организацийри, кьилдин комсомолри Кьасумхуьруьн райондин тарихдани кьетген гел туна, гьа гьисабдай яз майишатра намуслуздаказ кьвалахуналди, гайи тапшуругьар кьилиз акьудуналдини. И гафарин гьахьлувал кьалурун яз, заз тек са мисал гьиз кланзава.

Ингье зи гьиле 1957-йисан 19-октябрдиз акьатнавай "Колхоздин пайдах" газет ава. Адан 3-чина, "Комсомолрин куьмекдалди" кьил гана, ВЛКСМ-дин райкомдин МТС-дин рекьий инструктор Ж. Гьажимурадова кьенвай макьала чапнава. Чна агдадихь макьала гьа авайвал гун хьийизва.

"Чи партияди ва гьукуматди хуьруьн майишатдин работничрин вилик емишрин багьларин майданар гьеншарунин ва анрай менфят кьачун кьвердавай хьсанарунин важиблу месэла эцигнава. И кьвалах агалкьунралди кьиле тухун патал чи райондин са жерге колхозри хьсан нетижаяр кьазанмишнава. Колхозрин сифтегьан комсомол организацийри активдаказ иштиракуналди, багьлар артухарунин карда куьмекар гузва.

Алай йисан августдин вацра хьайи ВЛКСМ-дин райкомдин бюроди сифтегьан комсомол организацийрал тамарин ва багьларин кьерехра авай члуру емишрин 2590 кьелемдик тлуру кутуналди кьелемламышун ва абур жележегда колхозрин багьлара аклурун тапшурмишнава. И кьвалах тешкиллувилелди кьиле тухун патал гьар са комсомол организациядиз кьилдин тапшуругьар гана.

И кьарардалди руьгьламиш хьайи Жданован тварунихь галай колхоздин комсомол организацияди вичиз кьалурунавай 160 кьелемдин чкадал - 1000, Ленинан тварунихь галай колхоздин комсомол организацияди 65-дан чкадал, 300, Сталинан тварунихь галай колхоздин комсомол организацияди 150-дан чкадал члуру емишрин 500 тазуник хьсан сортарин кьелемрин тлуру кутунва. Ихьтин хьсан нетижаяр райондин са жерге маса организацийрихьни ава.

Вири сифтегьан комсомол организацийри, санлай кьачурла, чпел тапшурмишнавай 2590-дан чкадал 4700 кьелемдик тлуру кутунва.

Идалайни гьейри, "III-Интернационал" твар алай колхоздин кьелемлухда кьвалахзавай комсомолар тир Аликберов, Ильясбегов юлдашри гьар сада 12000-далай виниз кьелемрик тлуру кутунва.

"Яру пайдах" твар алай колхоздай Дербентдин хуьруьн майишатдин техникумда клелзавай студентар тир Муталибов, Яралиев юлдашрини и карда намуслуздаказ жафа члуруна.

Кьелемлухра авайбуруни кваз райондин комсомолри саки 46000-дав агакьна цийи кьелемрик тлуру кутунва.

Амма и метлебул карди жавабдарсузвилелди эгечлай Вышинскийдин, Ульянован, Фрунзедин тварарихь галай, "Коммунист" ва "Цийи дунья" колхозрин сифтегьан комсомол организацийри чпел тапшурмишай и кьвалах рикелай алудна.

Ик, эхь, комсомолдин организацийрин роль - екеди, жегьилрин зегьмет зарбачивилинди тир.

Гьавилияй, заз чиз, вуна Дагьустандин хуьруьн майишатдин институтни хкяна.
- Советрин девирдихь чешне кьачуниз герек адетар, тербия гуни кьетгенвиле

Етим Эминан - 180 йис

Чаз кхъизва Рекъемрин къуъл

Тек са Аллагъ гъалатI жедач дуньяда
Ва тарихдин шагъид хъйи гуьзгунни...

(Жуван дафтардай)

Абдул АШУРАГЪАЕВ,
эдебиятдинни чIалан муаллим

Ингъе зун гуьзгундай килгзава. Заз жув, са клусни дегиш тушиз, авайвал акваз-ва: грекрин хътин нер, лацу спелар, илисна тванвай чуру, пелелай чIар фенвай кыл - вири - гъа авайвал. Еке ала-мат туш, амма са мус ятIа гъамни алапат тир. Ихътин вахтара тарихдин гуьзгундай рахун кутугнаваз акваз-ва заз, вучиз лагъайтIа зи ихтилатдин, веревирдерин юкъван тар асиррин гуьзгундайкани вакъайрикай ара-диз атанва.

Зун я алим туш, я тарихчи. Жергедин муаллим я. ЯтIани, заз тарихдин са месэла, гуьрметлу "Лезги газет" клелзавай ватангълияр, квехъ галаз тупIалай ийиз кланзава.

Тарихдин гуьзгундай чун фикиррик кутазава. Ахътин фикиррикай сад чи литературадин векилрихъ галаз алакъалу я.

Зун тажубарзавайди эдебиятдин классикрин девирар тайинарун патал чи алимри, критикри, литературоведри ийизвай веревирдер я. Бязи вахтара абур чеб-чпизни акси экъечIзавай. И арада абур рекъемар фад-фад дегиш жезва, чебни - гъар жуьре. Жуьни ахътин чкадал къевезва хъи, гуя а рекъемрив алимри къуъл ийиз тазва. Иллаки Етим Эминан хайи ва кечмиш хъйи ийсариз и кар талукъ я.

Интернетда къалурнавайвал, Е.Эминан уьмуьр 16 касди ахтармишнава. Абурук шаирдин мукъва-къилиярни акатзава. Месела, алатай ийсарин Дагъустандин литературадин альманахра, РГъайдарова, Г.Корабельникова шаирдин уьмуьрдин ийсар 1816 -1878, М.Гъажиева, А.Агъаева, Ф.Вагъабови - 1838-1878, гъа Ф. Вагъабови, Гъ.Садыкъиди - 1834-1884, мад гъа Ф.Вагъабовиди Гъ.Садыкъиди, Къ.Акимова ва мукъвабуру - 1838 -1884, Гъ.Гашарова ва А.Гуьлмегъамедова - 1838-1885, гъатта бязи чкайра 1838-1886 яз къалурнава.

Эгер зун ягъалмиш туштIа, чи рагъметлу алим А.Гуьлмегъамедов чIехи бадеирин патай Е.Эминан мукъва-къилияррикай жезва. Шаир хайи ва кечмиш хъйи, ам хайи чкадин жигъетдай куьтягъ тежезвай къариш фикирар арадай акъудун патал са шумуд ийс идеалай вилик "Лезги газетда" (йис ва нумра рикIел аламач) рагъметлу А.Гуьлмегъамедова, тIалабун хъиз, ихътин фикир кхъенвай: "Инлай къулухъ шаирдин (Етим Эминан) уьмуьрдин ийсар 1838-1885 ва хайи чкани Ялцугъар яз гъисабин".

Эгер алимринди санал кIвалахун яз хъайитIа, вучиз къе Интернет-да чал дегишвилер гъалтзава?

Килиг садра, эгер тарихдин гуьзгун гъисаба къун тавуртIа, шаир са делилралди, 40 йисуз, маса делилралди, 46 ва я 47 йисуз, мадни сана 48 ва 50 йисуз дуньядал яшаммиш хъана. Чун гъатта шаир 62 йисуз яшаммиш хъайдан шагъидвализ кланзавай рекъемрални дуьшуьш жезва. Им халис рекъемрин къуъл тушни?! Куьне заз багъишламиша, зун ихътин фикирдал атанва: ша чна шаирдин гъакъиндай рекъемрин къуъл акъвазарин, ша чна ам санай-саниз "галчIурун" акъвазарин, ша чна, гуьрметлу клелзавайбуру, чи бажарагълу алимривай - Къ.Акимовавай ва Гъ.Гашаровавай чпи тайинарнавай ва рагъметлу А.Гуьлмегъамедова теклифнавай ийсар ва хайи чка Интернетда, гъакIни вири ктабра, макъалайра дуьз чкадал эхцигун тIалабин. ГъикI хъи, абур гъатта бязи муаллимрини дуьз ишлемишзава. Я завай абурал тахсирни эцигиз жедач.

Къуълзава рекъемри,
Йисар я шумуд.
Вуч макъсад паталди,
Квек кватIа умуд?
Эминан руьгъ чна
Мус тада секин?
Авачни чи лезги
Алимрихъ мумкин?
Адалай алакьна,
Ша тежен зайиф!

Шаирди куькIуьрна
Чи бубайрин йиф.
Чавай къаз тахъайтIа
Къе рекъемрин къуъл,
Пака къаз жедани
Чал къевезвай няс гъил?
Са къайда, тартибвал
ТуртIа къе гара,
Жеда чи несилрихъ
Гъунарар пара.

Етим Эмин

Мад гъуьжетар?..

Мерд АЛИ

Чи мухбир, шаир, муаллим Абдул Ашурагъаеван чар чап авуналди, чаз баян гуз кланзава.

Чи чIехи классикар (Ялцугъ Эмин, Рухун Али, Къуьчуьр Саид, Етим Эмин, СтIал Сулейман ва икI мадни) хайи, къейи ийсарин, чкайрин, къилиз акъудай везифайринни таниш хъйи ксарин гъагъиндай жуьреба-жуьре ийсара жуьреба-жуьре рахунар, кхъинар, гъуьжетар пара хъайиди я. Имни, зи фикирдалди, а девиррин делилар, кхъена ва я чапдай акъудна, чав агакъарай тарихдин дуьз чешмеяр тахъунихъ галаз алакъалу я.

Чав абурин ирсни тамамвилелди агакьнавач. Сиверай-сивериз чIкиз, са несилдилай маса несилдив виш ийсара агакьарнавай делилрик (хайи, къейи вахтарикни, кхъей затIарикни ва икI мадни) гъар са несилди вичин "пай" - дегишвал кутуна. Им субут хъанвай кар я.

Къвед лагъай себеб ам я хъи, милли литература ахтармишзавай чи илим, текъигайла, лап жегъил я. Ана ирин вакъияяр, гъикI хъанатIа, сад-садан гуьгъуьнал гъеле эхцигиз агакьнавач.

Пуд лагъай себебни ава: майдандиз экъечIзавай бязи цийи алимарни "ирсдарар" виликанбурун рекъер-ахтармишунар шаклувилик кутаза алахъзава. Гъеле са затI арадал къеведалди, ам чукIурзава. ИкI, гъелбетда, алазни-алачизни чун генани яргъалди ачух тахъанвай кIлара эглеш жеда. Классикрин ирсни тарихдин рукарик кумукъда. Сад-садак какахънавай затIарни чара, михъи хъийиз, къайдадиз хкиз жедач.

А.Ашурагъаеван чарче лагъанвайвал, чIехи алимри - А.Гуьлмегъамедова, Гъ.Гашарова, Р.Кельбеханова, Къ.Акимова, масабур меслят къалурзавайвални, итIи-битIийра гъахъ тавуна, чна, чIехи шаиррин, тайин хъана, ктабра гъатнавай рекъемрал амал авуна, абурин ирс кIватI хъувунин, къайдадиз хкунин, несилприв ахгакьарунин крариз къуват гайитIа, хъсан кар жедач. Кылинди, чаз чIехи ирс, асиррай чав агакьнавай арифдарар ава!

Етим Эминан гъакъиндай Дагъустандин халкъдин шаир Х.Хаметовади 1998-йисуз акъуднавай шаирдин ктабдиз кхъенвай сифте гафуна лагъанвай фикирарни чи тереф хуьзвайбуру хъуниз килигна, чна абур клелзавайбуру мад сеферда теклифзава.

* * *

Гъамни гъижран негъна, умуд хвейи кас...

Ханбиче ХАМЕТОВА,
Дагъустандин халкъдин шаир

Къиникъ са затI туш хъи
акъван -
Адалат чаз хъана масан...

Е.ЭМИН

Лезгияр, дерин тарих хъиз, гъа тарихдиз кутугай культура, искусство, литература авай халкъ я. Дувул деринриз фенвай Алпан уьлкве авай вахтарилай башламишна, лезги халкъдихъ гилани яргъал гъетери хъиз экв гузвай къакъан руьгъдин чешнеяр - камалгълияр, алимар, художникар, шаирар хъана. Абурин виридан тIварар чаз гъеле бегъем тайин туш. Аллагъдиз шукур, эхиримжи ийсара яваш-яваш чал ирс, чи тарихдин чинар агакь хъийизва.

Чи культурад и литературади дувул ягъун патал, гележегдин бине кутун патал гъар са несилдин кIвен-кIвечи векилри чпин чанар гана, къадирлу халкъдини абурин тIварар вичин зигъинда, вичин руьгъдин, хурун дафтарда хвена. А баркаллу векилрин арадай, виридалайни къакъан кукIухъ хъиз, Етим Эмин хкаж жезва.

Етим Эмин... И багъа тIвар тийижир лезги квел гъалтдач. Эгер са мус ятIани чи несилдик гъахътинбуру пайда хъайитIа, ам лезги миллетдин къилел еке бедбахтвал атана, ам, миллет хъиз, къурхулувилик акатна лагъай чIал я, еке гъалаба кутадай лишан я.

Куьз чаз Эмин икъван багъа, икъван сейли я? Квевай я шаирдин чIехивал? Сифтени-сифте, лугъун хъи чна, бажарагъ тебиатдин патай къетIен пай я. И дунья, инсаният бажарагълу инсанрин гъайбатдилай аслу я. Бажарагълу шаир вичин бажарагъдин лукI я, бажарагъни - халкъдин лукI. Амма берекатлу чилиз фейи твар къил хъана хкедайвал, Аллагъдин патай пай ганвай шаирни, руьгъдин къил гана, халкъдик акахъ хъийизва. Амма бажарагъ - им анжах сифте шартI я. Халкъдин къадар-къисмет, экъуь мурад, хиял къалурдай эсерар кхъин тавур шаир, гъикъван Аллагъдин патай пай ганвай кас хъайитIани, халкъдиз ала жедач.

Эминан "Гуьзел Тамум" гъикъван гуьрчег, гъикъван рикIиз хуш шиир я. Амма шаирдин чIехивал вичиз къисмет хъайи четин девирда къакъан руьгъ хуьн, шаирдин сес зенгиниз элкъуьрун, хайи халкъдин векилвал авун хъана. Гъавилиял ам чаз багъани я.

Гъарай, эллер, пис ксариз
Ажеб дунья хъанавачни!
Дугъри ксар дуньядикай
ХупI гуьгъуьлар ханавачни!

Залумдин нефс хупI екеда,
Шумуд гъарай гъаз хкеда,
Тарашна лугъуз, уьлкведа
ХупI гъарай, афгъан авачни!

Эминан чIехивилиз мад са шартI ава, амни шаирдин яратмишунрин халкълувал я. И гафунин гъавурда дуьз акъун герек я. Бязибуруз халкълувал кхъизвай къайдадалди, чIалалди халкъдиз мукъва хъун, яратмишунра халкъдин свин яратмишунрин нугъатрикай менфят къачун яз чиди. Амма абур ягъай сифте вил акъазвай делилар я. Дериндай къачурла, халкълувал халкъдивай гъикъван къачузватIа, ваъ, халкъдиз гъикъван гузватIа, гъадакай ибарат я. И рекъийни, гъелбетда, чи литературарада Эминаз тай авач.

Чал алайди вуч къаза я?
ХупI дарман тежер суза я!
Им чIехи касдиз арза я.
Агакьдай дарман авачни?!

Тахсир вуч я, Эмин икI куз?
Гъар вахтунда кIвалер атIуз,
Гъиле къуна, зав гъач, лугъуз,
ХупI кесибар канавачни!

Им бажарагъ жавабдарвал я лагъай чIал я. Жавабдарвални анжах чIехи, халисан шаирдихъ жеда. Гъавилиял чна XX асирдалди шаиррин арадай хкъана, хкажна, миллетдин пайдах, руьгъдин лишан хъанвай Эминан тIвар къазва. Гъелбетда, ахътин къисмет вичел гъейранвал, гъатта пехилвал ийидай къисмет я.

Адет хъанвайвал, ктабдин "Сифте гафуна" шаирдин уьмуьрдин рекъикай хкъиди. И 160 йисан юбилейдиз бахшна акъудзавай ктабда виридаз малум тир делилрал яргъалди акъвазун чаз чарасуз яз акваз-

вач. Етим Эминан халисан тIвар Мегъамед-Эмин тир. Ам тахминан 1838-йисуз виликан Куьре округдин Ялцугърин хуьре дидедиз хъана. Сифте чирвилер бубадивай, ахла къеанви Хожа Эфендидин медресада къачуна. Эминан буба Севзихан хуьруьн къази тир, ам рагъметдиз фейила, къазивал Эминан хиве гъатна. Яргъалди чIугур залан азардик 46 йис хъанвай шаир тахминан 1884-йисуз рагъметдиз фена.

Эминан цийиз жагъун хъувунвай, гъелелиг шак гъизвай, чIел гъуьжет аламай эсеррикайни чун рахазвач, абур и ктабда гъатнавач. Гъелбетда, гележегда шаирдин ирс девлетлу хъежедайдак чна еке умуд кутазава.

Гъайиф хъи, мягъкем дувулрин сагъибар ятIани, гагъ-гагъ чаз къадирлувал бес жезвач. Академикар, профессорар, алимар къадардалди лап гъаф хъанвай чавай, къад асир алатна, чи бинейрин месивал ийиз алакьзавач. ИкI виридалайни чIехи шаир Етим Эминан ирс кIватI хъувуна са дуьзгун, илимдин чIалал лагъайтIа, академический ктаб къванни акъудиз хъанвач. Шумуд ийсар я, чун Эминан архивар авай, чилик кутунва лугъузвай хазирайрикай, сандухрикай рахаз. Къурулушарни дегиш жезва, несиларни къевез алатзава, кепек-шагъи гъилевай ксарни пайда хъанва, ... амма... - вуч лугъун? Ша чна умуд атIун тийин. Эмин хътин шаирар гайи халкъ, абуроз къисмет гуз алакьай халкъ эхир къилляй къадирсуз жеч...

Уьмуьрдин чарх элкъевезва, вахтунин саф даим кардик ква. А сафунин кукIвал анжах чIехи, къакъан руьгъдин жавагъирар аламуькда. Амай куьлуь-шуьлуьяр руг хъана кланик авахъда.

Эминакай лагъайтIа, чаз даим инсанвилин, гъахъвилин, марифатдин чешне хъанва. Гъавилиял чна чун Эминан халкъ я лагъана хиве къазва ва и кардал дамахвава.

Чал Эминан халкъ лугъудай
тIвар ала.
Мад вуч кланда, авай ихътин
векилар...

(Макъала куьруь авуна)

Са темендихъ - са рипе къуъл!

Фахрудин МИРЗОЕВ

Им инсанвал, яг-намус, къана жагъ ва мергьаматлувал законрилайни къанунрилай вини дережада къаз хъайи Ватандин Чехи дяведин йисара Къурагъ райондин Кутларин хуьре хъайи кар я.

Бубаш дах (адаз хуьруьнвийри ва чирхчирри гуьрметдивди гьакъ лугъудай), мецелай рахазва, рахадайла, ш,с,ф сесер акахъзава, урус гафарин гъавурда гъатзавач лугъуз Дальневосточный фронтдай, комиссоватна, вичин хайи хуьруьз реке хтунвай. Кивалахунал, мукьва-къилийрал, чирхчиррал рикъ алайди хъуниз килигна, Кутларин "Правда" колхоздин руководствоми адал майишатдин складдин заведующийвал ихтибарнавай. И къуллугъ ада кар чиз къиле тухузвай. (Клирийрин хуьрйи тир рагъметлу писатель Къази Къазиеван "Чурун паб" повестдин килин герой Хардалан прототип (чешне) гьа Бубаш дах я. Адан алакьунрикай и повестда хъсандиз къьенва)

Са юкъуз, колхоздин кивалахал галатна, юргъун хъанваз, са вил ахвар ийида лагъана, айвандин къилевай тапчандал ярх хъанвай ам вар гатазвай ванци ахварай авудна. Вар ахъайна, адаз варз хътин чин алай, цавун вили тагъ хътин вилер авай, гъуьруьпери хътин гуьрчегъ дишегъли акъвазнаваз акуна. "Чан стха, Бубашдах куьн яни?" - хабар къуна мугъманди. "Эхъ, чан дахдин, ам зун я", - жаваб гана Бубаш дахди.

"Чан Бубаш дах, цаварал - Аллагъ, чилерал - вун. Заз са къумек ая. Зун, ийир-тийир хъана, кенефдин къил квахайла, ви патав акъатнавайди я. Зун куь къунши Ахъцегъ райондин Хкемрин хуьрйи, тивар Алванат я. Зи юлдаш немсерин фашистрихъ галаз дяведа ава. Зи мидадда акъадай маса кас авач. Гъавилий зун куь патав акъатнавайди я. Зи аялар гишила ава. Абуруз суьрсет патал са тимил мух, къуьл, гъажибугъда авани, кланзава заз", миснетна Алваната.

Икъ рахадайла, адан "вили лифрен хътин" вилерал акъалтай накъвар акурла, Бубаш дахдиз къагъур атана, вилериз нагъв хъиткъинна, лугъудай гаф жагъин тийиз амуькна. Бес амуькични, вилик квай юкъуз Къурагъай райкомдин сад лагъай секретарь Ибадуллагъ Керимов вич атана, са грамм тухилни масанихъ ийимир, лап клева гъатай хизанриз килограммралди вичи ахъайда, лагъана, складдин раклариз муьгъуьр (печатъ) яна хъфенвай.

"За и кесибдин гишила авай аялрикай гьиклин? Жуван аялриз гудай чиргъин ийидай хъчарихъ фенвай кайвани Сунаханумакай гьиклин? Дяведин вахтунин лап клеви законрикай гьиклин? Колхоздин седриди ва райкомдин сад лагъай секретарди ганвай тапшуругърикай гьиклин?" - лугъуз, къилиз агъзур суал къевез-хъфиз хъана. Эхирни Бубаш дахди вичи вич гиле къуна, кивалай куьлегарни къачуна, Алванатахъ галаз складдин дараматдихъ еримешна. Мукъуфдивди райкомдин секретардин печать алай чар алудна, вичин дафтардин юкъва туна, складдин раклар ачухна, мугъмандиз складдин юкъвал аламай куьлуь къуьлуьн гьамбар къалурна.

"Амай тухил гьа им я, эгер и къуьлуькай кими хъайитла, зун дустагъда твада. Вазни ихътин чуру кивалах клан

жемир, завай ви тлаабун къилиз акъудиз жедач", - лагъана, гаф атлана. Къуьлуьн гьамбар акур Алванатан чиниз гафарин марфадила гьугъуниз арадал къведай хважамжамдин рангар къевез-хъфиз хъана. Адан гьал Бубаш дахдини къатлана. Алваната лагъайтла, складчидихъ элкьвена, икъ лагъана: "Тухил гъачиз зун инай хъфидач. Хъфейтлани, зун зи аяларни гъаз мад куь патав хкведа".

Чара атлай Бубаш дахди Алванат вичин кивализ хутахна, вилик суфра, чай-шекер эцигна, вичин ихтилат давамарна: "Я чан бах, ибур лезгийрин къуччагъ хва Клири Буба къеи Кутлар я. Эгер абуруз за ваз тухил гайиди чир хъайитла, абуру зунни гьакъ рекьидач. Ваз зун язух ша, вун атайвал хъвач", - меслят къалурна.

Амма Алванат вичин къастунилай элячнач хъи, элячнач. "А кивалах садазни чир жедач. Зун тухил гъаз Жемиз, садазни чир тавуна, йифиз хъфидач", - лагъана, Бубаш дах инанмишарна. Маса рехъ амуьк тавур Бубашдах, югъ хурушум хъайила, мад складдиз хъфена, тапракдиз са рипе къуьл вегъена, сивни кутлунна, Алванатан вилик эцигна. Кивалах туьквена, шад хъайи дишегълидин чин Бубаш дахдиз "хъуьрезвай варз хъиз" акуна. "Чан дахдин, колхоздин кассади издаватна кланзавай пулни вав гъач, гъавайда къуьл маса гана лагъана, зунни хуьруьн кенчийри айиб тавурай", - лагъана, ада Алванатан яру некъийриз ухшар плузарриз илисна са темен гана. Шад хъайи Алванатани элкьвена Бубаш дахдин уьмуьрдин юлдаш Сунаханумав ва партиядин Къурагъ райкомдин секретардив агакъарна.

Сунаханума вичин итимдин къилел туьгъметдин гафарикай цайни ялавар хъувуна. Ажугъламыш хъайи Ибадуллагъ Керимова милициядин начальникдиз зенг авуна, Кутлпиз силсчи ракурриз туна. Бубаш дахдила социалистический хусусият тар-мар авуна лугъуз дело къарагъарна, райондин халкъдин суддиз реке туна. Райондин прокурор Аслан Салигъова суддал Бубаш дахдиз 5 йисалай 8 йисалди кар атлунин теклиф гана.

Вичиз эхиримжи гаф гхайла, Бубаш дахди, суддихъ элкьвена, икъ лагъана: "Жанаби судья! Жанаби прокурор! За авунвай са чуру кивалахни авач. Фронтвикдин хизан за гишила къиникай къутармишна. За са темендихъ са рипе къуьл гана. Эгер квекай сад зи чкадал алайди тиртла, Алванатаз гайи са темендай куьне са рипе ваъ, вири склад гъадав вахкудай... Жанаби судья! Эгер ваз зун, дугъриданни, дустагъда ацукъариз кланзаватла, заз къван кар зи кайвани Сунаханумазни гана, гьамни зун са камерада ацукъардайвал ая. Тахъайтла, зун галачиз, адан язух я", - лагъана.

И гафарин ван хъайи суддин залдавайбуру вирида, сад хъиз кивачел къарагъна, капар яна.

Сталдила тир чи райондин судья хъайи Нияз Бутаева, ихътин камаллу кас чавай дустагъдиз ракурриз жедач, лагъана, Бубаш дах гъагъардай приговор къуьлуьн гьамбар къалурна. Халкъдин арада лагъайтла, къени сиверай-сивериз фидай "Са темендихъ са рипе къуьл гайи Бубаш" лугъудай къаравили амуькна.

(Эхир. Эвел - 36-37-нумрайра)

Пакамаз сятдин иридаз, сиягъдиз килигна, муаллимарни кваз пуд вишни муьжуд кас диспетчердин кивалин вилик атана акъвазнавай.

- Чуьлдиз физвайбур за вири са автобусда аваз ракурда. За кез къе автобус гузва. Пуд виш кас чавай къе рейс авуна тухуз жеда, лагъана Вера Павловнади, къецел экъечна, Абидаз къе автобус къалурна. Дугъриданни, къе рейсинаваз къе автобусди вири аялар аэропортунал хкана... Самолет лув гузвай рекъиз экъечайла, Абид лагердиз хтана, амай аялрин гъазурвилер акун патал муаллимар авай кивалихъди фена. А кивалив ам агакъна. Лагердин гъаятдиз адан гьугъуьналлаз чулав пуд "Волга" машин атана. Кинойрик квай къайдада, абурун раклар ахъайна, сад хътин парталар алай, къакъан буйдин жегъилар экъечна, муаллимрин кивалихъди атана.

- Шевченкодай атанвай векил вуж я? - хабар къуна абурукай сада. Муаллимрай гафни акъатначтлани, вири Абидаз килигна.

- Зун я. Кез вуч герек я? - хабар къуна ада.

- Чаз вун, - лагъана, гъа вилик квайда яру шагъадатнама къалурна. - Вун члехида гуьзетзава, ша чахъ галаз, - Абидаз вилик квай машиндин ачухнавай рак къалурна.

- Зун хкведалди куьн гъазур хъухъ, амма маса са серенжемни къабулмир, Антонина Ивановна! - лагъана, Абид атайбуруз муьтлуьгъ яз,

Сардар АБИЛ

“Туркиядин шпион”...

(Агъвалатар алатай асирдин 90-йисара хъайибур я)

машинда ацукъна. Машина са касни са келима я Абиддахъ, я чеб-чпив раханач. Са зур сят къван машинар сад-садан гьугъуьналлаз Грозныйда къекъевейдалай куьлуьхъ шегъердин килин майдандал алай зурба дараматдив акъвазарна.

- Ша захъ галаз, - вилик ацукънавайда Абид вичихъ галаз тухвана. Амайбур машинрин патав акъвазна. Вилик квайдак тади квай. Абид адан гьугъуьналлаз фена. Ам гъавурда акъурвал, им партиядин Чечено-Ингушетиядин обкомдин дарамат тир. Пуд лагъай мертебадиз хкаж хъайила, ада Абид вилик кутуна "Приемная" къьенвай кабинетдиз тухвана. Ина столдихъ, гуьрчегъ чулав киф чапла хурудилай вегъена, пелелай къамалди къуд тлуб къван гъаркъуь пипл кутлунна, са жегъил дишегъли ацукънавай. Атайбур акурла, ам кивачел къарагъна.

- Ам чкадал алани? - Абид галаз хтайда дишегълидивай, кили эрчи патав авай раклар къалурна, хабар къуна.

- Ада куьн гуьзетзава, - кич квай къайдада дишегъли атайбуруз килигна.

- Вун инал акъваз! - Абиддахъ галаз хкаж хъайиди, вилик квай къакъан хунча раклар ачухна, къенез гъахъна. Ам гъахъай ракларин кьерехдал алкърнавай къуд пиплен тахтадал къизилверекъдин гъарфаралди Фотеев Владимир Константинович къьенвай.

- Им обкомдин 1-секретарь яни? - хабар къуна Абид патав акъвазнавай дишегълидивай. Ада сес къунвай къайдада разивилин ишарадалди къил юзуьна. Са къе декъикадила кабинетдиз гъахъайди экъечна, Абидни галаз гъахъ хъувуна. Абид алапат хъана амуькна. Адаз икъван зурба, геьенш кабинет акурди тушир. Идаз кабинет лугъун дуьз жезвачир, им члехи зал тир. Адан юкъвал яргъи, 50 гъасдивай ацукъиз жедай стол алай. Ам вич лагъайтла, гъа столдихъай къакъатна, са тимил вине, генани гуьрчегъ столдихъ ацукънавай. Абид акурла, ам столдихъай къарагъна, вилик са шумуд кам къачуна, акъвазна. Рагъул рангунин костюм адан къакъан жендекъдивни, члар фена, нур гузвай пелехъ галаз къазвай. Адан рикъ алай пата, къултухдин къилел яру пайдах алай значок алкърнавай.

- Саламалейкум! - лагъана, Абидаз адан патав физ клан хъана, амма къвалав гвайда адан гил къуьнелай къуна акъвазарна.

- Вун вуж я? Вун гъинин шпион я? Вуна аялар авай самолет Туркиядиз вучиз ракуррайди я? - саламдиз гъич жавабни гун тавуна, ачух

пенжекдин ценер къе патахъна, къулайзавай руфун къалурзавай къайдада экъисна, къе гъилни жибинра туна, чин атлугъна, душмандиз хъиз килигна, Абидавай хабар къуна.

- Гьикъ?!... Туркия вучинди я?!... За аялар Шевченкодиз рахкурайди я, - Абидан зегъле фена.

- Туркиядиз тахъурай, Шевченкодиз хъурай. Ваз абуру инай чи ихтияр авачиз ни рахкура лагъана?

- Заз Шевченкодин горкомдин сад лагъай секретарь Баева, - аялар Туркиядиз тефенвайдан гъавурда акъурла, дериндай уфт аладарна, Абид жаваб гана.

- Ви мандат гъинава? Чаз ви мандат къалура...

- Зи мандат ингъе, - лагъана, Абида перемдин къултухдай къуд къатна киватнавай чар акъудна. Къвалахъ галайда, гъасятда чар къачуна, обкомдин секретардив вугана. Ада чар ахъайна, килигна, ахпа далу патаз килигна, хабар къуна.

- Им вуч я? Им нин командировкадин чар я? Ви фамилия, тивар гъинава? Яда, вун вуж я? - обкомдин секретардиз рикъливай хъел атанвай. Командировочный чарчел печатар алай, амма фамилия, тивар къьенвачир.

- За зав вугайвал, гъич килигни тавуна, ам къултухда туна хтайди я. Зун вуж ятла чирун акъван четин кивалах туш, гъуьрметлу гъаким! Бесрай куьне закай Туркиядин шпион авурди. Ви вилик квай телефондай Шевченкодин гор-

комдин сад лагъай секретардиз зенг авуна, зун вуж ятла, вучиз иниз ракурнавайди ятла, хабар яхъ, - Абид вичин къилихни къалурна.

- Вуна ина сес хкажмир, жегъил... Заз клан хъайитла, вакай за исятда шпионни ийида, тухвана дустагъдани ацукъариз тада, - обкомдин секретарди чкадин члехиди вич тирди ва вичихъ векил сесни ва гьакъ маса къуватни авайди чирна. - Вуна заз лагъ вучиз ина ял язавай аялар, садазни хабар авачиз, рахкурнавайди я? Себеб вуч я?

- Зун тади гьалда накъ няниз, Шевченкодин сад лагъай секретарди тапшуругъ гана, аялар хутахун патал иниз ракурна. Шевченкода аэропортуник ина ял язавай аялрин диде-бубаяр киват хъана къе югъ я. Цийи Узендай хтанвайбуруз ина лагерда авай чи аялар есирда къаз кланзава лугъудай ванер аваз акурди, зун абуру хутахиз ракурнавайди я. Тадиз зав вугай документни тивар алачирди хъана...

- Куьне ана вуч фикрзавайди я? Чун, Чечено-Ингушетияда авайбур, аяларни хуьз тежер, фагъирар яни?! Чечено-Ингушетияда авайбур, тахъайтла, инсаф авачир, инсанвал квачир, аяларни дишегълияр есирда къадай къван вагъшияр хъиз авани?! - обкомдин секретарди, Абидаз килигна, ажугъдивди гъарайна. Ахпа столдихъ хъфена, телефондин трубка хкажна. - Зун Гурьевдин областдин сад лагъай секретардихъ галаз алакъада тур...

- Гурьев вучинди я. Шевченкодин сад лагъай секретардихъ галаз рахун лазим я! - гъарайна Абида.

- Заз нихъ галаз рахадатла чизва! Акъуда ам атаниз! - лагъана, обкомдин секретарди гили къецел экъечзавай рак къалурна. Къвалахъ галайда и буйругъдал вил алай къайдада, гъасятда гъиликай къуна, Абид кабинетдай акъудна. Са цуд декъикадила обкомдин секретарь экъечна, Абидан патав атана.

- Чун икъ меслят жен, хва. Гурьевдин сад лагъай секретарь и агъвалатдикай бейхабар я. Чпи иниз ракуррай са касни авач лугъуьва. Самолет за цава амайтла, элкьуьрна хкидай, ам Шевченкодин аэропортунал агакънава...

- Хъсан хъана...

- Вуч хъсан хъана? - хъел кваз хабар къуна обкомдин секретарди.

- Хъсан хъана самолет Туркиядиз тефена...

(Агъвалатар куьруь авуна ганва)

Разивал къалурна

Хазран КЪАСУМОВ

Эхиримжи йисара Сулейман-Стальский район яшайишдин, экономикадин, культурадин ва маса рекъерай вилик физва, кутазвай багъларин, уьзүмлухрин майданар, гьасилзавай суьрсетдин къадар артух жезва. И къвалахриз Дагъустан Республикадин руководстводи, министерстводиринни ведомстводирин руководителри хъсан къиметни гузва.

И йикъара райондиз, хуьрун майишат вилик тухунин, промышленностдин карханаяр къвачел ахкъалдарунин, дигидай цин къаналар цийикла туклуьр хуьрун рекъерай тухузвай къвалахрихъ галаз мукъувай таниш хуьн патал Дагъустан Республикадин хуьрун майишатдин ва суьрсетдин министр Абдулмуслим Абдулмуслимов, "Минмелиководхоз РД" ФГБУ-дин директор Залкип Къурбанов, "Дагсельхозстрой" ГКУ-дин директор Мегамед

Юсупов мугъман хъана. Абур райондин къил Нариман Абдулмуталибова, райсобранидин председатель Штибег Мегамедханова, райадминистрациядин къилин 1-заместитель Лацис Оружева, райондин хуьрун майишатдин ва суьрсетдин управленидин начальник Мегамедзагид Бабаева хушвилелди къабулна.

Мугъманар ва райондин гьакимар инвестиционный проект кардик кутуналди тешкилнавай "Гуьлгери вац", "Зардиян", "Паласа", "Члар" ООО-риз фена, анра ципицар ва ичер къватл хуьрун къвалахар къиле физвай, гьалдихъ галаз таниш хъана.

Министр Абдулмуслим Абдулмуслимоваз интенсивный къайдадин багълар кутунин рекъяй районда уьмуьрдиз кечирмишзавай "Стальские сады" проект иллаки итижлу хъана. Ада къейд авурвал, ихьтин проектдиз тешпигди мадреспубликада авач, ам амай муниципалитетризи чешне хуьн лазим я.

Гуьгуьнлай мугъманар ва райондин гьакимар "Мевер" заводдиз

ва цийикла туклуьр хъийизвай "Кировский" къаналдал фена, анра тухузвай къвалахрихъ галаз таниш хъана.

Залкип Къурбанова лагъайвал, вичин ярговвал 7,5 километр тир "Кировский" къанал цийикла туклуьр хуьрун къвалахар алай йисан декабрдин вацра акъалтарда. И кар патал республикадин ва федеральный бюджетрай 100 миллион манат пул ахъайнава.

Жуван вилералди акуначиртла, зун Сулейман-Стальский района экономикадин, промышленностдин, хуьрун майишатдин рекъерай ихьтин еке къвалахар къиле тухузвайдахъ, инвестиционный проект уьмуьрдиз кечирмишзавайдахъ, хъсан еридин продукция гьасилзавайдахъ агъадачир, - лагъана А. Абдулмуслимова. - Вири и крари къвалахдин алава чкаяр тешкилдай ва бюджетдиз пулдин алава такъатар гьийдай мумкинвал гузва.

Республикадин меркездай атанвай багъа мугъманар районда тухузвай къвалахрилай рази яз амукъна.

Гъайиф ичер!

Райсудин НАБИЕВ

Сулейман-Стальский райондин гзаф хуьрерин кимерал ва хийиршиирдин мярекатрални гзафбурун сиверай ван къевезвай бурни и гафар я: "Яда, ичер маса къачудай, къабулдай са чка авачини? Баркаванар, тарарин къанерик къвахъна, кътана куьтягъ жезва. Гъилиз са келек къведальди, варани-зара хъана, са куьникайни жезвач, бада физва зегметар".

Эхъ, ибур исятда инсанри мукъвал-мукъвал эзберзавай келимаяр я. Жечни къван, ции ичерин тум-къил авач, гьакъван булдиз битмиш хъанва. Амма абур къабулдай чка авач.

Виликрай, гьикъван лагъайтлани, муьштерийри, чкадал къевез, маса къачудай, пар члугадай машинар къевез, къвахъай бур цехриз, къабулдай маса чкайриз тухудай. Гила и крарикай ван-сес амач.

Ик лугъузвай бур вишералди ава, гъа жергедай яз - арендаторар, лежбервилини майишатар кутунвай бурни. Миже хуьддай цехар кардик кутадай бур къванни майдандиз къьечлзавач. Виликрай районда са шумуд авайди тир ахьтин цехар. Гъа са вахтунда кутазвай багъларин майданарни йисалай-суз геьнш жезва. Пака абур вири беьгердал атайла, вучда бес?

Хуьрун майишат вилик тухун патал райондин администрацияди

хейлин къвалахар авунва ва и важиблу кар давамарни ийизва. Идахъ галаз сад хъиз, яр-емиш къабулдай, миже хуьддай са цех къванни кардик хъанайтла, гьикъван хъсан жедай. Къасумхуьрел алай "СССР-дин 50 йис" твар галай консервиардай завод ремонт авун, кардик кухтун патал жуьреба-жуьре йисара алахъунар авуна, амма арадиз атай кар хъанач, еке харжияр герек къевезва. Гуькуматдин патай куьмек тахъайла, мадни четин жезва. Гъана са кутугай цех кардик кутаз хъанайтла, гележегда заводдин амай чкаярни туклуьр хъийиз алакьдай жедай. Са шумуд спонсордин фикир-меслят сад хъанайтла, белки, кардиз куьмек жедай, ции тахъайтла, къведай, гуьгуьннин йисара къванни.

Алай вахтунда багълара "снаб", "розмарин", "астраханский", "делишес", "семеренка", "афат", "зимний шафран" ва маса сортарин ичер дигмиш хъанва, къвахъзава, кътизва. Зурарни ийизва инсанри, гьикъван авурай гъабурни. Авлай хъанва малариз - са къатда гъабурзуни гузва емишар.

Са арада лесхоздин цех кардик акатиз аквада. Авай шартлариз килигйла адан мумкинвилерни гьечибуьр я. Куьрелди, емишар бул тир чи ерийра абур маса гуьнин месэла гьелелги тлал алайди яз амукъзава.

Цийи председатель

Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

14-сентябрдиз Докъузпара райондин администрациядин къил Абдурагъим Алискерован иштираквал аваз райондин депутатрин собранидин 30-сессия къиле фена. Ам собранидин председатель Агъмед Агъмедова ачухна ва къиле тухвана.

Ада райондин Къаракуьре ва Цийи Къаракуьре хуьрерин патай райсобранидин депутатвиле цийиз хъанва депутаттар составдик кутунин чарасузвиликай лагъана.

Сессиядал райондин 2018-йисан бюджетда хъанвай дегишвилерикай финансрин управленидин начальникдин заместитель Нурмегамед Гъафурова ихтилатна. Ада къейд авурвал, арадал атанвай дегишвилер Къаракуьре ва Къалажух хуьрерин мектебар цийи хуьрун галаз алакьалу я. Малум тирвал, абур республикадин «100 мектеб» программалди кутунва.

Сессиядал «Самурский» милли парк арадал гъуниз талуьк яз хуьрера хъайи сходрин нетижаярни малумарна. Къилди къачуртла, анра и месэладин гъакъиндай яб акалунар къиле феийи вахтунда халкъди милли парк арадал гъуниз талуьк месэладай чпин наразивал къалурна. Жемятдин наразивилерихъ галаз алакьалу яз, райадминистрацияди «ВНИИ Экология» ФГБУ-дин теклиф къабул тавун къетна. И месэла Агъмед Агъмедова депутатрин виликни эцигна.

Сессиядал тешкиллувиле месэладин килигна. Райондин Собранидин председатель А. Агъмедов вичин везифайрикай хушуналди азад хуьн килигна, райондин собранидин председателвиле Абас Абасов хъана.

Жавабдар везифаяр

В.ЖАМАЛДИНОВ

Зун Герейханован хуьрун администрациядиз феийла, ана агъалияр - гзаф, гъардахъни вичин дерди авай. Администрациядин секретарь ГЪАЖИХАНОВА Селиматан кабинетдиз агъалияр физ къьечлзавай.

Зунни Селиматан патав фена ва за адавай вичин гъакъисагъ къвалахдикай суьгъбет авун тлалабна.

Селимат 1958-йисуз Герейханован хуьре Гъажиханан хизанда дидедиз хъана. 8-класс хъсан къиметралди куьтягъай руш Дербентдин хуьрун майишатдин техникумдик экечна. 1979-йисуз ам агалкъунралди куьтягъай руш хайи хуьруьз хтана.

Жегъил пешекарди - комсомолдин членди совхоздин консервиардай заводда бригадирвиле къвалахиз гатунна. Ана хъсан нетижаяр къазанмишай руш хуьрун советдин секретарвиле тайинарна. Ингъе ада и жавабар везифаяр ян тагана тамамариз 30 йис я. Адакай хуьрун советдин депутатни хъанай.

Фадлай къвалахиз, гъавурда гъатнавай Селиматан патав да-тлана агъалияр къевезва. Гъихьтин месэла хъайитлани, ада дуьз рехъ жагъурда. Милаймидиз рахадай, чарадан дердиникай хабар къадай С. Гъажихановадила агъалияр рази я. Ам хуьре вири мярекатрик аквада.

- Алай вахтунда са бязи четинвилерни тахъана авач, - лугъузава С. Гъажихановади. - Бязи месэлаяр регъятдиз гъализ жезвач. Совхоз чкъана, чилер арендада вахкана. Амма, гъайиф хьи, инсанар гъавурда гъатзавач. Бязибуру 49 йисан муддатда вуганвай чилер ишлемишзавач, я налогар гузвач, я ишлемишзавай-буруни герек документар туклуьрзавач.

Алай вахтунда чун, вири жуьредин серенжемар ишлемишна, абурувай налогар къачуз алахъзава.

Юбилей

Мегьамед ГЬАСАНОВ,
ДГПУ-дин тарихдин кафедра-
дин заведующий, профессор

ТАБАСАРАНРИН бажа рагьлу шаир, писатель-публицист, общественный деятель, юстициядин отставкада авай полковник, РД-дин лайихлу юрист, СССР-дин халкьдин контролдин отличник **Багьир Ражабович РАЖАБОВАН** твар чи республикада гзафбуруз чида. Вичин 85 йисан юбилей ада гьугьулар шад, руьгьдай клубан яз кьаршиламышна. Гьамиша хьиз, ада намус, буржи, лайихлувал вине кьазва, ихьтин ерияр, гьиссер сифте чкадал эцигзава.

Намус, буржи, лайихлувал - сифте чкадал

Бубадикай фад магьрум хьана, хизанда аялрикай виридалайни чехиди яз, ам вири крада дидедиз куьмекар гуз чалишмиш жедай. Ругуд йиса авай гадади колхоздин балкьанар хуьдай, хьубтуьз алерраллаз никериз фитер тухудай.

Клуьд лагьай классдал кьведалди Багьира Дербентда И. Сталинан тварунихъ галай школа-интернатда клелна. Ина ам интернатдин советдин председателвиле хьяна. Директордин патав гвай ученикрин и тешкилатдихъ гегьенш векилвилер ва ихтиярар авай. 9-классда клелдайла, комсомолдин райкомдин техсекретарвални ийиз хьана. са акьван вахт алатнач – Багьир комсомолдин райкомдин бюродин членвилени хьяна.

Кьастунал кьели тирвилляй Б. Ражабовалай партийный, журналиствилени ва юриствилени рекьерай кьилин образование кьачуз алакьна. ВЛКСМ-дин райкомдин секретарвиле, райгазетдин редакторвиле, партиядин райкомдин секретардин куьмекчвиле квалалахна. Редакторни яз, партийно-государственный, ахпа халкьдин контролдин комитетдин председателдин заместителдин везифаярни тамамариз хьана. Адаз СССР-дин халкьдин контролдин отличник лагьай твар гана.

Багьир Ражабовичан яратмишунринни гражданвилени фикирар арадал атуни карда ам табасаранрин литературадин бине эцигдайбурукай сад тир бажарагьлу шаир, писатель ва драматург Манаф Шамхалован мукьвади хьуни важиблу роль кьугьвана. М.Шамхалова адакай жележегда халис шаир-гражданин жедайди кьатлана ва виликди финин, тамамвилехъ агакьунин карда куьмек гуз хьана.

Гьеле школада клелзавай йисара Багьира вичин сифте шиирар, очеркар, макьалаяр-райгазетда, ахпа литальманахрани саналди тир квалатла ра чапнай. Адан шииратдинни прозадин клуьд ктаб, публицистикадин вишералди макьалаяр ва очеркар акьатна.

Цийивилерихъ кьекьуьн, зегьмет чуьгунин еке бажарагь, риклин ачухвал, дуьзвал, авайди чинал лугьун - ибур Б.Ражабован кьилихрин асул лишарикай я. Гьина квалалахнатлани, ада хьсан гел туна. Ик, комсомолдин Хив райкомдин секретарь тирла, Б.Ражабова адан квалалахдик неинки цийивал, жанлувал кутуна, гьакни риклелай

алуднавай, амма менфятлу тир жуьрейризни рехъ ачух хьувуна. Райгазетда сатирадин выпуск кардик кутуна. Гьа и йисара райондин комсомолрини жегьилри ВЛКСМ-дин обкомдин гьилий-гьилиз кьведай Яру Пайдах кьве сеферда кьачун дуьшуьшдин кар тушир.

Райгазетдин редактор тирла, Б.Ражабова адан квалалах дибдай дегишарна, печатдин орган кесерлу алатдиз элкьуьрна, авторрин активдин квалалах жанлу авуна. Редакция куьгьне дараматда авай. Субботникар, мелер тешкилиз, цийиди эцигна, адан материально-технический база хьсанарна.

1974-йисуз Багьирани шииррин сад лагьай квалатла (“Ветерок”) акьатна, ахпа - “Зори”. Абурун гьугьуьналлаз - “Рассвет”, “Завещание”, “Завет”, “Заря жизни”, 1985-йисуз - “Уьмуьрдин жигьиррай” повестдин сад лагьай пай, са йисалай - кьвед лагьай пайни. Шаирдин сифте шииррикай бязибур, урус чалаз таржума авуна, Дагьустандин жегьил шаиррин “Горный поток” ва “Счастье трудных дорог” квалатла гьатнава.

Багьир Ражабовича Дагьустандин юстициядин министерствода жемьатдихъ галаз алакьадин, халкьдин майшадта пропагандадин квалалах тухунин отделдин начальниквиле квалалах вахт адан яратмишунрин ва общественный уьмуьрда кьетленди хьана лугьуз жеда. И квалалахдихъ галаз санал ада контролвал авуни везифаярни кьилиз акьудзавай. Б.Ражабова кьил кутуналди, правовой пропагандадин рекьай координационно-методический совет тешкилна. Ам халкьдин гегьенш кьатарив правовой чирвилер агакьарзавай кьайдаяр хуьдай органрин работникрин бригададин кьиле жедай.

Дагьустандин халкьдин шаир Муталиб Митарова Багьир Ражабован жемиятдинни политикадин ва яратмишунрин квалалахрал риклин сидкьидай гьейранвалдай. Шаирдин 70 йисаз талукьарнавай вичин макьалада М.Митарова хьенай: “...Б.Ражабов республикадин коммунистический организациядин башчийрикай, партия арадал хьун кьил кутур дестедин активистрикай сад тир. Ада партиядин жергейрин михьвал патал кьад йисалайни гзаф вахтунда женг чуьгуна... И гафарин тереф хуьналди, алава хьийиз кланзава хьи, Багьир

Ражабовичан гзаф эсеррин лирический игит дуьньяда, уьлкведа кьиле физвай гзаф вакьийри дериндай фикирлу авунвай, адетдин инсанрин кьисмет кьайгьусуз тушир, халкьарин арада дуьсвал мягькемарунихъ ялзавай, руьгьдин жумартвилез гьуьрметзавай инсан яз хьун дуьшуьшдин кар туш.

Б.Багьирован сифте ктабда “Халича” твар алай шиир чапнава. Ана ада гам-халича хрзвай табасаранкайрин устадвал, абурун гьилерин гзаф гьурчег халича СССР-дин Верховный Советдиз пишкешайди кьалурнава.

Шаирдин 2010-йисуз “Дагосиздатда” акьатай “Тайна чести” романи иллаки екез ван авуна. Ам Жигер Маждани Калук Мирзе кьиле авай табасаранрин ополченцийри персерин кьизилбашрин аксина XVIII лагьай асирда тухвай гзаф йисарин, ивиар экьичай, миллет азад ийидай женгерин вакьийриз бахшнава.

Уьмуьрда, общество вилик финин карда садлагьана хьайи еке дегишвилериз килиг тавуна, Багьир Ражабович вичин фикирар, принципар дегишар тавур, намуслу, михьи, буржидиз вафалу чехи ватанперес яз амукьна. Ик, кьалабулухар, шулугьар квай, алашбулашдин 90-йисара чна вичел дамакьазвай чехи, кьудратлу держава чуьлурунин кьурху авайла, Б.Ражабова “Советская Россия” газетда “Пусть осенит нас отвага отцов” кьил ганвай макьала чапна (1991-йисан август). Ана явлалу ватанпересди жезвай еке мусибатдин, бедбахтвилени гьакьиндай тагьимарзавай, уьлкве барбатлуни вилик пад кьуниз эвер гузвай. Гьа йисан 20-августдиз гьа газетда уьлкведа конституционный кьайда тун патал дуьзгуьн серенжемар кьабулунин тереф хуьзвай адан телеграммани чапнавай.

2013-йисуз “Дагьнигиздатда” Б.Ражабован “Со светом нового дня” роман акьатна.

Багьир Ражабовичан лайихлувилер такуна амукьнач. Адаз ДАССР-дин Верховный Советдин, КПСС-дин Обкомдин Гьуьрметдин грамотаяр, Госсоветдин 1996-йисан 21-августдин Указдалди “РД-дин лайихлу юрист” лагьай твар гана. Ам СССР-дин халкьдин контролдин отличник (1967-йис тир. Россиядин писателрин ва журналистрин союзрин член тир Б.Ражабов гьакни государстводин ва партийный 12 шабьдин, медалрин ва хурудал гьалдай знакрин, М.Ю.Лермонтован медални галай “Недаром помнит вся Россия” дипломдин сагьиб я.

Халис, явлалу ватанперес, 30 йисалай гзаф вахтунда Махачкьалада яшамаш жезвай ва квалалахзавай Б.Ражабов вичин багьри ерийривай садрани яргьа хьанач, гьам шад, гьам пашман йикьара анрал кьил чуьгуз хь физва. Са кьадар яшаризни килиг тавуна, камаллу агьсакьал - клубан, адан руьгь мягькем я. Кьуй адахъ мягькем сагьламвал, яратмишунра мадни агалкьунар хьурай! Алатай йисуз табасаран халкьдин Агьсакьалрин советди Б.Ражабован “Тайна чести” роман литературадинни искусстводин рекьай республикадин премия гун патал кьалурун дуьшуьшдин кар туш. За ва гзаф ярар-дустарини и кьарардин тереф хуьзва, табасаранрин чехи бажарагь республикадин кесерлу премиядин сагьиб хьунал чна екез шадвалда.

Фестиваль

“Манияр лугьузвай симер”

Куругьли ФЕРЗАЛИЕВ

14-сентябрдиз Докьузпара райцентрада кардик квай медениятдин квалала, Дагьустандин халкьарин садвилени йикьан сергьятра аваз, “Манияр лугьузвай симер” твар алай фестиваль 8-сеферда кьиле фена.

Кьилепатан Дагьустандин халкьарин меденият хуьнин, музыка вилик тухунин макьсадалди гьар йисуз Усугьчай хуьре кьиле тухузвай мярекатдин тешкилатчяр и райондин администрация, РД-дин культурадин министерство ва Республикадин халкьдин яратмишунрин квал я.

Докьузпарадин культурадин управленди хуьрерин администрацийрин куьмекдалди медениятдин ирс ва халкьдин яратмишунар хуьнин, раиж авуни карда хейлин квалалахар кьилиз акьудзава.

Авазринни манийрин мярекатда Кьилепатан Дагьустандин ВИА-ри, ашукьри, кьилдин мандарри иштиракзава. Цинин йисуз фестивалда Докьузпара, Ахцегь, Кьурагь, Мегьарамдуьруьн, Рутул, Табасаран районрин ансамблри, ВИА-рин мандарри, ашукьри ва музыкадин устадри иштиракна.

Фестиваль башламишдалди вилик райондин кьилин заместитель Салигь Гьажимурадова мандарар, музыкантар тебрикна ва яратмишунра агалкьунар хьун алхшна.

Яб акалзавайбурун гьугьуьлар шадаруналди, Рустам Рамазанова, Салбина Тагьиевади, Гьуьрият Мегьамедовади, Низакет Абдуселимовади, Шафи Ибрагьимова Дагьустандин шаирри дуьсвилени, садвилени, ватан кьанивилени темайриз бахшнавай чьалариз хьенвай манияр тамамарна.

Фестивалдин эхирдай иштиракчийриз Докьузпара райондин кьил Абдурагьим Алискерован патай грамотаяр ва кьиметлу савкьатар гана.

Рекьер кьуникай

Райсудин НАБИЕВ

МЕХЬЕРАП шадвал я. Амма паталай свас гьидайла, жегьилрин диде-бубайрин риклер секин туш. Улакьрин кьадар лап гзаф хьанвай алай девирда свас гьиз чуьдуралди машина физва. Шегьрейра абуру улакьар кьайдайрал амал тавуна гьалзавай дуьшуьшар самбар я. Адет тирвал, свас гьиз физвай машинрикай сада вирибурул гьузчивал тухузвай кас тайинарзава. Ятлани татугайвилер, гьатта бедбахтвилерни арадал кьезезва. Ик тухун патал гьар са касди мехьерин иесийрин, чпин диде-бубайрин риклерикай фикирун лазим я.

Паталай свас гьидайла, рекьер кьунин адетни ава. Месела, Дербент шегьердай свас гьидайла, адет тирвал, Нарын-кьеледал фена, жегьилри рикел аламукьдай шиклар язава. И рекье абурун вилик низ чида шумуд сеферда рехъ кьазвабуру акьваззаватла - аялар, чьехибур. Чпини, адет вад агьзур манат я лугьуз, гьакьван пул истемешзава. Ахьтинбурухъ галаз гьуьжетриз акьатзавай, гьатта гатунар жезвай дуьшуьшарни тлимил туш. Рекьер кьурла, гьуьжетрин шагьидар полицейскийар жезвай дуьшуьшарни ава. Улакьар акьваз хьана, садавай санизни гьал хьийиз тех-жез амукьзава. И кардиз фикир гузвач.

Вири и крадал чкадин администрацийрин, полициядин отделрин векилри гьузчивал тухванайтла, кьайдаяр чуьрзавайбуру жерме авунайтла, заз чиз, герек авачир, жегьилрин арада кьал твзвай ихьтин чуру адет амукьдачир. Эхъ, свас гьизвайбурун вилик сусан магьледин векилар экьечдай, свас авай кваллин ракларлар миресрикай сад акьваздай адетар чи хуьрера фадлай авай. Абуру истемешзавайдини недай-хьвадай шейэр авай багьлама тир. Чуру, зиянлу адетрал эхир эцигайтла, хьсан я.

Надият ВЕЛИЕВА

Са рахунни алач, сагъ чан еке девлет я. Гъайиф хъи, инсан гъамиша сагълам жезвач. Иллаки алай девирда инсанар гзаф узуьрри гъелекзавач. Больницайра, поликлиникайра сагъар хъувналдини вири акалтизавач - жуван сагъламвилдин къайгъуда датана хъана кланзава. И жигъетдай реабилитациядин центрайрихъ авай метлеб екеди я. И йикъара зун Махачкъала шегъердин Держинскийдин куьчеда 17-б-нумрадин алишверишдинни офисдин "Глаза" дараматдин 3 лагъай мертебада авай РД-дин Минздравдин (ГБУ РД РЦР МЗ РД) реабилитациядин центрада азарлуьрин сагъламвал мягъкемарун патал гъихгин серенжемар къабулзаватла чирун патал фена. Къилин духтур чкадал алачир. Зун адан везифаяр вахтуналди тамамарзавай духтур-терапевт Камал Сагитович АМАЕВАХЪ галаз гуьруьшмиш хъана ва чи арада суьгъбет къиле фена.

■ Камал Сагитович, сифте нубатда центрадин тарихдикай, ам кардик кутунин себебдикай куьрелди лагъанайтла, кланзавай.

- Начагъбур къвачел ахкъалдарунин медицинадин центр 2001-йисуз РД-дин здравоохраненидин министерстводи къил кутуналди арадал атана.

Стационарра ва поликлиникайра са куьруь вахтунда азарлуьрин

КУЬРУЬ КЪЕЙД.

Камал Сагитович АМАЕВ 1965-йисуз Туьркменистанда дидедиз хъана. 1982-йисуз Махачкъалада школа акалтиарна, Дагмединституттик экечина. Вуз куьтягъна, Махачкъала шегъердин 2-нумрадин больницада интернатурада клелна. Адалай гуьгъуьнлиз шегъердин "Тади куьмекдин" станцияда, 2001-йисалай 2016-йисалди МВД-дин санчастуна къвалахна. 2016-йисалай республикадин Минздравдин реабилитациядин центрада духтур-терапевт яз зегъмет чуьгъзава.

- Ваъ. Вири къуллугъар пулсуздаказ ийизва.

■ **Центр лазим тир раб - дарманралди, алай аямдин технологияралди таъмин яни?**

- Эхъ, таъмин я.

■ **Къез пулдин такъатрин куьмекар ни гуьза?**

- Чун республикадин бюджетдал ала. Минздравди ва ФОМС-ди чпелай алакъдай вири жуьредин куьмекар гуьза. И кардай чна абуруз риклин сидкъидай чухсагъул лугъуьза.

■ **Къвалахзавай коллективдикай вуч лугъуз жеда?**

- Чи коллектив дуствилинди я. Ина 29 касди къвалахзава, абурукай 12 кас - духтурар, 17 медсестраяр я. Абурун арада сад лагъай ва къилин категорияр авай, яргал йисара къвалахзавайбурни ава. Месела, духтур-кардиолог Далгат Жаннат Мегъамедовнади ва къилин медсестра Марьям Таибовади центр кардик кутурдалай инхъ къвалахзава. Чи духтурар ва медсестраяр вири чпин пешейрай хъсан чирвилер авай, къвалахдив рикл гваз эгечизавай, азарлуьрихъ галаз хушдаказ рафтарвал ийизвайбур я.

Суьгъуьрчийри хъиз...

сагъламвал тамамдаказ арадал хкун, гъелбетда, четин кар я. Анра сагъарунин серенжемар къабулайдалай гуьгъуьнлиз азарлуьрин сагъламвал дурумлудаказ мягъкемарун патал ихътин центр ачухунин важиблуд авай. Центрадин къилин везифайрикай сад, жуьреба-жуьре азарар себеб яз, сагъламвилекай магърум хъанвай агъалияр къвачел ахкъалдарун ва я азар гужлу хъунин вилик пад къунин серенжемар къабулун я.

■ **Центрадиз азарлуяр къабулунин къайда гъихгинди я?**

- Иниз республикадин вири шегъеррай ва районрай паспорт, страховой полис, участокдин духтурдивай къачунвай вири жуьредин анализар, риклин кардиограмма авунвай махсус чар гвай вири азарлуяр къабулзава.

■ **Центрадиз гъихътин азарар къайбур къабулзава?**

- Нервияр, нефес къачудай органар, дамарра иви къекъуьнин къвалах къайдаккай жатнавайбур, къулан тарцин, гардандин, хурун остеохондрозар, сколиоз авайбур, инфаркт, инсульт хъанвайбур къабулзава.

■ **Азарлуьриз гъихътин шартлар яратмишиз хъанва?**

- Азарлуьриз къулай шартлар яратмишун патал къилин духтур Мисиду Абакарова Ибрагимовади чуьгъазвай зегъмет екеди я. Вири азарлуьриз чи духтурар килигзава ва абуруз лазим тир сагъардай курс тайинарзава. Алай вахтунда ина невропатологиядин, кардиологиядин, пульмонологиядин, травматологиядин, рефлексотерапиядин, массаждин, физиотерапиядин, гъакни жуьреба-жуьре аппаратралди тадаракламишнавай кабинетар кардик ква. Гъа жергедай яз азарлуьрин къулан тарциз массаж ийидай "Ормед", нервияр къайдаккай хкатнавай, къекъез тежезвай азарлуяр патал "массаж ЭПС" аппаратрикай, дамаррин азарар ва хер-къац къанвайбур патал пневмомассажердикай менфят къачуьза. Ина гъакни сагъардай физкультурадин кабинет ава. Ана "шведская стенка" ва маса тренажерар эцигнава. Физиоте-

рапиядин кабинетда азарлуяр сагъардай жуьреба-жуьре процедураяр къабулзава. Пульмонологиядин кабинетда хронический жуьредин бронхитрин астма авайбур небулайзерный аэрозотерапия (ингаляция) ишлемишунин карда агалкъунралди сагъар хъийизва. 2015-йисалай центрада йикъан стационар кардик кутунва. Ана азарлуьриз рапар язава, капельницаяр эцигзава. Лазим тир вири процедураяр къабулна, къвалериз хъфизва. Мадни къекъез тежезвай инвалидар патал Президентдин къарардалди къулай шартлар (доступная среда) тешкилнава. Месела, азарлу кас машинда аваз центрадин къапудал гъун патал пантусар эцигнава, анайни каталкадаллаз процедураяр ийиз туьсува. Им азарлуяр патал, гъелбетда, еке регъятвал я.

■ **Центрадиз гзафни-гзаф гъи яшара авай инсанар къевезва?**

- Вири яшара авайбур, иллаки - яшлу инсанар, пенсионерар, инвалидар. Студентрин поликлиникадай сколиоз аваз къевезвай жегъилрин къадарни гзаф я.

■ **Са йисан вахтунда центрада тахминан шумуд кас азарлуяр къабулзава?**

- Йиса - 4-5 агъурдав агакъна.

■ **Центрадиз анжах Дагъустандин агъалияр къабулзавани, тахъайтла, маса регионрайни къевезвани?**

- Россиядин страховой полис ва духтурдин направление гвай вири къабулзава.

■ **Республикадин шегъерра ва районра куь центрадин филиалар авани?**

- Филиалар авач. Амма шегъеррин поликлиникайра ва районрин больницайра махсус кабинетар кардик ква. Абурувайни азарлуьриз лазим тир жуьредин ерилу куьмек агакъариз жезвач. Гъикл лагъайтла, республикадин гзаф ЛПУ-ра сагъардай физкультурадин пешекарар, массажистар, иглорефлексотерапиядин, физиотерапиядин духтурар авач. Нетижда хуьрерин агъалийрин сагъламвал гъар са патахъай агъуз аватун ашкара я.

■ **Центрада агъалийриз ийизвай къуллугъар гъакъидихъ яни?**

■ **Квел къвалахда гъихътин четинвилер ацалтзава?**

- Четинвилерни авачиз туш. Месела, чи технологияр куьгъне хъанва. Абуру цийибуралди эвезунин чарасузвал ава. Амма, финансар тахъуниз килигна, чавай а кар къилиз акъудиз жезвач. Мадни, 2001-йисалай кардик къай центрадихъ къени медицинадихъ галаз къайда хътин чешнедин дарамат авач. Чун гагъ сана, гагъ масана жезва. Са шумуд сеферда республикадин здравоохраненидин министерстводиз заявкяр ганатлани, гъелелиг арадал атай зат авач.

Инал ихътин са кардикани лугъун тавуна жедач. Поликлиникайра сагъламвал тамамвилелди ахтармиш тавуна, азарлуяр центрадиз рекъе твазва. Абуру чи патав вири жуьредин анализар гваз атун лазим я. Амма гзаф вахтара и кардиз фикир гуьзвач. Центрадин коллективди и татугайвилер арадай акъуддайдак умуд кутава.

Камал Сагитовичахъ галаз суьгъбет куьтягъ хъайила, зун дегълизда процедураяр къабулун патал чпин нубат гуьзлемишиз ацукънавай азарлуьрин патав фена. Абурукай садавай за ийизвай къуллугъарикай хийир жезвани лагъана хабар къуна. Ингъе ада вуч лагъанатла.

ЧУРАЕВА Гуьлнара Сефербеговна, 55-йис. Махачкъала шегъер. - Заз къалчахдин къарабдин артрит аваз гзаф йисар я. Эхиримжи вахтара азарди заз гзаф тади гуьзвай. Са шумуд сеферда больницада къатканатлани, са артух хийир хъанач. Эхирни поликлиникадай зун и центрадиз рекъе туна. Ина заз физиотерапиядин процедураяр, жуьреба-жуьре массажар авуна, рапар яна, капельницаяр эцигна. Нетижда зи гъал хъсанвилехъ элкъез башламишнава. Зи тлал секинарай центрадин вири духтурриз за риклин сидкъидай чухсагъул лугъуьза. Абуру, суьгъуьрчийри хъиз, инсанрин дердиниз дарман ийизва.

Галатун тийижиз, инсанрин сагъламвилдин къаравулда акъвазнавай центрадин вири коллективдихъ чазни сагъламвал, уьмуьрда хушбахтлудвал хъана кланзава.

"АЙБОЛИТ"

Чир хъун хъсан я

"Айболит" газетдай
гъазурайди - Надият ВЕЛИЕВА

• **Зулун ва хъуьтлуьн вахтунда, меъки хъана, азарлу тахъун патал стаканда авай чайдиз чукулдин къвенкъел алай регъенвай чулав истивут вегъена хъун меслят къалурзава. Ихътин чайди рикл, дамарар мягъкемарда, къилин тлал секинарда, вилерин ишигъни хъсанарда.**

• **Риклин азар авайбур уз некийрин цуькверин къаришмади куьмекда. Ам икл гъазурда: чайдин са тлуруна авай цуькверал 250 мл ргаввай яд илична, 6 сятда тада. Ахпа хуьрекдин къве тлуруна авай и къаришма йикъа 4-6 сеферда хъвада.**

• **Зоб сагъарун патал гъар юкъуз туьтуьнал мегъуьн тарцин чкал элкъуьрун хийирлу я.**

• **Ратарик тлал къайла, хуьрекдин са тлуруна авай дамардин пешерин миже йикъа пуд сеферда, фу недалди вилик 20 декъикъа амаз, са вацран вахтунда ишлемишда.**

• **Дуркунра къванер авайла, чайдин 3 тлуруна авай петрушкадин тумунал са стакан яд илична, 5 декъикъада ргада. Ахпа къве гъафтедин вахтунда йикъа 5 сеферда хуьрекдин са тлуруна авайди ишлемишда.**

• **Къил элкъевезвайла, фу недалди вилик чайдин са тлуруна авай гуьлуьн келем (морская капуста) йикъа садра ишлемишда.**

• **Бронхит азар авайла, 2 кака ваклан хъуцурдал чрана, винелай къел къвахна, ам чим кумаз хурал эцигна, экуьналди тада.**

• **Дамарра ивидин гъерекат хъаж хъанвайла, са стаканда авай къатухдиз чайдин са тлуруна авай дарчинар (корица) вегъена, хъсандиз хуькуьрна, ам гъафтеда 2 сеферда ишлемишда.**

• **Къвачин дамарар агаж хъанвайла (судороги), ксудалди вилик къвачерин кланеривай лимондин са клус гуьцун хийирлу я.**

• **Риклин азарин вилик пад къун патал кишмишар гзаф хийирлу я. Йикъа хуьрекдин са тлуруна авай кишмишар, цилерни амаз, хъсандиз жакъвана, тлуьн меслят къалурзава.**

Мадни ихътин дадлу дарман туьклуьриз жеда: кишмишар, инжилар, хехвер, куьрурнавай машмашдин патар (гъар сад 100г), цилер хкуднавай са лимон. Вири як регъедай машиндай авадарна, аниз 50 г вирт алава хъийида. Ахпа йикъа пуд сеферда фу недалди вилик хуьрекдин са тлуруна авайди ишлемишда.

• **Къил тлазвайла, чичек къве патал пайна, цвелерал эцигайтла, тлал фад секин жеда. Лимондин чкал эцигайтлани жеда.**

• **Иммунитет хъажун патал 1 кг. цилер хкуднавай, чкалар аламай лимонар, 300 г петрушкадин хъчар, 300 г михъи авунвай серг, як регъедай машиндай авадарна, са стаканда авай вирт алава хъуьуна, шуьшедин къапуна туна, холодильникда хуьда. Ишлемишдалди вилик хъсандиз тлуру хуькуьрна, йикъа пуд сеферда, фу нез 15 декъикъа амайла, чайдин са тлуруна авайди жикъийрин чими къаришмадихъ галаз хъвада.**

• **Чулав истивут гзаф азарин дарман я. Месела, дуркунра авай къванер акъатун патал, чулав ципицрин кишмишрин къеневай цилер акъудна, ана са-са хар истивут твада. Йикъа садра фу недалди вилик са гъафтедин вахтунда са-са кишмиш неда. Нетижда къванер, чеб-чпис куьлуь хъана, авахъда.**

• **Хрен неинки са меъкивилдин азарар алудун патал ишлемишда, ам гъакл жигерин азарар авайбур патални иллаки хийирлу я. Ада хукадин къвалахни хъсанарда. Адаккай ихътин дарман гъазуриз жеда: хрендин дувулар як регъедай машиндай авадарна, адак некледин къаймах кутуна, ишлемишда.**

• **Рикли фад-фад къвалахдайла (мерцательная оритмия, тахикардия), козья ива (цвелин тарцин са жинс) набататди хъсандиз куьмекда. Ам и къайдада гъазурда: хуьрекдин къве тлуруна авай куьлуь авунвай чкалрал 300 г. къайи яд илична, зайф цлал 7 декъикъада ргада. Къурна, куьзна, фу недалди вилик 50 г ишлемишда. Ихътин гъалима, чай хъиз, шекар ва я вирт вегъена, хъвайитлани жеда. Ам аялар патални гзаф хийирлу я.**

“Мад атана чилерал зул...”

Мерд АЛИ

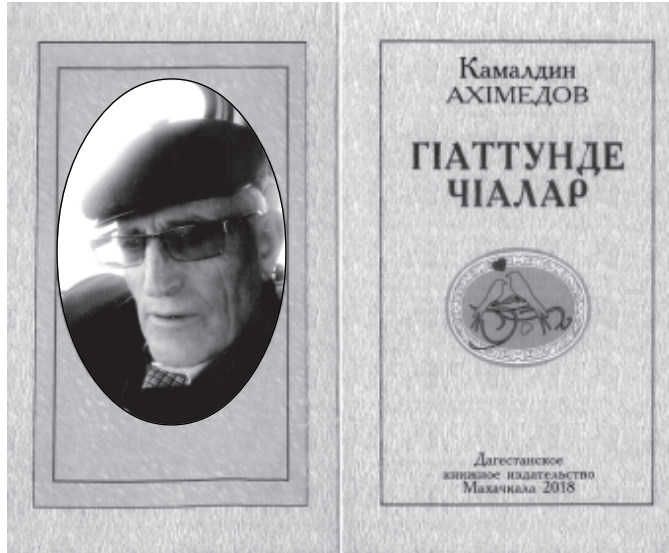
Лезги, урус, агъул чӀаларал вичин эсерар кхъизвай чаз са кас чиде: Къурагъ райондин Хпукърин хуьре дидедиз хъайи АГЪМЕДОВ Камалдин Агъмедович.

Ада хуьруьн школа, Дербентда педучилище, Махачкъалада ДГУ-дин филфак куьтягъна, армиядин жергейра къуллугъна. 1967-йисалай хайи хуьре мектебда кӀвалахна, жегъил несилриз урус чӀалай ва литературадай дерин чирвилер гана. Алай вахтунда ам Рутул райондин Агъа Гуьгъруьхрин хуьре яшамеш жезва.

Ам РФ-дин писателрин Союздин член, зегъметдин ветеран, РФ-дин образованидин отличник я.

Камалдина гъеле студент тирла эсерар теснифзавай. Асул гъисабдай, ам лезги шаир хъиз къабулнавай. ГъикӀ хъи, а вахтара агъул чӀалал кӀелун-кхъин арадал гъанвачир.

Алатай асирдин 90-йисара чи республикада агъул чӀалан азбука, сифтегъан учебникар, идахъ галаз сад

хъиз, а чӀалал художественный эсерарни майдандиз акъатна. И крарин эвел кӀиле хъайиди, гъакӀ гилани вичин руьгъдин къуватар серфзавайди шаир ва муаллим Камалдин Агъмедов я. Илимрин доктор, ДГУ-дин филфакдин декан Шабан Абдулкъадирович Мазанаева Камалдин Агъмедоваз агъул чӀалан ва литературадин “сифте чубарук” лугъун дуьшуьшдин кар туш.

Камалдин Агъмедова агъулрин хейлин манияр, мисалар, риваятар кӀватӀ хъуьна, хейлин классикрин (лезги ва гъакӀ маса миллетрин) эсерар агъул чӀалаз таржума авуна.

Чи вилик адан агъул чӀалал цӀийиз акъатнавай ктаб “Хъягъай эсерар” ква. И кӀватӀалда автордин вичин эсерарихъ галаз санал дагъустанви шаиррин - Етим Эминан, Хуьруьг Тагъиран, Мегъамед-Загъид Аминован, Мегъамед Агъмедован, Арбен Къардашан, масабурун эсерарни гъатнава.

Агъадихъ чна ада агъул чӀалай лезги чӀалаз элкъурнавай халкъдин манийрикай ва лезги чӀалал кхъенавай вичин цӀийи эсерарикай чапзава.

Камалдин АГЪМЕДОВ

Къве стха

РИВАЯТ

Са вахтара
Яшамеш жез хъаналда
Еке чилел
Чев къве стха - чубанар...

Зегъем вахт тир,
Лап кузвай чил, цаварни.
Аси лукӀар
Тир гъа инра инсанар.

Яргъи югъ тир,
Яд кӀан хъана абуруз.
Чехи стха
Лап хиялри тухвана.

Вугана гичин,
Буйругъ гана ракъурна
Булах галай
Терехдихъ. Къил чухвана.

ГъвечӀи стха
Физ авай и патарихъ.
КилигайтӀа,
Къурай булах, яд авач.

Къах хъана ам,
КичӀ акатна амукъна.
Къулу-къулухъ
Камар вегъиз, дад амач.

Хъфена ам
Лап гъа атай рекъерай.
Стхадизни
Ахъайна гъа акурвал.

“Ятар авач,
Сахара хъиз, къуранва
Ваз чир булах,
Гайи гичин ацӀурвал”.

Буьркуь яни,
Гъина авай ви къве вил,
Квахънавайни
Акъул-камал, ай, келле буш?

Садра мад хъвач,
Ачухна вил килига,
ТахъайтӀа вахъ
Галуькъда цӀай, жедач хуш.

Гичин вахчу,
КичӀе жемир ваз, гъат рекъе...”

Фена, фена,
Мад аквазва и булах,
Яд авачиз.
Гъекъ акъатна бедендиз,
Стхад вилик
Акъвазнава, хъана къах.

“За лагъайвал,
Авач ятар булахда.
Заз мад чидач,
За вуч ийин, вуна лагъ”.

Чехи стха
Ахмиш жезва, хъиле куз.
Лугъуз-лугъуз:
“Я Сад Аллагъ, я Аллагъ!”

Къуьнерихъай
Гичин ада галудна,
Булахдихъди
Гъилер яргъи авуна.

Акуна хъи
Са алапат - керемат,
Агъур нефес къачуна...

Иви физвай
Акъваз тийиз булахдай,
Гъавурда ам
И кардинни акъунач.
Аллагъдивай адани
Мурад тӀалаб,
Валлагъ-биллагъ,
Чин цавузна, авунач...

Кундин патав
Чехи стха хъфена.
КилигайтӀа,
ГъвечӀи стха, вири суьруь
Майданарни
Къумбакризни къванериз
Элкъвенвай хъи,
Са вахтунда лап куьруь.

Са дагъарда
Улам авай, тӀекв авай.
Анай ванер
Шейхеринни
Малаикрин къвез авай,
Дуьа кӀелдай,
Азан хътин, акуна.

Мурад тӀалаб
Ийиз, лап гъич алакънач.
ГъакӀ хъайила,
Жаза абурухъ галуькъна...

Гайилахъди
Къачуз кӀанда инсанди,
ТахъайтӀа ам
Вири квахъна амуькъда.

Эпюдар

Гъамга хътин чигеда,
ЦӀай куькуьриз нурарив,
Ава цава рагъ.
Лацу балкӀан хътин циф
Чуьнуьх хъанва дереда,
ВацӀал вегъез нагъв.

Са руш фена булахдал,
Фена клус хъиз булутдин,
Хал алай хъуьхъвел,
Зи хиялни тухвана
Ада вичин гелеваз,
Гуя язва кӀел.

Гитин дагъдин кӀилелла циф,
Галуькъзава цӀун хъел-гапур.
Рахазва цав, рахазва ийф,
Къурхувили гузва заз клур...

Атана марф - гъилер ламу
Къуру чилихъ яргъи ийиз.
Хъуьрезва рагъ. Дагъ я зарлу,
Зи кичӀевал гъуьргъуь ийиз.

Мад ахвари тухузвач зун,
Агъзур хиял кӀиле ава.

Мад атана чилерал зул,
Къизилдин пеш гъиле аваз.

Аватай пеш зи рикӀ ятӀа,
Мад гъатзавай гарун хура?
Бала квахъай са нуькӀ ятӀа,
Гъарайзавай мегъуьн тарай?

IV

Къуьлерзава саврухди,
Шиткиниз гъаят.
Хъверзава на къве жуьре,
Зун ийиз галат.
Гъа январдин саврух хъиз,
Килигна вун заз.
Галуькъзава чинихъ жив,
Гъай мукӀратӀ - аяз.
Къайивал я ам вили,
Кудай рикӀ - жигер.
Гъиссерин зи сегъер яз,
Акъудай гъекъер...

Малаик яз

Ж.А.Шерифовадиз бахшзава

Кефсуз хъана, больницадиз
акъатна -
Палатада ругуд лагъай хъана ярх.
Виликди зи малаик яз аватна,
Лап Чеховаз хъана аян и кӀвалах.

Вун къуш хъана, луварив
цав атӀузвай,
А цаварай лезги чилел эвчӀина.
Вун руш хъана, Джанна Д”арк хъиз,
вугузвай.

РикӀ эллериз, са клус жуваз
тан тийиз.

На чимивал гузва къайи рикӀериз;
Азар квахъиз, “миже” кӀвахъиз,
из чара.
Чирвилер ви пайзава на эллериз, -
Духтурвилин къатӀунар ви - ашкара.

Чараяр туш, бине язва илимдин -
Гипократан къин зигинда авазвай.
Инсан акваз, келима шад,
фикирдин,
Вучиз адав, михъи рикӀяй рахазвай.

Къару я чун лезги рушан къаматдал,
Лацу халат наз бедендал акурла.
Азар-уьзур квахъзава лап
са къатда,
Ширин гафар начагъбурув рахурна.

АлтӀуззава чижер хъана,
кефсузбур,
Алахъзава яргъи ийиз уьмуьрар.
Вуна гузвай теклифар туш

“ужузбур”, -
Пакад рекъин ахтармишиз
жигъиарар.

Дидед гайи гьалал некӀед булахар
Ви ивида кужум хъана авазва.
Вун сеbeb яз акуна заз къавахар.
Ви хуш тӀвар къаз больницада
рахазвай.

А къавахри ирид цавухъ ялзава -
Малаик яз женнет хуьзвай
чилерал.

“Ваз чухсагъул!” - рикӀерини
тӀал авай,
Лугъуз жеда, алаз лезги мецера.

Алазва вун, жеда мадни,
чизва заз,
Вун хътинбур тек-бир язва
дуьньяда.
А дуьньядин гиг, арш хъана
хуьзва за, -
Залан чӀавуз вун къаншарда
аквада.

Сагърай, сагърай ваз сейли тир
маканар,
Ви гъуьндур мад къакъан хъурай
алемда.
Ахъа хъурай ваз женнетдин
майданар,
Илгъам гурай зи гъилевай
къелемдиз.

Агъулрин манияр ЛЕЗГИ ЧӀАЛАЛ

Хандин багъдин агъа кӀиле
Чай хъун патал булах ава.
Лацу перем алай, я руш,
Ви чанда вуч дамах ава.

Гъава дагъдал къайи булах,
Къатар ятар жез атана,
Кимел алай жегъилрикай
Заз къелемдин сес атана.

ЦӀувадравай я ацӀай варз,
Бег валайни гуьрчег я.
Са пад цӀару зар келегъа,
Свас валайни керчек я.

КӀанда лугъуз, свас гъана,
Къизил тупӀал къачуна.
Гатфар векъел кӀел хътин
Ашкъидиз вун акуна.

Шалбуз дагъдин вили лиф,
Женнетдивай рангар къачур.
Гуьнедик квай мулдин цуьк,
Ракъаривай заргар къачур.

Чун дуьньядиз атанва хъи,
Векъерални чигер хътин,
Чун дуьньядихъ кузава хъи,
Чар булахрихъ ятар хътин.

Гъамиша гатфар кӀандай,
Цуькверив къуьгъаз кӀандай.
Цуьквера къекъвервал
Шириндиз рахаз кӀандай.

Сувал алай яргъал майдан,
Вахъ хъили цуьк амани?!
Я заз кӀани гуьзел руш вахъ
Зун кӀан жедай рикӀ амани?

КӀандатӀа цава гъава,
Суварал чардах эциг.
Ви рикӀел зун алапатӀа,
Къве вилел на булах эциг.

Зи рикӀ алай агъ-лацу цуьк,
Шагъвардини алудна пеш.

Гуьнедик квай зи яру цуьк,
Ракъинивай къачу на хвеш.

Гъуьлуьн клане хъайитӀани,
Ятарикай тух тахъай балугъ.
Суван кӀилел алатӀани,
Цуькверикай тух тахъай къурух.

Залан дердер алайбур аватӀа?
Дуьньядал кайибур алатӀа?
Алай дердер къалур тежез,
Дуьньядилай феийбур аватӀа?

Къакъан дагълар аскан хъурай,
Вун авай чка акваз.
Яргъи рекъер мукъвал хъурай,
РикӀе авай чӀалар рахаз.

Гъиле авай абасияр
Куьтягъ хъана, ийиз шабаш.
Хендедаяр гъамлу хъана,
Жегъил рушар хъана яваш.

И падни дагъ, а падни дагъ,
Арадавай цуькверин багъ.
Гададиз руш кӀан хъайила,
Къисмет тахъун вуч делил я?

Агъуз фидай рагъул вацӀар
Гъуьлуьн патав михъи хъурай.
РикӀел алай гъамлу дердер,
Накъвар хъана вилляй фирай.

Ша булахдал, чан кӀани руш,
Зи гъилелай яд гуда ваз.
Вун акваз зун жезва гъейран,
Пара гуьрчег, ширин жейран.

Устудаллай графинка,
Гъил галуькъна хун тавурай.
Я заз кӀани алагуьзли,
Масадаз вун физ тахъурай.

Вун авач - рагъ авач,
Вун авач - варз авач.
Вун авач - бахт авач,
Вун авач - уьмуьр кӀандач.

Гъава суван къилерал,
Къвадайди я лацу живер.
Чун хътин къегъалрал
Къведайди я йикъар-ийфер.

Рехъ лагъана, фена зун,
Дагъардилай аватна.
Цуьк лагъана, къур гъилив
Къалгъанрин кул агатна.

Вун завай яргъаз фимир,
Ви вилер захъ элкъвенва.
АмуькайтӀа, вун такуна,
Эслини Керем жеда.

Ирид дагъдин кӀилел фена,
Шалбуз дагъдин кӀениз тефей.
Бахтар паяр ийидайла,
Такуна экв, кайи рикӀер.

Таржумаяр -
К. АГЪМЕДОВАН

Дин

**Фитнеяр чуклурун
“Ас-салам” газетдай**

Са инсан Гъасан аль-Басридин (Аллагъдин регимдик хъурай вич) патав атана ва лагъана:

- Флан кас куь далудихъ писдаказ рахана.
- Мус? - хабар къуна Гъасан аль-Басриди.
- Флан юкьуз.
- Ваз ам гъина акуна?
- Вичин квалеле.
- Ада квалеле вуч ийизвай?
- Мугъманар къунагъламышзавай.
- Ада мугъманриз гъихътин хуьрекар гъазурнавай?
- Гъар жуьредин, абурун къадар муьжуьдав агакъзавай.
- Эй, вун, ви хуквадивай муьжуьд жуьредин хуьрекар эхиз хъана! Закай лагъанвай анжах са гаф эхиз хъаначни? Алад инлай, фасикъ (гунагъкар), - лагъана алимди.

Насигъат

Фитнеяр чуклурзавайбурухъ галаз вуь нифретлудаказ тухвана клянда. Абурул ихтибарна виже къведач. Идан гъакъиндай пак Къуръанда Аллагъ-Таалади лагъанва:

“Я инанмиш хъанвайбур! Эгер куь патав хабар гъаз фасикъ атайтла, тахсир квачир инсанриз зарар тежедайвал, куьне адан гъакъикъат чира, тахъайтла, авур амалдин жигъетдай куьне гъайифар члугвада” (“аль-Гъужурат” сура, 6-аят).

Фитнедин гафар масадав агакъар хъувун чехи жазаяр гузвай амалрикай, фитне ийизвайбурухъ яб гъатта акалунни инанмиш хъанвайбуруз къадагъа я.

Имам аль-Гъазалиди лугъузвайвал, гъарнин патав фитне гъайди атайтлани, ам ругуд шартл кьилиз акъудуниз мажбур я:

- фитнедин тереф хвена кляндач;
- фитнедин вилик пад къуна клянда;
- Аллагъ патал адакай хъел атана виже къведач;
- ада фитне ийизвай касдикай члурука фикирна кляндач;
- авунвай фитнедин гъакъикъат чирун патал деринра гъахъун герек туш;
- ван хъайи фитне масабуруз ахъайна кляндач.

Са сеферда Вагъб ибн Мунаббигъаз сада лагъаналда: “Ваз сада лап пис экъуьгъунар авуна”.

Вагъба лагъана: “Яраб а хабар зав агакъарун патал иблисдиз валай гъейри масад жагъанач жал?”.

Чи ватангълияр - гъар сана

Еке алакьунар авай алим

Чи халкъдин чпихъ зурба кьил авай велирикай чав дуьньядин вири пилерай суракъар агакъзава. Россиядин жуьребажуьре шегъерра ва къецепатан уьлквейра баркаллувилелди зегъмет члугъазвай, илимдин рекъе уьлкведин ва дуьньядин дережадани нуфузувалува къазанмишнавай лезгийрикай чна газет келзавайбур хабардарзава.

1957-йисуз Дагъустанда дидедиз хъайи **Тажиб Агъмедханович МИРЗАБЕГОВНИ** гъурбатда илимдин куклушрихъ агакънавай лезгийрикай сад я. Медицинадин илимрин доктор Т.Мирзабегова алай вахтунда США-дин Массачусетс штатдин Бостон шегъерда квалалахзава. Ам ана биотехнологический Biomirex, Inc ва Россиядин Пушкино шегъерда “Антерикс” ООО-дин тешкилатрин сагъиб - президент ва директор я.

Т.Мирзабегова 1990-йисуз Ломоносован тварунихъ галай МГУ куьтягъна. Гуьгуьнлай биохимиядин хилияй технический илимрин кандидатвилдин дережани къачуна. Ам MCM Protein Technologies Inc компаниядин кьилин алим, ахтармишунар тухунин рекъяй Multispan Inc компаниядин вице-президент, MCM Protein Technologies Inc тешкилатдин член ва хейлин маса кар алай идарайрин илимдин къуллугъчи я.

2005-йисалай инихъ лезги алимди Бостонда авай вичин биотехнологический компанияра Россиядин 32 алимдиз квалалахдин рекъяй гъазур жез кумекна. Алай вахтунда Biomirex ва Antherix компаниярин алимри рак,

ВИЧ ва офтальмологиядин азаррикай сгъардай цийи дарманар арадал гъунин карда сих алакъяр аваз квалалахзава.

Зурба ватангълидихъ философиядин илимрин докторвилдин дережани ава. Гарвардский институтдин медицинадин школада муаллим яз квалалахдалди вилик ада Италиядин, Калифорниядин университетрани зегъмет члуьгуна. Т. Мирзабегова фармацевтикадин машгъур тешкилатрихъ галаз алакъяр хуьзва. Гарвардда ада твар-ван авай алимрихъ галаз санал медицинадин хиле цийи жуьредин технологияр арадал гъана.

Машгъур алимдин хизанда къве гададизни са рушаз тербия гузва.

Къез чидани?

Носорог

Дуьньядал алай лап чехи гъайванрикай сад носорог я. Адакай бязи делилар итижлу я. Малум тирвал, гъайванрин арада, екевилел гъалтайла, сад лагъай чкадал фил ала, къвед лагъай чкадал - носорог. Носорогдин бедендин яргъивилел - 4-4,5 метр, къакъанвални 1-2 метр къван хъун мумкин я. Заланвал лагъайтла, 2-4 тонндив агакъзава.

Исятда дуьньядал носорогдин 5 жуьре яшамаш жезва. Чулав рангунинбурулай тафаватлу яз, лацубур еке я. И гъайванрин вири жуьреяр терг хъунин кьурхулувилик ква, абур Яру ктабда гъатнава. Лацу ва чулав носорогар Африкада гъалтда, муькуьбур - Азияда.

Носорогар векъ недай гъайванар я. Чпин жуьрейрилай, яшамаш жезвай чкадила аслу яз, абур тьебатда 35 йисалай 50 йисара къван вахтунда яшамаш жеда. Адан хам гъаф яцу я - 1,5 сантиметрдив агакъда. Хам

яцу ятлани, абуруз ракънин нурарихъай, гъашаратри класунихъай кичледа. Абурукай хуьн патал носорогри мукъвал-мукъвал къарада къатадда.

Муькуь жуьрейрилай тафаватлу яз, лацу ва чулав носорогар къве карч ала. Крчарни кларабдинбур ваь, сигъ члараринбур я. Носорогдив са сятда 50 километрдин мензилдиз чукуриз жеда. Тух хъун патал и ажайиб гъайванди са юкьуз 70 килограммдилай тлимил тушиз набататар неда.

Дуьньяда

Медени уьлквейар

ООН-ди виридалайни къакъан дережада вилик фенвай уьлквейрин тварар раижнава. “Инсаният вилик финин индексар ва индикаторар” доклад ООН-дин сайтда чапнава. Рейтингда 189 уьлкве ава. Абурукай 59 вини дережада, вилик фенвайбур я, 38 уьлкве агъуз дережада виликди фенвайбур я.

Къейдзавайвал, сад лагъай чка Норвегияди къуна. Ана уьмуьрдин яргъивилин юкъван гъал 82 йисалай са тлимил гъаф я. Чирвилер юкъван гъисабдалди 12 йисуз къван къачузва. Вилик финин жигъетдай сифте жергеда авай 10 уьлкведик Швейцария, Австралия, Ирландия, Германия, Исландия, Гонконг, Швеция, Сингапур ва Нидерландар акатнава.

Рейтингда Россия 49-чкадал хъанва. Ахтармишунрин сиягъда къейдзавайвал, виридалайни агъуз тир дережада авайди Нигер я.

Бахтлу лотерея

Америкадин агъали Анисса Делларипадиз са доллардин къиметдик квай лотерейдин билетдай уьмуьрлук бес жедай пулдин къадар акъатна. Идакай UPI хабаррин порталди малумарзава.

Руша хиве къазвайвал, лотерейдин билет адаз колледж куьтягъай мярекатдал буади пишкешнай. “Буади заз зарафат патал гъамиша лотерейдин билетар къачузва. И билетдин къимет са доллар тир. Буади, гъелбетда са затни вилив хвенвачир. Кваллиз хъфейла, за билетдин миьхна кляни къат алудна - зун жуван вилерин члалахъ хъанач”, - ихтилатна 22 йисан яшда авай руша.

Сифтедай адаз и кар буади авунвай зарафат хъиз хъанай. Амма билет халисанди тир. Лотерейдай акъатай пул вахчуз атайла, адаз 400 агъзур доллар (27,3 миллион манат къван) санлай ва я уьмуьрдин эхирдалди вацра къве агъзур доллар (тахминан 136 агъзурни 6 виш манат) къачун теклифна. Делларипади къвед лагъайди хъяна. Жегъил хъуниз килигна, ада вич патал и пулдин къадар лап гъаф яз гъисабна. Приз себеб яз, ада пул вичиз келун давамаруниз кумек жеда лагъана. Руша буададиз ихътин пишкешдай сагърай лугъузва.

Азов гъуьле - военный база?..

Украинадиз йисан эхирдалди Азов гъуьле военный база арадал гъиз клянава. Идан гъакъиндай Facebook соцсетда авай министррин кабинетдин официальный чина кхъизва.

“Азов гъуьле Украинадин военный къуватар артух жезва. Бердянскда Украинадин ВМС-рин артиллериядин къве бронекатер циз ахъайнава”, - кхъенва ана. Къейдзавайвал, туклуьрзавай база и регионда гуя РФ-ди ийизвай гъужумрин гъерекатриз акси рум гун патал чарасуз я.

Гуя Азов гъуьл гужуналди къаз алахъзава лугъуз, Россиядик Украинади са шумудра тахсирар кутуна. Эхиримжи сеферда ихътин тахсир кутунин гафар Петр Порошенкодини лагъана. 14-сентябрдиз The Washington Post чешмедиз гайи интервьюда Порошенкоди малумарна хьи, гуя Москва, Крым къур хъиз, Азов гъуьлни къаз алахънава ва и гъерекатрикти международный къайдаярни члуьрзава.

Азов гъуьле Москвадинни Киевдин арада къызгъин гъалар Крым Россиядик акахъайдалай ва Крымдин муьгъ эцигна куьтягъайдалай къулухъ артух хъана. Украинадиз Россияди гуьлуьхъ фидай рехъ кевириз кичлеза. Къве уьлкведин сергъят хуьзвай аскерри са шумуд сеферда сада-садан гимияр къуна.

Порошенкоди къул члуьгуна

Украинадин президент П.Порошенкоди Россиядихъ галаз авай дуствилин икьрар акъвазаруни гъакъиндай къарардал къул члуьгуна. Идан гъакъиндай адан администрациядин сайтда кхъенва.

“Украинадин милли хатасузвилин ва оборонадин советдин къарардал асаслу яз, Украинадинни Россиядин арада дуствилин, санал квалалахунин гъакъиндай 1997-йисан 31-майдиз къулар члуьгур икьрар къуватдай вегъиниз талукъ яз Украинадин къецепатан крарин рекъяй министерстводи авур теклифрин тереф хвена”, - къейднава чешмеди. Верховный Радада авай президентдин векил, депутат Ирина Луценкоди къейд авурвал, парламентдин советдин ва СНБО-дин заседанийрал Украинадинни РФ-дин арада дуствилин алакъайрин икьрардин муддат артухар хъувун тавунин фикирдал разивална. Украинадин МИД-ди Москвадиз 30-сентябрдалди махсусдаказ и къарардикай хабар гуда, президентди лагъайтла, парламентдиз талукъ тир законопроект теклифда.

СНГ-дин крарин рекъяй Госдумадин комитетдин кьил Леонид Калашникова алай йисан августдиз къейднай хьи, Украинадинни Россиядин арада авай дуствилин икьрардихъ метлеб амач, гъавилияй ам члуьруникти четин месэлаяр арадал къведач.

Тахсиркар вахкана

Террористрин “ИГ” тешкилатдиз (“ИГ” Россияда къадагъа я) пулдин кумекар гунай шак физвай, международный розыскда авай россияви Бельгияди вахкана. Идакай “Новости” РИА-ди хабар гузва.

“РФ-дин ФСБ-ди Россиядин Генеральный прокуратурадихъ, МВД-дин Интерполдин НЦБ-дихъ ва ФСИН-дихъ галаз санал вичихъ къекъезвай Гехаева Али Абдул-Муталибович Бельгиядай Россиядиз хкунин серенжем тешкилна”, - кхъизва чешмеди.

ФСБ-дин делилралди, Гехаев 2015-йисалай Евросоюздин уьлквейра яшамаш хъана. Анрай ада Сириядин сергъятра женгерин гъерекатар кыле тухузвай террористриз пулдин кумекар гуз хъана. Малумарзавайвал, россияви 2017-йисан майдиз Брюсселда къуна ва вичин уьлкведив вахкудади дустагъда ацукъарна. 14-сентябрдиз ам Россиядив вахкана.

Августдин эхирра Грецияди Россиядив Татарстандин агъали вахканай. Сирияда террористрин жергейрик кваз женгерин гъерекатра иштиракунай адахъни къекъезвай.

понеделник, 24 сентября

РГВК
06.45 «Заряжайся!»
07.00 Время новостей Дагестана. Итоги
08.10 Мультфильм
08.20 «Служа Родине»
08.45 «Заряжайся!»
08.50 Д/с «Путешествие на край света»
09.20 Х/ф «Я, бабушка, Илико и Илларион»
10.55 Встреча в Театре поэзии с народным артистом России М.Морозовым
12.05 «Парламентский вестник»
12.30, 14.30, 16.30 Время новостей Дагестана
12.50 Д/ф «Россия на Черном море»
13.55 «Годакан»
14.50 Х/ф «Белые горы»
16.50 Х/ф «Хрустальный башмачок»
18.45 Передача на табасаранском языке «Мил»

ПЕРВЫЙ
5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.15 Сегодня 24 сентября. День начинается.
9.55 Модный приговор.
10.55 Жить здорово! (16+).
12.00 Новости.
12.15 Время покажет. (16+).
15.00 Новости.
15.15 Давай поженемся! (16+).
16.00 Мужское/Женское.
17.00 Время покажет. (16+).
18.00 Вечерние новости.
18.25 Время покажет. (16+).
18.50 На самом деле. (16+).
19.50 Пусть говорят. (16+).
21.00 Вести.
21.30 Т/с «Ищейка». Новый сезон. (12+).
22.30 Большая игра. (12+).
23.30 Вечерний Ургант.
0.10 Т/с «Паук». (16+).
1.20 На самом деле. (16+).
2.15 Мужское/Женское.
3.00 Новости.
3.05 Мужское/Женское.
3.15 Модный приговор.
4.10 Контрольная закупка.

РОССИЯ 1
11:40, 14.40, 17.40, 20.45 Местное время. Вести-Дагестан
18:00 Международный молодежный форум - 2018
18.25 Акцент.
5.00 Утро России.
9.00 Вести.
9.15 Утро России.
9.55 О самом главном. (12+).
11.00 Вести.
12.00 Судьба человека с Борисом Корчевниковым. (12+).
13.00 60 минут. (12+).
14.00 Вести.
15.00 Т/с «Морозова». (12+).
17.00 Вести.
18.00 Андрей Малахов. Прямой эфир. (16+).
19.00 60 минут. (12+).
20.00 Вести.
21.00 Т/с «Акваполиция». (12+).
23.15 Вечер с Владимиром Соловьевым. (12+).
2.00 Т/с «Майор полиции».
3.45 Судьба человека с Борисом Корчевниковым.

НТВ
4.55 Т/с «Таксист». (16+).
6.00 Деловое утро НТВ. (12+).
8.20 Т/с «Мухтар. Новый след». (16+).
10.00 Сегодня.
10.25 Мальцева. (12+).
12.00 Реакция.
13.00 Сегодня.
13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
14.00 Место встречи.
16.00 Сегодня.
16.30 Место встречи.
17.20 ДНК. (16+).
18.15 Т/с «Шеф. Новая жизнь». (16+).
19.00 Сегодня.
19.40 Т/с «Шеф. Новая жизнь». (16+).
21.00 Т/с «Концелярская крыса». (16+).
23.00 Т/с «Невский». (16+).
0.00 Сегодня.
0.10 Поздники. (16+).
0.20 Т/с «Свидетели». (16+).
1.25 Место встречи.
3.20 Поедем, поедим!
4.10 Т/с Москва. Три вокзала

ДОМАШНИЙ
6.30 6 кадров. (16+).
7.00 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
7.30 6 кадров. (16+).
7.40 По делам несовершеннолетних. (16+).
9.45 Давай разведемся! (16+).
10.45 Тест на отцовство. (16+).
11.45 Д/ф «Реальная мистика». (Украина). (16+).
12.45 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
13.45 Детектив «Мой личный враг». (16+).
18.00 6 кадров. (16+).
19.00 Мелодрама «Поцелуй судьбы». (16+).
22.45 Детектив «Что делает твою жену?» (16+).
23.50 6 кадров. (16+).
0.30 Т/с «Метод Лавровой». (16+).
2.25 Комедия «Трембита». (16+).
4.15 Комедия «Отцы и деды». (16+).
5.50 6 кадров. (16+).

ТВ-ЦЕНТР
6.00 Настроение.
8.00 Комедия «Три плюс два».
10.00 Д/ф «Андрей Миронов. Баловень судьбы».
10.55 Городское собрание.
11.30, 14.30 События.
11.50 Т/с «Чисто английское убийство».
13.40 Мой герой. Константин Юшкевич. (12+).
14.50 Город новостей.
15.05 Т/с «Отец Браун».
17.00 Естественный отбор.
17.50 Т/с «Отец последней надежды», 1 и 2 с. (12+).
19.40 События.
20.00 Петровка, 38. (16+).
20.20 Право голоса. (16+).
21.55 Социальная реклама.
22.00 События.
22.30 Украина. Гонка на выживание. (16+).
23.05 Знак качества. (16+).
0.00 События. 25-й час.
0.30 Дикие деньги. Герман Стерлигов. (16+).
1.25 Д/ф «Заговор послов».
2.30 Петровка, 38. (16+).
2.45 Т/с «Отец Браун».

ЗВЕЗДА
6.00 Сегодня утром. (12+).
8.00 Политический детектив
8.25, 9.15 Д/ф «Право силы или сила права». (12+).
9.00 Новости дня. (16+).
9.40 Вариант «Омега».
10.00 Военные новости.
10.50 Вариант «Омега».
12.00 Новости дня. (16+).
13.15 Вариант «Омега».
14.00 Военные новости.
14.05 Вариант «Омега».
18.00 Новости дня. (16+).
18.40 Военные миссии особого назначения. Лаос.
19.35 Скрытые угрозы. Газ. Новый фронт войны.
20.20 Д/с «Загадки века. «Смерть Сталина - отравление?» (12+).
21.05 Специальный репортаж
21.30 Открытый эфир. (12+).
23.00 Новости дня. (16+).
23.15 Между тем. (12+).
23.45 Боевик «Риск без контракта».
1.25 Боевик «Мафия бессмертна». (16+).

вторник, 25 сентября

РГВК
06.45 «Заряжайся!»
07.00, 08.30, 12.30 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на табасаранском языке «Мил»
07.50 «Заряжайся!»
08.00 Мультфильм
08.45 «Заряжайся!»
08.55 Д/с «Путешествие на край света»
09.25 Х/ф «Золото древних инков»
11.20 Ф/к «Мелодии Дагестана»
11.45 «Память поколений» Анатолий Хуторянский
12.55 Д/ф «Неизвестные герои необъявленной войны»
13.40 «Профессионал»
14.05 «Дагестан туристический»
14.30, 16.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Моя любовь»

ПЕРВЫЙ
5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.15 Сегодня 25 сентября. День начинается.
9.55 Модный приговор.
10.55 Жить здорово! (16+).
12.00 Новости.
12.15 Время покажет. (16+).
15.00 Новости.
15.15 Давай поженемся! (16+).
16.00 Мужское/Женское.
17.00 Время покажет. (16+).
18.00 Вечерние новости.
18.25 Время покажет. (16+).
18.50 На самом деле. (16+).
19.50 Пусть говорят. (16+).
21.00 Вести.
21.30 Т/с «Ищейка». Новый сезон. (12+).
22.30 Большая игра. (12+).
23.30 Вечерний Ургант.
0.10 Т/с «Паук». (16+).
1.20 На самом деле. (16+).
2.15 Мужское/Женское.
3.00 Новости.
3.05 Мужское/Женское.
3.15 Модный приговор.
4.10 Контрольная закупка.

РОССИЯ 1
09:00 «Лалаан» (на рутульском языке)
11:40, 14.40, 17.40, 20.45 Местное время. Вести-Дагестан
18:00 За и против
18.25 Парус надежды
5.00 Утро России.
9.00 Вести.
9.15 Утро России.
9.55 О самом главном. (12+).
11.00 Вести.
12.00 Судьба человека с Борисом Корчевниковым. (12+).
13.00 60 минут. (12+).
14.00 Вести.
15.00 Т/с «Морозова». (12+).
17.00 Вести.
18.00 Андрей Малахов. Прямой эфир. (16+).
19.00 60 минут. (12+).
20.00 Вести.
21.00 Т/с «Акваполиция». (12+).
23.15 Вечер с Владимиром Соловьевым. (12+).
2.00 Т/с «Майор полиции».
3.45 Судьба человека с Борисом Корчевниковым.

НТВ
4.55 Т/с «Таксист». (16+).
6.00 Деловое утро НТВ. (12+).
8.20 Т/с «Мухтар. Новый след». (16+).
10.00 Сегодня.
10.25 Мальцева. (12+).
12.00 Реакция.
13.00 Сегодня.
13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
14.00 Место встречи.
16.00 Сегодня.
16.30 Место встречи.
17.20 ДНК. (16+).
18.15 Т/с «Шеф. Новая жизнь». (16+).
19.00 Сегодня.
19.40 Т/с «Шеф. Новая жизнь». (16+).
21.00 Т/с «Концелярская крыса». (16+).
23.00 Т/с «Невский». (16+).
0.00 Сегодня.
0.10 Т/с «Свидетели». (16+).
1.15 Место встречи. (16+).
3.15 Еда живая и мертвая. (12+).
4.10 Т/с Москва. Три вокзала. (16+).

ДОМАШНИЙ
6.00 Жить вкусно. (16+).
6.30 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
7.30 6 кадров. (16+).
7.35 По делам несовершеннолетних. (16+).
9.40 Давай разведемся! (16+).
10.40 Тест на отцовство. (16+).
11.40 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
12.40 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
14.15 Мелодрама «Поцелуй судьбы». (16+).
18.00 6 кадров. (16+).
19.00 Мелодрама «Когда зацветет багульник». (16+).
22.45 Детектив «Что делает твою жену?» (16+).
23.50 6 кадров. (16+).
0.30 Т/с «Метод Лавровой». (16+).
2.25 Комедия (16+).
4.10 Мелодрама «Школьный вальс». (16+).

ТВ-ЦЕНТР
6.00 Настроение.
8.05 Доктор И... (10). (16+).
8.40 Х/ф «Вам и не снилось».
10.35 Д/ф «Л.Шукшина. Непредсказуемая роль»
11.30, 14.30 События.
11.50 Т/с «Чисто английское убийство».
13.40 Мой герой. Анна Якунина. (12+).
14.50 Город новостей.
15.05 Т/с «Отец Браун».
17.00 Естественный отбор.
17.50 Т/с «Отец последней надежды», 3 и 4 с. (12+).
19.40 События.
20.00 Право голоса. (16+).
21.30 Московский международный фестиваль «Круг Света».
22.20 События.
22.50 Петровка, 38. (16+).
23.05 Прощание. Марис Лиена. (16+).
0.00 События. 25-й час.
0.30 Удар властью. Распад СССР. (16+).
1.25 Д/ф «Мэрилин Монро и ее последняя любовь»

ЗВЕЗДА
6.00 Сегодня утром. (12+).
8.00 Специальный репортаж. (16+).
8.25, 9.15, 10.05, 11.05 Т/с «Смерш».
9.00 Новости дня. (16+).
10.00 Военные новости.
13.00 Новости дня. (16+).
13.15 Т/с «Смерш».
13.45 Детектив «Сицилианская защита».
14.00 Военные новости.
14.05 Детектив «Сицилианская защита».
15.50 Боевик «Рысь».
18.00 Новости дня. (16+).
18.40 Военные миссии особого назначения. «Эфиопия. Война за Огоден».
19.35 Легенды армии. Александр Терлецкий. (12+).
20.20 Д/с «Улика из прошлого»
21.05 Специальный репортаж. (16+).
21.30 Открытый эфир. (12+).
23.00 Новости дня. (16+).
23.15 Между тем. (12+).
23.45 Драма «На войне, как на войне».

среда, 26 сентября

РГВК
06.45 «Заряжайся!»
07.00, 08.30, 12.30 Время новостей Дагестана
07.10 Передача на лакском языке «Аьрчи ва агьлу»
07.50 «Заряжайся!»
08.00 Мультфильм
08.45 «Заряжайся!»
08.55 Д/с «Путешествие на край света»
09.20 Х/ф «Ковбои»
12.05 «Поколение» Жанет Селимова. Из страны огней до горы Келед Хевъ
12.55 Ток-шоу «Дагестан. Правила жизни»
14.30, 16.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Человек-амфибия»
16.50 Х/ф «Я родом из детства»
18.45, 01.00 Передача на даргинском языке

ПЕРВЫЙ
5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.15 Сегодня 26 сентября. День начинается.
9.55 Модный приговор.
10.55 Жить здорово! (16+).
12.00 Новости.
12.15 Время покажет. (16+).
15.00 Новости.
15.15 Давай поженемся! (16+).
16.00 Мужское/Женское.
17.00 Время покажет. (16+).
18.00 Вечерние новости.
18.25 Время покажет. (16+).
18.50 На самом деле. (16+).
19.50 Пусть говорят. (16+).
21.00 Вести.
21.30 Т/с «Ищейка». Новый сезон. (12+).
22.30 Большая игра. (12+).
23.30 Вечерний Ургант.
0.10 Т/с «Паук». (16+).
1.20 На самом деле. (16+).
2.15 Мужское/Женское.
3.00 Новости.
3.05 Мужское/Женское.
3.15 Модный приговор.
4.10 Контрольная закупка.

РОССИЯ 1
09:00 «Гюлистан» (на азербайджанском языке)
11:40, 14.40, 17.40, 20.45 Местное время. Вести-Дагестан
18:00 Наука на крыльях «Журавлей»
18.35 Док. фильм «Дагестанская арка»
5.00 Утро России.
9.00, 11.00, 14.00 Вести.
9.15 Утро России.
9.55 О самом главном. (12+).
12.00 Судьба человека с Б. Корчевниковым. (12+).
13.00 60 минут. (12+).
15.00 Т/с «Морозова». (12+).
17.00, 20.00 Вести.
18.00 Андрей Малахов. Прямой эфир. (16+).
19.00 60 минут. (12+).
21.00 Т/с «Акваполиция». (12+).
23.15 Вечер с Владимиром Соловьевым. (12+).
2.00 Т/с «Майор полиции».
3.45 Судьба человека с Борисом Корчевниковым.

НТВ
4.55 Т/с «Таксист». (16+).
6.00 Деловое утро НТВ. (12+).
8.20 Т/с «Мухтар. Новый след». (16+).
10.00 Сегодня.
10.25 Мальцева. (12+).
12.00 Реакция.
13.00 Сегодня.
13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
14.00 Место встречи.
16.00 Сегодня.
16.30 Место встречи.
17.20 ДНК. (16+).
18.15 Т/с «Шеф. Новая жизнь». (16+).
19.00 Сегодня.
19.40 Т/с «Шеф. Новая жизнь». (16+).
21.00 Т/с «Концелярская крыса». (16+).
23.00 Т/с «Невский». (16+).
0.00 Сегодня.
0.10 Т/с «Свидетели». (16+).
1.15 Место встречи. (16+).
3.15 Чудо техники. (12+).
4.15 Т/с «Москва. Три вокзала». (16+).

ДОМАШНИЙ
6.00 Жить вкусно. (16+).
6.30 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
7.30 По делам несовершеннолетних. (16+).
9.35 Давай разведемся! (16+).
10.35 Тест на отцовство. (16+).
11.35 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
12.35 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
14.10 Мелодрама «Когда зацветет багульник». (16+).
18.00 6 кадров. (16+).
19.00 Мелодрама «Вопреки судьбе». (Украина). (16+).
23.00 Детектив «Что делает твою жену?» (16+).
0.00 6 кадров. (16+).
0.30 Т/с «Метод Лавровой». (16+).
2.25 Комедия «Большая перемена», 1 и 2 с. (16+).
5.05 Жить вкусно. (16+).

ТВ-ЦЕНТР
6.00 Настроение.
8.00 Доктор И... (16+).
8.35 Детектив «Лекарство против страха». (12+).
10.30 Д/ф «Вячеслав Шалевич. Любовь немолодого человека». (12+).
11.30, 14.30 События.
11.50 Т/с «Чисто английское убийство».
13.40 Мой герой. Александр Буйнов. (12+).
14.50 Город новостей.
15.05 Т/с Пуаро Агаты Кристи
17.00 Естественный отбор.
17.50 Т/с «Колодец забытых желаний», 1 и 2 с. (12+).
19.40 События.
20.00 Петровка, 38. (16+).
20.20 Право голоса. (16+).
22.00 События.
22.30 Линия защиты. (16+).
23.05 Хроники московского быта. Неизвестные браки звезд. (12+).
0.00 События. 25-й час.
0.30 Советские мафии. Отец грузинской коррупции. (16+).

ЗВЕЗДА
6.00 Сегодня утром. (12+).
8.00 Т/с «Банды», 1-4 с. (16+).
9.00 Новости дня. (16+).
9.15 Т/с «Банды», 1-4 с. (16+).
10.00 Военные новости. (16+).
10.05 Т/с «Банды», 1-4 с. (16+).
13.00 Новости дня. (16+).
13.15 Т/с «Банды», 5-8 с. (16+).
14.00 Военные новости. (16+).
14.05 Т/с «Банды», 5-8 с. (16+).
18.00 Новости дня. (16+).
18.40 Военные миссии особого назначения. «Куба».
19.35 Д/с «Последний день Олега Борисова». (12+).
20.20 Д/с «Секретная папка». (12+).
21.05 Специальный репортаж. (16+).
21.30 Открытый эфир. (12+).
23.00 Новости дня. (16+).
23.15 Между тем. (12+).
23.45 Мелодрама «Выйти замуж за капитана».
1.40 Комедия «Женатый холостяк».
3.25 Х/ф «Зеленые цепочки». (12+).

четверг, 27 сентября

РГВК
06.45 «Заряжайся!»
07.00, 08.30, 12.30 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на даргинском языке
07.50 «Заряжайся!»
08.00 Мультфильм
08.45 «Заряжайся!»
08.55 Д/с «Путешествие на край света»
09.25 Х/ф «Парень из нашего города»
11.00 «Галерея вкусов»
11.45 «Аутодафе»
12.55 «Здоровье»
13.45 «Столичный эрудит»
13.55 «Городская среда»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Подкидыш».
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «Не сошлись характерами»

ПЕРВЫЙ
5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.15 Сегодня 27 сентября. День начинается.
9.55 Модный приговор.
10.55 Жить здорово! (16+).
12.00 Новости.
12.15 Время покажет. (16+).
15.00 Новости.
15.15 Давай поженемся! (16+).
16.00 Мужское/Женское.
17.00 Время покажет. (16+).
18.00 Вечерние новости.
18.25 Время покажет. (16+).
18.50 На самом деле. (16+).
19.50 Пусть говорят. (16+).
21.00 Вести.
21.30 Т/с «Ищейка». Новый сезон. (12+).
22.30 Большая игра. (12+).
23.30 Вечерний Ургант.
0.10 Т/с «Паук». (16+).
1.20 На самом деле. (16+).
2.15 Мужское/Женское.
3.00 Новости.
3.05 Мужское/Женское.
3.15 Модный приговор.
4.10 Контрольная закупка.

РОССИЯ 1
09:00 «Магудере» (на агульском языке)
11:40, 14.40, 17.40, 20.45 Местное время. Вести-Дагестан
18:00 ТОКС ведет поиск
18.30 Порт-Петровские ассамблеи
5.00 Утро России.
9.00 Вести.
9.15 Утро России.
9.55 О самом главном. (12+).
11.00</

пятница, 28 сентября

РГВК
06.45 «Заряжайся!»
07.00,08.30,12.30 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на аварском языке
07.50 «Заряжайся!»
08.00 Мультфильмы
08.45 «Заряжайся!»
08.55 Х/ф «Форт Апачи»
11.30 «Пятничная проповедь» Прямая трансляция с центральной Джума-мечети
12.00 «Галерея искусств»
12.50 «Агросектор»
13.25 Д/ф «Народные промыслы»
14.30,16.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Улица полна неожиданностей»
16.50 Х/ф «Нестерка»
18.30 Обзор газеты «Дагестанская правда»

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.15 Сегодня 28 сентября. День начинается.
9.55 Модный приговор.
10.55 Жить здорово! (16+).
12.00 Новости.
12.15 Время покажет. (16+).
15.00 Новости.
15.15 Давай поженимся! (16+).
16.00 Мужское/Женское. (16+).
17.00 Время покажет. (16+).
18.00 Вечерние новости.
18.25 Время покажет. (16+).
18.50 Человек и закон. (16+).
19.55 Телеигра «Поле чудес». (16+).
21.00 Время.
21.30 Голос 60+. (12+).
23.35 Вечерний Ургант. (16+).
0.30 Бедные люди. Кабаковы. (16+).
2.30 Модный приговор.
3.30 Мужское/Женское.
4.20 Давай поженимся!

РОССИЯ 1

11:40,14.40,17.40,20.45 Местное время. Вести-Дагестан
18:00 Репортаж с сессии НС РД
5.00 Утро России.
9.00 Вести.
9.15 Утро России.
9.55 О самом главном. (12+).
11.00 Вести.
12.00 Судьба человека с Борисом Корчевниковым. (12+).
13.00 60 минут. (12+).
14.00 Вести.
15.00 Т/с «Морозов». (12+).
17.00 Вести.
18.00 Андрей Малахов. Прямой эфир. (16+).
19.00 60 минут. (12+).
20.00 Вести.
21.00 Петросян-шоу. (16+).
23.20 Х/ф «Медовая любовь». (12+).
3.15 Х/ф «Отпуск летом».

НТВ

5.00 Т/с «Пасечник». (16+).
6.00 Деловое утро НТВ. (12+).
8.20 Т/с «Мухтар. Новый след». (16+).
10.00 Сегодня.
10.25 Мальцева. (12+).
12.00 Малая Земля. (16+).
13.00 Сегодня.
13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
14.00 Место встречи.
16.00 Сегодня.
16.30 Место встречи.
17.10 ДНК. (16+).
18.10 Жди меня. (12+).
19.00 Сегодня.
19.40 ЧП. Расследование.
20.15 Т/с «Морские дьяволы. Рубежи родины».
0.20 Захар Прилепин. Уроки русского. (12+).
0.50 Мы и наука. Наука и мы. (12+).
1.50 Место встречи. (16+).
3.50 Поедем, поедим!
4.10 Т/с «Москва. Три вокзала». (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
7.30 6 кадров. (16+).
7.35 По делам несовершеннолетних. (16+).
9.40 Давай разведемся!
10.40 Тест на отцовство. (16+).
11.40 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
12.35 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
13.40 Мелодрама «Дом надежды». (16+).
17.45 Дневник счастливой мамы. (16+).
18.00 6 кадров. (16+).
19.00 Мелодрама «Еще один шанс». (Украина). (16+).
22.35 Детектив «Что делает твоя жена?» (16+).
23.40 6 кадров. (16+).
0.30 Мелодрама «Все не случайно». (Россия - Украина). (16+).
2.10 Мелодрама «Ты есть... Ты есть...» (16+).
4.05 Жить вкусно. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.
8.00 Х/ф «Принцесса на бобах». (12+).
10.15 Х/ф «Сорок розовых кустов». (12+).
11.30,14.30 События.
11.50 Х/ф «Сорок розовых кустов». (12+).
14.50 Город новостей.
15.05 10 самых... Раздоры между братьями и сестрами. (16+).
15.40 Комедия «Укротительница тигров». (12+).
17.40 Детектив «Седьмой гость». (12+).
19.40 События.
20.00 Детектив «Забывтое преступление». (12+).
22.00 В центре событий.
23.10 Жена. История любви. Ольга Ломоносова.
0.40 Д/ф «Закулисные войны в кино». (12+).
1.30 Х/ф «Джаз вю!». (12+).
3.30 Петровка, 38. (16+).
3.45 Д/ф «Разведчики. Смертельная игра». (12+).

ЗВЕЗДА

5.10 Д/ф «Токийский процесс: правосудие с акцентом». (16+).
6.00 Детектив «Чужие здесь не ходят». (16+).
7.50 Крик совы.
9.00 Новости дня. (16+).
9.15 Крик совы.
10.00 Военные новости. (16+).
10.05 Крик совы.
13.00 Новости дня. (16+).
13.15 Крик совы.
14.00 Военные новости. (16+).
14.05 Крик совы.
18.00 Новости дня. (16+).
18.40 Крик совы.
20.55 Х/ф «Даурия».
23.00 Новости дня. (16+).
23.15 Х/ф «Даурия».
0.55 Мелодрама «В добрый час!» (12+).
2.50 Драма «Запасной игрок».
4.25 Д/ф «Подарите мне аэроплан!» (12+).

суббота, 29 сентября

РГВК
07.00,08.30,16.30 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на кумыкском языке
08.00 Мультфильмы
08.55 Х/ф «Новые похождения Кота в сапогах»
10.35 «История Дагестана в лицах» Григорий Ггарин
11.20 «Мой малыш»
11.45 Мультфильм
12.00 «Галерея вкусов»
12.45 «Подробности»
13.10 Концерт ко Дню Единства народов Дагестана (15.09.18 г.)
16.00 Мультфильм
16.45 «Дежурная часть»
16.55 Х/ф «Горянка»
18.10 Ф/к «Дагестанские ритмы»
18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»

ПЕРВЫЙ

5.10 Контрольная закупка.
5.40,6.10 Т/с «Любимая учительница». (16+).
6.00,10.00,12.00 Новости
7.50 Игры, гармонь любимая!
8.40 М/с «Смешарики. Новые приключения».
9.00 Умницы и умники. (12+).
9.45 Слово пастыря.
10.15 Инна Ульянова. В любви я Эйнштейн.
11.10 Елена Летучая. Без мусора в голове. (16+).
12.10 Идеальный ремонт.
13.20 В наше время. (12+).
16.30 Кто хочет стать миллионером?
18.00 Вечерние новости.
18.15 Эксклюзив с Д. Борисовым. (16+).
19.45 Сегодня вечером.
21.00 Время.
21.20 Сегодня вечером.
23.00 Комедия «Любовь-морковь по-французски». (18+).
0.45 Х/ф «Воды слонам!» (16+).
2.50 Мужское/Женское.

РОССИЯ 1

5.00 Утро России. Суббота.
8.40 Местное время. Суббота. (12+).
9.20 Сто к одному.
10.10 Петеро на одного.
11.00 Вести.
11:20 Местное время. Вести-Дагестан
11.40 Праздничный концерт.
13.25 Х/ф «Вопреки судьбе». (12+).
15.00 Выход в люди. (12+).
16.20 Субботний вечер с Николаем Басковым.
18.00 Привет, Андрей! (12+).
20.00 Вести в субботу.
21.00 Х/ф «Училища». (12+).
1.00 Х/ф «Поверь, все будет хорошо...» (12+).
3.10 Т/с «Личное дело». (16+).

НТВ

5.00 Квартирный вопрос.
6.00 Звезды сошлись. (16+).
7.25 Смотр.
8.00 Сегодня.
8.20 Их нравы.
8.35 Готовим с А. Зиминим.
9.10 Кто в доме хозяин? (16+).
10.00 Сегодня.
10.20 Главная дорога. (16+).
11.00 Еда живая и мертвая.
12.00 Квартирный вопрос.
13.05 Поедем, поедим!
14.00 Крутая история. (12+).
15.05 Своя игра.
16.00 Сегодня.
16.20 Однажды... (16+).
17.00 Секрет на миллион. Александр Жулин.
19.00 Центральное телевидение.
21.00 Детектив «Пес».
23.55 Международная пилорама. (18+).
0.50 Квартирник НТВ у Маргулис. Группа «Пикник». (16+).
1.55 Х/ф «Простые вещи».
4.05 Т/с «Москва. Три вокзала». (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30 Жить вкусно. (16+).
7.30 6 кадров. (16+).
8.00 Комедия «Невеста с заправки». (16+).
10.00 Мелодрама «Рецепт любви». (Украина). (16+).
14.00 Мелодрама «Вопреки судьбе». (16+).
18.00 6 кадров. (16+).
19.00 Т/с «Великолепный век». «Империя Кесем». (16+).
23.00 6 кадров. (16+).
23.45 Дневник счастливой мамы. (16+).
0.00 6 кадров. (16+).
0.30 Комедия «Не торопи любовь». (16+).
2.35 Мелодрама «Никогда не забуду тебя». (16+).
4.30 Мелодрама «Мы жили по соседству». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

5.15 Марш-бросок. (12+).
5.40 АБВГДейка.
5.50 Линия защиты. (16+).
6.10 Короли эпизода. Мария Виноградова. (12+).
7.05 Православная энциклопедия.
7.30 Х/ф «Илья Муромец».
9.00 Выходные на колесах.
9.35 Х/ф «Максим Перепелица».
11.30,14.30 События.
11.45 Х/ф «Улица полна неожиданностей». (12+).
13.10,14.45 Т/с «Отель последней надежды».
17.05 Х/ф «Женщина в зеркале». (12+).
21.00 Постскриптум.
22.10 Право знать! (16+).
23.40 События.
23.55 Право голоса. (16+).
3.05 Украина. Ганка на выживание. (16+).
3.35 Хроники московского быта. Неизвестные браки звезд. (12+).
4.15 Удар властью. Валентин Павлов. (16+).

ЗВЕЗДА

5.30 Комедия «Доброе утро»
7.05 Комедия «Мы с вами где-то встречались».
9.00 Новости дня. (16+).
9.15 Легенды цирка.
9.40 Д/с «Последний день. Татьяна Самойлова».
10.30 Не факт! (12+).
11.00 Д/с «Улика из прошлого».
11.50 Д/с «Загадки века».
12.35 Специальный репортаж
13.00 Новости дня. (16+).
13.15 Д/с «Секретная папка Валерий Востриков».
14.50 Опера «Золотая мина»
18.00 Новости дня. (16+).
18.10 Задело! (16+).
18.25 Х/ф «Неуловимые мстители». (12+).
20.00 Х/ф «Новые приключения неуловимых».
21.40 Х/ф «Корона Российской империи, или Снова неуловимые». (12+).
23.00 Новости дня. (16+).
23.20 Х/ф «Корона Российской империи, или Снова неуловимые». (12+).

воскресенье, 30 сентября

РГВК
07.00,08.30 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
07.55 «Мой малыш»
08.45 Х/ф «Свадьба соек»
10.15 «Полифония»
11.35 «Галерея искусств»
12.05 «Агросектор»
12.35 «Поклоение» Жанет Селимова. Из страны огней до горы Келед Хев»
13.05 Проект «Мы – российский народ. Дагестан многонациональный»
13.35 Дневник IV Российского интернет-форума «Кавказ»

ПЕРВЫЙ

5.10,6.10 Т/с «Любимая учительница». (16+).
6.00,10.00,12.00 Новости
7.35 М/с «Смешарики».
7.40 Часовой. (12+).
8.15 Зоревые. (16+).
9.20 Непутевые заметки.
10.10 Леонид Куравлев. «Это я удачно зашел. (12+).
11.15 Честное слово с Ю. Николаевым.
12.15 Инна Макарова. Судьба человека. (12+).
13.20 Х/ф «Дорогой мой человек».
15.25 Видели видео?
17.00 Три аккорда. (16+).
19.25 Лучшее все!
21.00 Воскресное «Время».
22.00 Что? Где? Когда? Осенняя серия игр.
23.10 Элясия Пресли: Искатель.
1.15 Х/ф «Морской пехотинец: Тыл».

РОССИЯ 1

4.50 Т/с «Лорд. Пес-политический». (12+).
6.45 Сам себе режиссер.
7.35 Смехопанорама.
8.00 Утренняя почта.
8.40 Местное время. Воскресенье.
9.20 Сто к одному.
10.10 Когда все дома с Тимуром Кизяковым.
11.00 Вести.
11:20 Вести. Местное время.
11.40 Свадьбы-2012. (12+).
13.50 Х/ф «Ночь после выпуска». (16+).
18.00 Удивительные люди 3.
20.00 Вести недели.
22.00 Москва. Кремль. Путин
23.00 Воскресный вечер с В. Соловьевым. (12+).
1.00 Мюнхенский договор. Приглашение в ад.
2.00 Т/с «Пыльная работа».

НТВ

5.00 Дачный ответ.
6.00 Центральное телевидение. (16+).
8.00,10.00,16.00 Сегодня.
8.20 Их нравы.
8.45 Устами младенца.
9.25 Едим дома.
10.20 Первая передача.
10.55 Чудо техники. (12+).
11.50 Дачный ответ.
13.00 Наш ПотребНадзор.
14.00 У нас выигрывают!
15.05 Своя игра.
16.20 Следствие вели... (16+).
18.00 Новый русский сенсация. (16+).
19.00 Итоги недели.
20.10 Звезды сошлись. (16+).
22.00 Ты не поверишь! (16+).
23.00 Преданная любовь.
0.00 Х/ф «Зимняя вишня».
1.55 Идея на миллион. (12+).
3.20 Таинственная Россия.
4.10 Т/с «Москва. Три вокзала». (16+).

ДОМАШНИЙ

6.00 Жить вкусно. (16+).
6.30 Жить вкусно. (16+).
7.30 6 кадров. (16+).
8.05 Мелодрама «Фиктивный брак». (16+).
10.00 Мелодрама «Список желаний». (Украина). (16+).
13.55 Мелодрама «Еще один шанс». (16+).
17.30 Свой дом. (16+).
18.00 6 кадров. (16+).
19.00 Т/с «Великолепный век». «Империя Кесем». (16+).
23.00 Д/с «Москвички». (16+).
0.00 6 кадров. (16+).
0.30 Мелодрама «Рецепт любви». (16+).
4.20 Д/с «Москвички». (16+).
5.20 6 кадров. (16+).
5.35 Жить вкусно. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.20 Х/ф «Улица полна неожиданностей». (12+).
7.50 Фактор жизни. (12+).
8.25 Петровка, 38. (16+).
8.35 Детектив «Забывтое преступление». (12+).
10.40 Спасите, я не умею готовить! (12+).
11.30,0.35 События.
11.45 Комедия «Укротительница тигров».
13.50 Смех с доставкой на дом
14.30 Московская неделя.
15.00 Советские мафии. Рабы «белого золота».
15.55 Хроники московского быта. Неизвестные жены-невидимки. (12+).
16.45 Прощание. Марис Лиена. (16+).
17.30 Х/ф «Доктор кот».
21.35 Детектив «Темные лабиринты прошлого».
0.50 Детектив «Темные лабиринты прошлого».

ЗВЕЗДА

6.10 Опера «Золотая мина».
9.00 Новости недели.
9.25 Служу России. (16+).
9.55 Военная приемка.
10.45 Политический детектив
11.10 Д/с «Код доступа. Капкан для Украины. Теория большого раскола».
12.00 Скрытые угрозы. «Мусорные войны. Игра на разложение. (12+).
13.00 Новости дня. (16+).
13.25 Т/с «Ялта-45». 1-4 с.
18.00 Новости. Главное.
18.45 Непобедимая и легендарная. История Красной армии.
23.00 Фетисов. (12+).
23.45 Детектив «По данным уголовного розыска...»
1.10 Кинопопулярный «Первый троллейбус».
2.55 Прекрасный полк. (12+).
4.25 Х/ф «Калоши счастья». (Германия - Италия).

КУЛЬТУРА с 24 по 30 СЕНТЯБРЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК
6.30,7.00,7.30,10.00,15.00,19.30,23.40
Новости культуры.
6.35 Пешком... Москва англоязычная.
7.05 Важные вещи.
7.25 Т/с «Хождение по мукам», 6 с.
8.40 Российские мастера исполнительского искусства XXI века.
10.15 Наблюдатель.
11.10 Д/ф «Большая гимнастика. Людмила Турищева».
12.10 Горный парк Вильгельмскез в Касселе, Германия.
12.30 Власть факта.
13.10 Важные вещи.
13.25 Линия жизни.
14.20 Чистая победа.
15.10 На этой неделе...
15.40 Агора.
16.45 Т/с «Сита и Рама». (Индия).
17.30 Российские мастера исполнительского искусства XXI века.
18.45 Власть факта.
19.45 Главная роль.
20.05 Правила жизни.
20.30 Спокойной ночи, малыши!
20.45 Д/ф «Тайны королевского замка Шамбор». (Франция).
21.40 Сати. Нескучная классика...
22.20 Т/с «Сита и Рама». (Индия).
23.10 Д/с «Я, мама и Борис Пастернак»
0.00 Мастерская Сергея Женовача.

СРЕДА

6.30,7.00,7.30,10.00,15.00,19.30,23.40
Новости культуры.
6.35 Пешком... Москва восточная.
7.05 Правила жизни.
7.30 Новости культуры.
7.35 Секретные проекты.
8.00 Т/с «Хождение по мукам», 8 с.
9.20 Российские мастера исполнительского искусства XXI века.
10.15 Наблюдатель.
11.10 95 лет со дня рождения поэта. «Поэзия. Александр Межиров».
12.15 Тайны нурагов и «канто-атеноре» на острове Сардиния.
12.35 Что делать?
13.25 Искусственный отбор.
14.05 Д/ф «Раскрывая секреты кельтских гробниц». (Франция).
15.10 Библиейский сюжет.
15.45 Д/с «Я, мама и Борис Пастернак».
17.00 Т/с «Сита и Рама». (Индия).
17.45 Российские мастера исполнительского искусства XXI века.
18.25 Шелковая биржа в Валенсии.
18.40 Что делать?
19.45 Главная роль.
20.05 Спокойной ночи, малыши!
20.30 Спокойной ночи, малыши!
20.45 Д/ф «Китай. Империя времени».
21.40 Абсолютный слух.
22.20 Т/с «Сита и Рама». (Индия).
23.10 Д/с «Я, мама и Борис Пастернак»

ЧЕТВЕРГ

6.30,7.00,7.30,10.00,15.00,19.30,23.40
Новости культуры.
6.35 Лето Господне.
7.05 Правила жизни.
7.35 Секретные проекты. «Космические страсти по «Алмазу»».
8.05 Т/с «Хождение по мукам», 9 с.
9.15 Российские мастера исполнительского искусства XXI века.
10.15 Наблюдатель.
11.10 Слово Андроникова.
12.30 Игра в бисер с И. Волгиным.
13.10 Важные вещи.
13.25 Абсолютный слух.
14.05 Д/ф «Китай. Империя времени».
15.00 Новости культуры.
15.10 Правящий домик.
15.45 Д/с «Я, мама и Борис Пастернак».
16.15 2 Верник 2.
17.00 Т/с «Сита и Рама». (Индия).
17.45 Российские мастера исполнительского искусства XXI века.
18.30 Гавайи.
18.45 Игра в бисер с И. Волгиным.
19.45 Главная роль.
20.05 Правила жизни.
20.30 Спокойной ночи, малыши!
20.45 Д/ф «Китай. Империя времени». 2 с. (Франция).
21.40 Энигма. Екатерина Семенчук.
22.20 Т/с «Сита и Рама». (Индия).
23.10 Д/с «Я, мама и Борис Пастернак». «Парижская москвичка».
0.00 Черные дыры. Белые пятна.

ПЯТНИЦА

6.30,7.00,7.30,10.00,15.00,19.30,23.40
Новости культуры.
6.35 Пешком... Москва живописная.
7.05 Правила жизни.
7.35 Секретные проекты. «Мобильные страсти по «Алмазу»».
8.05 Т/с «Хождение по мукам», 10 с.
9.25 Российские мастера исполнительского искусства XXI века.
10.20 Х/ф «Цирк зажигает огни».
11.35 Д/ф «Туберт в стране «Чудес».
12.30 Мастерская С.Женовача
13.10 Дороги старых мастеров.
13.25 Черные дыры. Белые пятна.
14.05 Д/ф «Китай. Империя времени».
15.10 Письмо из провинции.
15.45 Д/с «Я, мама и Борис Пастернак». «Парижская москвичка».
16.15 Энигма. Екатерина Семенчук.
17.00 Т/с «Сита и Рама». (Индия).
17.45 Российские мастера исполнительского искусства XXI века.
18.20 Цодило.
18.35 Билет в Большой.
19.45 Смехоносталия.
20.15 Исаотели. «Египетские боги Петра Ольденбургского».
21.05 Линия жизни. Петр Мамонов.
22.10 Т/с «Сита и Рама». (Индия).
23.20 Майкл Бубле. Концерт на ВВС.
0.20 Х/ф «Воспоминания о солдате».
2.10 Гавайи. Родина богины огня Пеле.
2.25 М/ф «Пер Гюнт».

СУББОТА

6.30 Х/ф «Дождь в чужом городе».
8.50 М/ф «Тайна третьей планеты».
9.40 Д/с «Судьбы скрещеня». «Владимир Гречкович».
10.15 Х/ф «Сверстницы».
11.30 Больше, чем любовь. Л. Федосеева-Шукшина и В. Шукшин.
12.15 Д/с «Эффект бабочки». «Бушын. Франция в опасности».
12.45 Научный стэнд-ап.
13.25 Д/ф «Дикая природа островов Индонезии», 3 с. (Нидерланды).
14.20 Пятное измерение.
14.50 Д/с «Первые в мире». «Синяя птица грчева».
15.10 Международный фестиваль циркового искусства в Монте-Карло.
16.10 Майкл Бубле. Концерт на ВВС.
17.15 Больше, чем любовь. А. Демидова и В. Валуцкий.
17.55 Д/с «Энциклопедия загадок». «Каменный лось».
18.25 Д/ф «Отрабление века. Пропащие сокровища Кремля».
19.15 Х/ф «Власть луны». (США).
21.00 Агора.
22.00 Квартет 4х4.
0.00 2 Верник 2.
0.55 Х/ф «К кому залетел певчий кенар».

ВОСКРЕСЕНЬЕ

6.30 Д/с «Энциклопедия загадок». «Каменный лось».
7.05 Х/ф «К кому залетел певчий кенар».
8.40 М/ф «Дикая лебедя».
9.40 Обыкновенный концерт.
10.10 Х/ф «Власть луны». (США).
11.50 Д/с «Первые в мире». «Аппарат искусственного кровообращения брюхоноженко».
12.05 Письма из провинции. Село Рельвеко
12.30 Диалоги о животных. Московский зоопарк.
13.15 Дом ученых. В. Гладышев.
13.40 Х/ф «Арбатский мотив».
16.25 Д/с «Первые в мире».
16.40 Пешком... Москва узорчатая.
17.10 Д/с «Расскрещенная история». «Сговор в доме флорера».
17.40 Ближний круг Ю.Норштейна
18.40 Романтика романса.
19.30 Новости культуры.
20.10 Х/ф «Сверстницы».
21.30 Париж-Гала 2015г. Концерт на Марсовом поле.
23.15 Д/ф «Отрабление века. Пропащие сокровища Кремля».
0.00 Х/ф «Дождь в чужом городе».
2.15 Диалоги о животных. Московский зоопарк.

РАДИО

ИСЛЕН, 24-СЕНТЯБРЬ
11.10 «Дагустан». Хабарар
11.30 «Хважамжам».
САЛАСА, 25-СЕНТЯБРЬ
11.10 «Дагустан». Хабарар
11.30 Подмиткидикай. Программа
АРБЕ, 26-СЕНТЯБРЬ
11.10 «Дагустан». Хабарар
11.30 «Девирар».
ХЕМИС, 27-СЕНТЯБРЬ
11.10 «Дагустан». Хабарар
11.30 «Вахт ва жешилар».
ЖУЬМА, 28-СЕНТЯБРЬ
11.10 «Дагустан». Хабарар
11.30 «Исламдин сес».
КИШ, 29-СЕНТЯБРЬ
13.10 «Гаштедин нетижояр»
ГЬЯД, 30-СЕНТЯБРЬ
10.10 «Кард». Аялар патал программа

Чир хьун хьсан я

Газдин тадаракрихъ галаз мукъаят хьухъ!

Р.СУЛТАЛИЕВ,
Махачкъала шегъерда авай 1-нумрадин ОНД-дин ва ПР-дин старший инспектор

Газдин тадаракрикай менфят къачун фадлай адетдиз элкьвенва. Амма, абур ишлемишдайла, хатасузвал таъминарунин къайдайрал амал тавуниз эсиллагъ рехъ гана виже къведач. Тадаракар къайдадикай хкатун ва члурукла ишлемишун мусибат арадал гъунин себебриз элкьведа. Агъалийри тебиатдин газ хъиткьиндай зати тирди рикелай ракъурзава, газдин тадаракар ишлемишунин къайдаяр члурузава.

Россиядин МЧС-дин Дагъустан Республикада авай Кылиин управлениди газ хъиткьиндай зати тирдал, газдин турбаяр члуру хьунин ва я агъалийрин къайгъусувилени нетижада газ квалера чукун себеб яз, ам са тайин къадарда гъавадик акахъайла, хъиткьиндай затуниз элкьвезвайдал, гъатта цун са куьлуь чешмедилайни ам хъиткьинун мумкин тирдал фикир желбзава. Гъаниз калигна газдин тадаракар ишлемишуниз ва абурухъ гелкъуьниз талуьк агъадихъ галай къайдайрал, са рахунни алачиз, амална квалера:

- ▶ газдин баллонар анжах махсус чкайра ацлура;
- ▶ квалера куьне газдин плитаяр газдик кутунин ва хкудунин квалехар жуван гилералди киле тухумир;
- ▶ газдин тадаракар эцигна туькьуьрун, ахтармишун ва ремонт авун пешекаррал ихтибар ая;
- ▶ газдин баллон дегишардайла, ишлемишнавай ва цийи баллонрин кранар агалнаватла чира. Баллон дегишарайдалай гуьгъуьниз ам турбадик жуфтдаказ кутунватла ахтармиша (и кар квевай запундин къаришмадин куьмекалди килизиз акъудиз жеда);
- ▶ патарив цун чешме, электроприборар гъаз хъайитла, баллон дегишариз тади къачумир;
- ▶ баллон ва газдин трубка чимивиликай ва ракънин ачух нурадикай хуьз алахъ;
- ▶ газдин баллон гъава къекъведай чка, анжах тик акъвазнаваз хуьхъ;
- ▶ газдин баллонар гаражра, квартирайра, балхунрал хуьмир;
- ▶ аялар газдин тадаракрихъ галаз алакьада хьунин дуьшуьшриз рехъ гуьмир;
- ▶ газдин тадаракар кутадайла, сифте спичкадалди цай кягъа, ахпа газ ахъая;
- ▶ эгер газ кхакънаватла, кран ва запасдин кранни агала;
- ▶ газдин плитаяр квалез чимивал гун патал садрани ишлемишмир;
- ▶ газ ахъа хьунин дуьшуьшар арадал татун патал, хуьрек гъазурдайла, кузвай яд ва маса жими затлар цал авахъ тавунал гуьзчивал ая;
- ▶ квалей эьечдайла, газ хкадарнаватла ахтармиша, газдин баллондин сив кевириз рикелай ракъурмир;
- ▶ газдин сетар ва я газдин тадаракар члурузваз хьунин гъар са дуьшуьшдикай газдин майишатдин идарадиз гъасятда хабар це;
- ▶ хуьрек гъазурдайла, горелкадал яд ва я маса зати аватнаваз хъайитла, газ хкадарун, аватнавай зати вахчун, горелка къайила, ам къурадайвал пекиналди хъсандиз миьхун герек я;
- ▶ газдин дуьз квалехзавай тадаракрикай менфят къачуна квалера;
- ▶ газдин тадаракар, цай куькьуьрайла, гуьзчивилик квачиз туна виже къведач.

ЭГЕР КИВАЛЕ ГАЗДИН НИ ГЪАТНАВАТИА:

- ▶ экв ва я электроприборар куькьуьрмир;
 - ▶ папрус члугвамир, цукай менфят къачумир;
 - ▶ квалера гъава дегиш жедайвал, даklarар ва раklarар ачуха;
 - ▶ инсанар къежел акъуд;
- телефондин 04 (мобильный телефондай - 104) нумрадиз зенг авуна, газдин аварийрин къуллугъдиз эвера.
- РИКЕЛ ХУЬХ:** цаяр къуникай хьунин къайдаяр члурунай агъалияр, къуллугърал алай ксар ва организацияр неинки административный, гъаки уголовный жавабдарвилени члурун мумкин я.
- Махачкъалада авай 1-нумрадин гуьзчивал тухудай ва вилик пад къунин квалехарин отделди (ОНД ва ПР) рикел хкизвайвал, цай къур чка ва адан лишанар (гум акъатун, кузвай ни атун, чимивал гъаз хьун ва ик мад) малум хъанмазди, цаярикай хуьдай къуллугъдиз (пожарный охрана) телефондин - 01, мобильный телефонрайни 101 ва 112 - нумрайриз зенгна, хабар гун лазим я.

Къетлен гьалара вуч ийида?

М.АБДУРАГЪМАНОВ,
Махачкъала шегъерда авай 1-нумрадин ОНД-дин ва ПР-дин старший инспектор, къенепатан къуллугъдин капитан

Яшайишда къетлен гьалар- им садлагъана инсанрин ва эменниндин саламатвилези къурху гудай хаталувал арадал атун я. Ихътин вахтунда чпи-чеп гьик тухвана квалера чизвай ксар гъаз ава. Амма гъакъикъатда лагъайтла, ихътин гьалар арадал атайла, къалабулух акат тавуна, пландин бинедаллаз квалехар тамамриз алакьун четин я. Гъар гьик хъайитлани, жуважув гиле куна квалера, гьик хьи, и кардилэй эменниндин ва инсанрин саламатвал аслу я.

Чун яшамаш жезвай квалер газдалди, электричестводалди ва турбаяр къвезвай целди таъмин я. Цивилизациядин вири и затлари чи уьмуьр къулайди ийизва. Гъа са вахтунда абур, чи уьмуьрни сагъламвал хъиз, чи эменнини хаталувилик кутавай себебризни элкьвезва. Ингъе са шумуд:

◆ Цай къун. Цукай менфят къачудайла, хатасузвилени къайдайрал амал тавунин ва я куьруь замыканидин нетижада арадал къвезва.

◆ Газ ахъа хьун. Газдалди таъмин тир квалера газдин

мусибат гъа са легъзеда къилел атун мумкин я. Ихътин вахтунда вуч ийидатла, гъар са касдиз чир хъана квалера.

ЦАЙ КЪУР вахтунда сифтедай ам жуван къуватралди хкадариз чалишмиш хуьхъ. Мисал яз, цай къур пердедикай гъаз вахтара члехи инсандивай цай хкадариз алакьада. Эгер куь къуватар акахъзаватла, тади гьалда документар, пул, къиметлу ва чими шейэр вахчуна, квалей къежел эьечл, гъа са вахтунда цаяр хкадардай къуллугъдизни хабар гун рикелай ракъурмир. Къалабулух акатайла, гъаз дуьшуьшра инсанри, къил квахъна, цуьквер, къабкъажах ва маса, и вахтунда лазим тушир, шейэр вахчиз тади ийида. Гъавилий сабурувал хуьнихъ еке важиблудвал ава.

КИВАЛ ЦИ КЪУРЛА, эгер яд турбадай къвезватла, ам тади гьалда агална квалера. Пад хъанвай чка пекиналди, дасмалдалди кевеи ийиз алахъ. Аварийрин къуллугъдиз хабар це. Анжах абурувай стоякдай яд агализ, ам авахъзавай чка миьхиз кевиз жеда.

плита ва я колонка дуьз ишлемиш тавунихъ галаз алакьалу яз арадал къвезва.

◆ Турба пад хьун. Яд физвай турбаяр хъиткьинзава ва я галкьурнавай чкайрилай пад жезва, ик, квал цин сиве гъатзава.

◆ Квал атлун.

◆ Лифт акъвазун (члуру хьун).

Къетлен гьалар арадал татун патал хатасузвал таъминардай серенжемрал рикивай амална квалера. Им заз лазим кар туш лагъана фикирна виже къведач.

Къетлен гьаларин вилик

пад къун

◆ Яшайишда ерилу проводка ва турбаяр ишлемиша.

◆ Квалей масаниз фидайла (иллаки яргъал вахтуналди), электрикдин вири тадаракар сетдикай хкуда, яд ва газ агала.

◆ Квалез патан инсанар гъахъай ва я цай къур дуьшуьшра хабар гудайвал, сигнализация эцига.

◆ Квалин запасдин куьлегар мад са нив ятлани (къуншидиве, мукьва-къилидиве ва я дустуниве) тур. Лазим атай дуьшуьшда квалез гъахъдай мумкинвал жедайвал.

Вуч ийида?

Чна чун ихътин татуьгай гьаларикай гьикьван хуьз алахъайтлани,

тлуникни къана виже къведач. Квалей квахъай затларин сиягъ туькьуьриз чалишмиш хъана квалера.

Аялар хаталувиликай

хуьн

Аялдиз гъевчилиз хатасузвал хуьз чирун гъаз важиблу я. Ам куьчеда чин тийидай ксарихъ галаз рахун, лифтина, аттракционда хъиз, къугунар авун герек туширдан гъавурда туна квалера. Квалера аялдиз вич тухун санал тир къайдайрин гъавурдани тур - куьне куьн тухузвай саягъ адаз чешне я. Куьне электричестводин тадаракар хкудзавайла, и кар вуч паталди ийизватла, аял гъавурда тур. Мисал яз, газ агалзава - ам квалез ахъа тахьун, цай къун тавун патал, яд - къуншийрин квалер цин къун тавун патал ва ик мад. Ихътин гьалариз талуьк яз къенин юкъуз кламай къван муьлфильмаяр ава. Аялдиз гъалаз санал абуруз килиг, муьлфильмдин гъар са игитдин крар веревирд ая. Аялдиз кичлерар гун патал куьне кез туькьуьрнавай мажараяр ахъайтлани жеда. Мисал яз, са аялди члуру квалехуникай - розеткада миьх тваз алахъуникай, и кардихъ гьихътин члуру нетижаяр хъанатла, - гъадакай. Гъа ихътин мажараяр тоьдик кутуна тунвай уьтуьдикай, ахъаз амуькай цикай, и физик хкуд тавуна тунвай ноутбукдикайни туькьуьриз жеда. Эгер аял къугуьнин жуьреда и крарин гъавурда туртла, абур адан киле мадни хъсандиз амуькада. Аял къилди квалера тадай вахтунда электрикдин тадаракар хкуднавайдахъ, газ агалнавайдахъ, хаталу шейэр вахчунвайдахъ инанмиш хъана квалера.

Яшайишда къетлен гьаларин члуру нетижайрин хаталувиликай хуьн патал квартира страховатун лазим я. Гьелбетда, члуру гьалар арадал атуникай и карди хуьдач, амма хъайи зарардай хгай пулуни екез гьил къада. Са кардал фикир желб ийин: квартира страховатдайла, агентдивай гьи дуьшуьшар страховоьй дуьшуьшар яз гьисабзаватла (гуьгъуьнлай идан патухъай кевеера гъат тийидайвал) чирун лазим я.

Гъайиф хьи, яшайишда арадал къвезвай бедбахтвилени дуьшуьшрикай гьич са касни хвенвач. Мусибатдин кар гъар гьи макъам-

ЛИФТИНА АКЪАЙЛА, къалабулух акатмир, амма и кардиз хейлин инсанри рехъ гуьза. Диспетчердиз зенгна, арадал атанвайгьалдикай куьрелди хабар гана, пешекар вилик хвена квалера. Лифт юзурун, ана хкадарун герек крар туш.

КИВАЛ АТЛАЙЛА, тади гьалда полициядиз зенг авун лазим я. Анай кас агакъдалди гьич са за-

да, гъар гьи чкада хъайитлани арадал атун мумкин я. Гъавилий, герек декьикада гъасятда вахчиз жедайвал, важиблу документар гъамиша са чкада, са папкада хуьхъ. Гъа ик пулни. Секинвал, сабурувал квалармир, и кардикай кез гъаз хийир жеда. Хатасузвал хуьнин къайдайрал гъар са квалера амална квалера.

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин печатдин ва информациядин министерство

367018, Махачкъала, Насрутдинован пр., 1 "а"

КЪИЛИН РЕДАКТОР

М. И. ИБРАГЪИМОВ

Тел/Факс. (872-2) 65-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН ЗАМЕСТИТЕЛЬ

М. А. АГЪМЕДОВ

65-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ

Ш. Ш. ШИХМУРАДОВ

65-00-61

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН

Н. М. ИБРАГЪИМОВ

65-00-59

ЭКОНОМИКАДИН

Ж. М. САИДОВА

65-00-59

КУЛЬТУРАДИН

Э. Д. ШЕРИФАЛИЕВ

65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН

М. А. ЖАЛИЛОВ

65-00-64

ЯШАЙШИДИН ВА ЧАРАДИН

Р. С. РАМАЛДАНОВА

65-00-58

БУХГАЛТЕРИЯ

65-00-62

КАССА

65-00-58

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР

М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ

Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР

А. ГЪАМИДОВ

Газет йиса 52 сеферда актатзава
Газет алакьадин, информационный техноло-
гийрин ва массовый коммуникациядин хиле
гуьзчивал авунин рекъай Федеральний къул-
лугъдин Дагъустан Республикада авай Управ-
лениди 2016-йисан 12-декабрдиз регистрация
авуна.

Регистрациядин нумра ПИ ТУ 05-00358
Макъалаяр редакцияди туькьур хъийизва.
Макъалайриз рецензияр гуьзвач ва абур эл-
къвена вахузвач. Редакциядин макъалай-
рин авторрин фикрар сад тахун мумкин я.

РЕДАКЦИЯДИН ВА ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:

367018, Махачкъала, Насрутдинован проспект, 1 "а". Печатдин къвал

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Йисан - 63249

Зур йисан - 51313

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахкана - 16.00

Газет "Издательство" "Лотос"

ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкъала,

Пушканин куьче, 6.

Тираж 7396

И - лишандик квай материалар

гъакьидихъ чапзавайбуру я.

Икъван яшар хъанвайбуру къелрай

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты

"Лезги газет"

УФК по РД

Отделение - НБ РД г.Махачкала

БИК - 048209001

ИНН - 0561051314/КПП - 057101001

Р/Сч - 40601810100001000001

Л/Сч - 20036 Ш60090

Гь Мубаракрай!

Гьурметлу Фарид Загъидинович
ва Мегъарамдхуьруьн райондин жемият!

За Къез райондин 75 йисан бар-
каллу юбилей риклин сидкъидай му-
баракзава. Къуй къвехъ мягъкем сагъ-
ламвал, къвалахда мадни еке агалкъ-
унар хуьрай. Район вири патарихъ-
ай виликди фин, авадан хуьн, ада цуьк
акъудун, халкъдин яшайиш мадни
хъсан хуьн зи мурад я.

Гьурметдивди Багъадин Расуло-
вич ДАШТЕМИРОВ, партиядин Ме-
гъарамдхуьруьн райкомдин виликан

1-секретарь, алим, РФ-дин ва РД-дин хуьруьн майишат-
дин лайихлу работник, ДАССР-дин Верховный Советдин
депутат, КПСС-дин XXVII лагъай съезддин делегат, Дагъ-
устанда "Россиядин АПК виликди тухунай" къизилдин
медаль ганвай хуьруьн майишатдин сад лагъай пешекар.

Диде-бубадихъ къекъевезва

1985-йисуз Махачкъаладин вокзалдик са
итимди чагъа аял (руш велед) туна. Бицъек
акур вокзалдин къуллугъчириз адан алух-
рик кутунвай кагъаз жагъана. Ана къхъенвай:
"Рушан твар ЕРЖАНОВА Хада. Ам 1985-
йисуз дидедиз хъана. Чечен халкъдин ве-
кил я. Хъсан инсанригъ вугун тлалабзава".

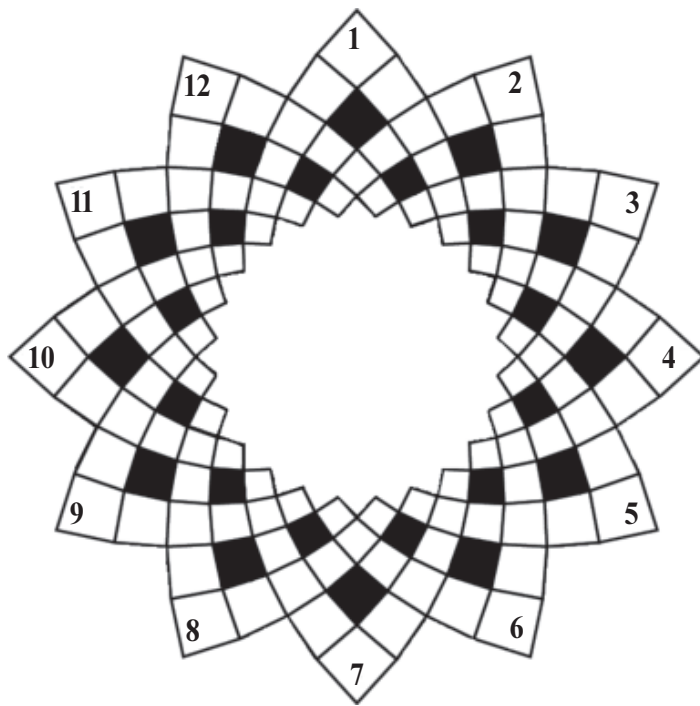
Бицъек аялрин къвализ вахкана. Анай ам
са хизанди рушвиле къабулна. Цийи диде-
бубади рушаз цийи тварни гана: **Атикат
АМИРБЕГОВА.**

Атикат алай вахтунда вичин хайи диде-бубадихъ къекъевез-
ва. Аял вокзалдик тур итимдин твар ЕРЖАНОВ Али тирди ма-
лум я. И дуьшуьшдикай хабар авай гъар са касдивай телефондин
8-963-798-19-67 нумрадиз зенг авун тлалабзава.

Кроссворд

Туькьурайди - Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

Сятдин акъраб физвай патан цларара: 1. Тям патал хуьрекдик кутадай зат. 2. Гъилин члехи туб. 3. Чукулдин са жуьре. 4. Къариблук чка. 5. Кларасдин челег. 6. Азарлу. 7. Ахцегъ райондин са хуьр. 8. Къурурнавай ципиц. 9. Хуьрек недай гъвечли къаб. 10. Хъенчинин члехи квар. 11. Шадвили, гъевесди пиянарун. 12. Эмир, къаран. (куьгъне гаф).

Сятдин акъраб физвай патаз акси цларара: 1. Стлал Сулейманан райондин са хуьр. 2. Пар тухудай гъайвандин тумунин кник кутадай гъвечли кларас. 3. Пул хуьдай, гъахъ-гъисаб ийидай идарадин регъ-бер. 4. Намус, ягъ. 5. Хур галчуриз фидай гъайван. 6. Муьрхъ миь-дай махсус чар. 7. Буш, бинесуз рахунар. 8. Тваларикай ханвай, хуьруьн майишатда герек члехи къаб. 9. Хипен сарин къват. 10. Багъа металл. 11. Вилегъ аскер. 12. Балкандихъ гилигдай улакь.

"ЛГ"-дин 37-нумрадиз акъатай кроссворддин жавабар:

ДУЪЗ ЦЛАРА: 2. Бахи. 3. Зил. 4. Гуьне. 10. Гуьрцел. 11. Зиндан. 15. Дурбу. 16. Багъиш. 17. Тапанчи. 20. Тритон. 21. Чуур. 22. Дузлах. 27. Ки. 28. Иришта. 29. Дастан. 30. Яс. 34. Будала. 35. Буй. 36. Байкъуш. 40. Къурбанд. 42. Балугъ. 43. Лемур. 46. Марият. 47. Сталин. 49. Нафт. 50. Гец. 51. Зили.

ТИК ЦЛАРА: 1. Гъил. 2. Биби. 5. Езне. 6. Гуьмбе. 7. Гектар. 8. Гимичи. 9. Гачал. 12. Гуьрут. 13. Градус. 14. Гирнагъ. 18. Горилла. 19. Дуствал. 23. Акла. 24. Ата. 25. Члал. 26. Аса. 31. Гурмагъ. 32. Бузбаш. 33. Буйругъ. 37. "Судуяр". 38. Анкета. 39. Къужах. 41. Делил. 45. Арчи. 48. Кьер.

И.Къ.Къадимов

И йикъара Мегъарамдхуь-
руьн райондин Гъепцегърин хуь-
ррай чав чулава хабар агакъна: 87
йисан яшда аваз, чаз фадлай
къхъизвай яшлу мухбир, шаир,
халис зегъметчи инсан, къени
хизандин къил Исмихан Къади-
мович Къадимов рагъметдиз
фена.

И.Къ.Къадимов 1931-йисуз
Докъузпара райондин Гъепцегъ-
рин хуьре дидедиз хъана. Хайи
хуьре, колхозда къвалахиз, ада
юкъван школа акъалтарна. Со-
ветрин Армиядин жергейра
къуллугъна хтана, лежбервилин
край бегъемарна, хизанни хве-
на, хуьрни.

1968-йисалай инихъ адан
ширар, макъалаяр, юмореска-
яр печатдиз акъатзавай. Саки
вири яратмишунар хуьруьн те-
матикадиз ва тлелиатдиз талуь-
буру я. Адан шииринни поэмая-
рин "Тлелиатдин сегъне", "Хизан
сир я", "Шарвили", "Яйлах" ва
маса къватлалар чи гъилера ама.

"Шарвили" поэмадай автордиз
Шарвилидин премия гана.

Шаирдин - зегъметчинин ирс
адан рухвайри, багърийри дава-
марзава. Хва Къадим машгъур
художник я.

Чна рагъметлудан хизандиз,
мукъва-къилийриз, багърийриз,
вири гъепцегъвийриз башсагъ-
лугъвал гузва. Исмихан Къади-
мовичан экуь къамат чи риклелай
садрани алатдач.

"ЛЕЗГИ ГАЗЕТДИН" редакциядин коллектив.

Малумат

"Лезги газетдиз" ДГПУ-дин филологиядин факультетдин де-
кан Руслан Къадимова хабар гайивал, и вуздин "Члал кардик
жезвай мензилар ва меденият" твар алай олимдинни образова-
нидин центрада дидед члалар чирдай курсар ачухзава. Ана гъе-
вес авай гъар са касдивай чирвилер къачуз жеда.

Лагъана кланда, курсарихъ бязи къетленвилер ава. Месела,
сифтегъан классра къелзавайбуруз тежрибалу пешекарри
къелунрин рекъай къвалин къвалахар тамамариз, хайи члалалай
гъейри, маса предметрайни чирвилер артухариз куьмекзава.
Члехи классра къелзавайбуру урус, хайи ва ингилис члалай ала-
ва чирвилер гузва, ЕГЭ-дизни ОГЭ-диз гъазур жез куьмек-
зава.

Тарсар ДГПУ-дин филологиядин факультетда къиле фида.
Суалар аваз хъайитла, алакьадин нумрайриз зенг ийиз жеда:

8-960-407-37-57; 8928-508-08-41; 8 (8722) 68-44-50

Камалдин хазинаяд

✓ Члалан тарих адал рахазвай халкъдин тарихдихъ галаз
сихдаказ алакьалу я.

Гъар гъикъ лагъайтлани, хайи члал гъамиша хайиди, багъриди
яз амуьгда. Руьгъдин деринрай рахаз клан хъайшла, френг члалан
гъич са гафнии къилиз къеведач. Тафаватлу жез, фурс ийиз кланза-
ватла, - им маса кар я.

Л.ТОЛСТОЙ.

✓ Члал тамам несилрин зегъмет я.

В.ДАЛЬ.

✓ Са халкъдин къилих, хесет чирун патал сифтени-сиф-
те адан члал чириз алахъа.

ПИФАГОР.

✓ Сивай чурурна, хъсандиз акъуднавай фикирди, ибаради
вири члаларал камаллудаказ ван ийида.

Д.ДРАЙДЕН.

✓ Члалан девлетлувални ораторвилин устадвал вири де-
вирра къвал-къвалаваз виликди физва.

А.ЧЕХОВ

✓ Гъина гаф, члал дуьзгъундаказ аматла, сагъзаматла, гъа-
на кар-къвалахни терг хъанвач, сагъзама.

А.ГЕРЦЕН.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди чи яшлу мух-
бир, яргал йисара Мегъарамдхуьруьн Советский хуьре почта-
дин начальник яз, хайи члалан газетар, журналар, ктабар халкъ-
диз машгъур авур, лап эхиримжи йикъаралди чахъ галаз сих
алакъа хвейи

Тагъи Усманович АБДУРАГЪМАНОВ

рагъметдиз финихъ галаз алакьалу яз адан хизандиз, мукъва-
къилийриз, багърийриз башсагълугъвал гузва.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди Къурагъ район-
дин Кийрийрин хуьре яшамаш жезвай Абдуллаеврин хизанриз,
вири мукъва-къилийриз

Айнуллагъ АБДУЛЛАЕВ

рагъметдиз финихъ галаз алакьалу яз башсагълугъвал гузва.